

**KOPPÁNYVÖLGYE TÖBBCÉLÚ
KISTÉRSÉGI TÁRSULÁS
TÁB**

**KOPPÁNYVÖLGYE TURISZTIKAI
PROGRAMJA**

2005. MÁJUS

Program azonosítása

Készült a Belügyminisztérium – Kistérségi feladatok ellátásának támogatására kiírt pályázata alapján.

Kedvezményezett:

Koppányvölgye Többcélú Kistérségi Társulás

Tab, Kossuth L. u. 49.
Képviselo: Schmidt Jenó
Elérhetőség:
Telefon: 84/525-900
Fax: 84/525-908
E-mail: tab@somogy.hu

Készítette megbízási szerződés alapján:

Koppányvölgyi Gazdaság és Vidékfejlesztési Ügynökség Kiemelten Közhasznú Társaság (Koppányvölgyi Kht.)

Tab, Kossuth L. u. 49.
E-mail: barkoczy@somogy.hu
Képviselo: Barkóczy József

Készítették:

Gálné Farkas Eleonóra
Oprisné Fodor Anikó
(külső szakértők)

Barkóczy József
Horváth Richárd
Nagy Gábor
Nagy László

TARTALOMJEGYZÉK

1. Turisztikai helyzetelemzés, fejlődési trendek, jelenlegi vendégforgalmi pozíció.....	3
1.1. Általános turisztikai helyzetelemzés	3
1.2. Globális összefüggések, fejlődési trendek.....	3
1.3. Trendek Európában	4
1.4. Magyarország vendégforgalmi pozíciója	6
1.5. A Dél - Dunántúli Régió vendégforgalmi pozíciója.....	7
1.5.1. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása	7
1.5.2. A magánszálláshelyek kapacitása.....	8
1.5.3. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma.....	8
1.5.4. A magánszálláshelyek vendégforgalma	11
1.5.5. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága	12
1.6. Somogy megye vendégforgalmi pozíciója	13
1.7. Somogy megye kistérségeinek és városainak idegenforgalma	14
1.7.1. A kistérségi rendszer	14
1.7.2. A Tabi kistérség vendégforgalmi pozíciója Somogy megyében.....	14
2. A kistérség természet- és gazdaságföldrajzi, demográfiai adottságai	22
2.1. Természetföldrajzi adottságok.....	22
2.1.1. A kistérség morfológiája és talajtani viszonyai.....	22
2.1.2. Vízkészletek, vízgazdálkodás	25
2.2. Gazdaságföldrajzi adottságok.....	26
2.2.1. Közlekedési hálózatok	26
2.2.2. Ásványkincsek.....	27
2.2.3. Gazdasági és humánerőforrás potenciál.....	27
2.3. Településszerkezet, közigazgatási rendszer:	30
2.4. Demográfiai helyzet és folyamatok	31
2.5. Jóléti viszonyok.....	32
2.6. A turisztikai szuprastruktúra értékelése.....	35
2.7. A lakosság affinitása, vállalkozói, beruházói aktivitás a turizmusban.....	36
3. A Tabi kistérség vonzero ellátottsága	37
3.1. A kistérség belső tagolódása, vonzero összetétele	37
3.1.1. A Kis-Koppány völgyi települések vonzero értékelése.....	38
3.1.2. A Koppány –völgyi települések vonzero összetétele	38
3.2. A kistérség vonzero csomópontjai, attraktív övezetei:.....	39
3.2.1. A Kis-Koppány völgye attraktív övezet:.....	41
3.2.2. A Nagy-Koppány völgye attraktív övezet:.....	42
4. Számításba vehető turisztikai termékek jellemzése	44
4.1. Falusi turizmus	44
4.1.1. A falusi turizmusról általában:	44
4.1.2. A falusi turizmus az "alternatív turizmus" egyik formája:.....	44
4.1.3. A falusi turizmus, mint turisztikai termék	45
4.1.4. Falusi turizmus - kínálat	46
4.1.5. Falusi turizmus - kereslet.....	47
4.1.6. A falusi turizmus népszerűségének növekedését segítő tényezők a keresleti oldalon:	48
4.1.7. A falusi turizmus népszerűségének növekedését segítő tényezők a kínálati oldalon.....	48
4.1.8. A falusi turizmus keresleti viszonyai Magyarországon:	49
4.1.9. A falusi turizmus kínálati viszonyai Magyarországon:	50
4.1.10. A falusi turizmus szabályozási, támogatási, szervezeti háttere:.....	51

4.1.11. A falusi turizmus működési feltételei.....	52
4.2. Egészségturizmus	53
4.3. Kulturális turizmus	54
4.4. Bor- és gasztronómiai turizmus	55
4.5. Ökoturizmus	56
4.6. Aktív turizmus	57
5. A vidéki turizmus fejlődését meghatározó társadalmi- gazdasági tényezők	61
5.1. Általános problémák.....	61
5.2. Általános, nemzetgazdasági problémák	62
5.3. Alapvető gond a falusi élet minőségmentessége	63
5.4. Infrastruktúra	65
5.5. Elvándorlás, elöregedés, szegénység, munkanélküliség	65
5.6. Nincs város – vidék kapcsolat	66
5.7. Oktatás	67
5.8. Hagyományok- kézművesség:.....	68
5.9. Osztatlan közös tulajdonok.....	68
5.10. Finanszírozás	69
5.11. A vidék érdekképviselete	69
5.12. Újabb gondok az EU-hoz való csatlakozással:.....	70
5.13. Az idegenforgalom irányításában megoldandó problémák	71
5.14. További problémák, és kettősségek a kistérségben.....	75
6. Stratégia orientált helyzetértékelés: A kistérség turizmusának SWOT analízise.....	77
6.1. Földrajzi és természeti környezet	77
6.2. Gazdaság és infrastruktúra	78
6.3. Idegenforgalom, marketing	79
6.4. Humán erőforrás	81
6.5. A stratégia megalapozása	82
6.6. Célkitűzések, célok	83
6.7. Prioritások, alprogramok	84
7. Marketing stratégia.....	85
Mellékletek	

1. Turisztikai helyzetelemzés, fejlődési trendek, jelenlegi vendégforgalmi pozíció

1.1. Általános turisztikai helyzetelemzés

A turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat (WTO Hágai Nyilatkozat, 1989).

A turizmus tömeges méreteket a XX. század második felére öltött, mégis már az ókortól létező jelenségről beszélhetünk. A megvalósulásához szükséges feltételek a keresleti oldalon a fizetett szabadság, a diszkrecionális jövedelem és az utazási motivációk kiszélesedésével teremtődtek meg, a kínálati oldalon pedig a modern közlekedés, a szálloda – és vendéglátóipar ill. az egyéb turisztikai szolgáltatások jelentek meg.

A nemzetközi turistaérkezések száma 1950 és 2004 között 28-szorosára (25 millióról 700 millióra) növekedett és velük együtt a bevételek is megszázsorozódtak.

Egyetlen turisztikai termék, célterület vizsgálatánál sem tekinthetünk el a nemzetközi turisztikai trendek alakulásától.

1.2. Globális összefüggések, fejlődési trendek

A turizmus napjainkban a világ egyik legjelentősebb iparága. A 2001. szeptember 11-i események és az ezután kialakult terrorizmustól való félelem jelentősen visszavetette a nemzetközi turistaforgalmat. 2002-ben még 702,6 millió turistaérkezést regisztráltak, míg 2003-ban 694 milliót, ami 1,2 %-os visszaesést jelentett. Európa még mindig a legvonzóbb a célterületek közül, az érkezések 57,8 % - át jegyezhetjük, ez is csökkenést jelent. A hagyományos turisztikai forgalomban betöltött vezető szerepéből Amerika is veszített, a beutazások szempontjából Ázsia, és az óceániai területek már meg is előzték.

A globalizálódó világban a turizmus fejlődésére a kutatók háromféle lehetséges trendet prognosztizálnak:

- A sikeres globalizáció a turizmus növekedését gerjeszti.
- A turizmus intenzitása csökken (enyhe leszállóágba) kerül, ami egyben a fenntarthatóságát is elősegíti (nem alakul ki túlhasználat egyes területeken).

- A felhalmozott ellentmondások, feszültségek és a terroristafenyegetések miatt a turizmus erős hanyatlásba kezd.

A turista kibocsátó centrumok keletre tolódnak, új jelentős küldő piacként jelenik meg Kína és India. Egyre nagyobb teret hódít a belföldi turizmus. A turizmus fejlesztése során központi figyelmet kell szentelni a fenntarthatóság alapelveinek. A turisták egyre jobban elvárják a minőséget, a nagy fokú higiénéért és a biztonságot, miközben kevesebbet hajlandók ezért fizetni. Ennek megoldása, az állandó minőség költség hatékony biztosítása a standardizáció széles körű elterjedésével. Emiatt felértékelődik a tradicionális vendégszeretet. Csökken az ismételt utazások száma, és vonzóbbá válnak a különleges helyszínek, egyre inkább előtérbe kerül a kalandturizmus (pl.: gleccserek, sarkvidékek, urutazás, stb.). A nyugdíjasok száma drasztikusan megnövekszik az európai országok öregedő társadalmaiban, hozzájuk - mint alanyokhoz - a kínálati oldalnak is alkalmazkodnia kell.

1.3. Trendek Európában

- **Az idosebb korosztályokhoz tartozók létszáma rohamosan nő.** Az idős korúak egészségesebbek lesznek és nagyobb mennyiségű szabadon elkölthető jövedelemmel fognak rendelkezni, mint korábban. Ennek köszönhetően a tapasztaltabb idős utazók száma várhatóan gyorsabban fog emelkedni, mint a turizmus iránti kereslet általában. Ebből következően nő a minőség, a kényelem (közlekedésben, szálláshelyeken) és a biztonság iránti igény, emelkedik a kereslet a főszezonon kívüli hónapokban.
- **A háztartások átlagos létszáma tovább csökken,** így szabadon elkölthető jövedelmük és vásárlóerejük tovább nő, ami befolyásolni fogja a keresletet általában, de különösen erős hatása lesz a nagy távolságra történő szabadidős célú utazásokra és a rövid látogatásokra. Ennek hatására erősödik a luxus iránti, impulzusvásárlás révén beszerezhető termékek iránti kereslet.
- **Az emberek egészségtudatossága tovább erősödik.** Az egészségtudatosság erősödése a kereslet mennyiségét ugyan nem befolyásolja, a célállomás kiválasztására és az utazás alatt tanúsított magatartásra azonban mindenképpen hatni fog. Az olyan célterületeket, amelyekhez egészségre káros hatásokat asszociálnak a turisták, könnyebben el fogják kerülni, mint korábban. A szabadidő aktív eltöltése és az aktív turizmus népszerűsége erősödik, és egyre nő a kereslet az ilyen típusú kikapcsolódásra alkalmas létesítmények iránt. Magasabb lesz a „wellness” termékek, a gyógyfürdők és a fitneszközpontok iránti kereslet.

- **Az iskolai végzettség átlagos szintje emelkedik.** Ebből adódik, hogy a szabadidős célú utazások során nőni fog a művészetek, a kultúra és a történelem szerepe, ezzel párhuzamosan az új, közép- és kelet-európai célterületek iránti kereslet erősödni fog.
- **A szabadon elkölthető jövedelmek és az utazásra fordítható fizetett szabadságnapok számának emelkedése megállt.** Emiatt erőteljesebbé válik az alacsony költségű termékek (pl. fapados légitársaságok, budget autóbérlés) iránti kereslet. A főtudulések hossza egyre csökken, több, rövidebb szabadidős célú utazás válik jellemzővé.
- **A tapasztaltabb fogyasztók egyre jobban meg tudják határozni szükségleteiket és egyre tájékozottabbak jogukat tekintve.** A turizmus szempontjából ez egyre szigorúbb elvárásokat teremt a minőségre és az ár/érték arányra vonatkozóan. Erősödik a verseny az utazás, valamint a pénzköltés és idotöltés egyéb formái között, a turizmuson belül pedig a célok és szálláshelyek között. A tapasztaltabb utazók egyre kritikusabbá válnak a mesterségesen kialakított kínálattal szemben, és elonyben részesítik az autentikusabb kínálatot, különösen az érzelmi elégedettség és a személyre szabott szolgáltatások iránti igény szempontjából; a magas minőségű mesterséges kínálati elemek (például tematikus parkok) fontossága viszont a továbbiakban is növekedni fog. Az erősödő mobilitási igény ösztönzően hat a gépkocsi-, motorkerékpár- és kerékpárbérlésre. Egyre kedveltebbé válnak a teljes körű, változatos és kiegyensúlyozott élményt kínáló régiók, ami egyúttal hatékony menedzsmentet igényel.
- **A nyugati társadalmak életmódja fokozatosan változik.** A turizmusban mindez azt a képet befolyásolja, amelyet a turista saját személyes szükségleteiről és viselkedéséről alakít ki. Bár szolgáltatási színvonaluk növekedni fog, kiegészítő programok hiányában csökken például az érdeklődés a csak reggelit biztosító szálláshelyek iránt. Mivel a „státusz” immár kevésbé fontos, mint korábban, a szabadidős viselkedésben a személyre szabottság egyre fontosabbá válik, ami növeli a kisebb szálláshelyek (pl. a kisebb, autentikus családi hotelek és falusi szálláshelyek) iránti keresletet. A „vissza az alapokhoz” trend folytán kedveltebbé válnak a szabadidős célú utazás egyszerűbb formái: szálloda helyett bungaló, lakókocsi helyett sátor.
- **Az internethez történő hozzáférés, illetve az internetnek turisztikai információgyűjtésre és turisztikai termékek megvásárlására történő használata tovább fog növekedni.** A turizmuson belül a vizuális megjelenítés új módjait is lehetővé tevo internet szerepe tovább erősödik és a jövőben mindennél fontosabbá válik. A különféle információk összehasonlítása leegyszerűsödik, a turisták az egyes elemek közvetlen foglalása révén egyre gyakrabban saját maguk állítják majd össze saját utazásukat. A célpontok marketingje (például a közszféra támogatásával végrehajtott hatékonyabb márkázás) szerepe erősödni fog, és a honlapok látogatásának egyik meghatározó tényezőjévé válik.

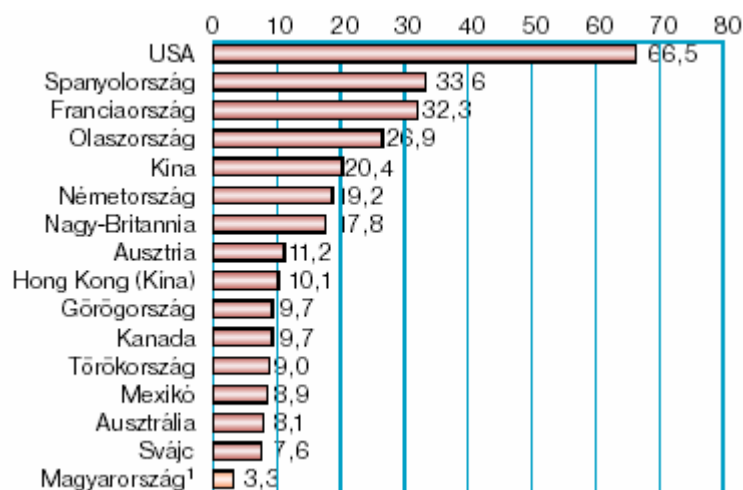
- **A közúti közlekedésben fokozódik a zsúfoltság.** A nagy sebességgel közlekedő vonatok és a fapados járatok bővülő elérhetősége befolyásolja a hagyományos utasforgalmat. Emiatt a rövid utazások során gyorsan és olcsón megközelíthető célterületek egyre elonyösebb helyzetbe kerülnek, különösen akkor, ha a foszezonon kívül egy-egy jelentos esemény megszervezésére kerül sor.
- **A környezet iránt érzett felelosség tovább erosödik.** A turizmusban ez a fenntartható célterületek iránti kereslet növekedéséhez vezet, amiben egyre hangsúlyosabb szerep jut a természeti környezetnek és a lakosságnak. A fenntarthatóság költségeinek csökkentése érdekében ennek ára egyre inkább a turistákra terhelodik.
- **A terrorizmus, a regionális háborúk, a környezetszennyezés** és a mindennapi életünk sajnálatos velejárójává váló számos egyéb válsághelyzet **befolyásolja a biztonság iránti igényt.** Emiatt a turizmuson belül is egyre nagyobb szükség van a biztonságra, így a turisták elkerülik a veszélyesnek ítélt területeket. A kiválasztásnál nagyobb jelentoséget kap a vízminőség (a tavak, úszómedencék és az ivóvíz tisztasága), ami fokozott védelmet tesz szükségessé. A kritikusabb turista hamarabb él panasszal, ha a kínált termék nem felel meg az elvárt színvonalnak.

1.4. Magyarország vendégforgalmi pozíciója

A 2003-as év adatai szerint Magyarország 15,9 millió turistaérkezést regisztrálhatott, ami a világ 13. és Európa 8. helyére volt elegendó. A bevételek szempontjából a 3,3 milliárd dollár mindössze a világ 33. helyét jelentette. Az országnak ez jelentos bevételt jelent, a devizamérleg növekvő, pozitív eredményt mutat. A GDP 4,9 %-át adja a turizmus, a foglalkoztatottak 6,2 % - a a turizmusban talál helyet.

1. ábra

A világ legjelentősebb turisztikai célterületei a nemzetközi turizmusból származó bevételek alapján, 2002 (milliárd USD)

Forrás: WTO

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2003-ban *31,4 millió külföldi látogató* érkezett Magyarországra. Az ide látogató külföldiek száma 2002-rol 2003-ra kismértékben, 1%-kal csökkent. Magyarország fő küldő piaca Európa, ahonnan 2003-ban a látogatók 97,8%-a érkezett. Az elmúlt évben Romániából, Ausztriából, Szlovákiából, Szerbia és Montenegróból, valamint Németországból utaztak a legtöbben Magyarországra. Ezen öt ország a látogatók 68,4%-át adta. A 2003. év folyamán Magyarország hagyományos küldő piacait tekintve a Svájcból, Olaszországból, Németországból, Ausztriából és Hollandiából érkező látogatók száma emelkedett, az USA-ból érkezőké pedig csökkent. (Magyar Turizmus Rt. [2003-2004])

1.5. A Dél - Dunántúli Régió vendégforgalmi pozíciója

1.5.1. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása

2003-ban 3 517 kereskedelmi szálláshely összesen 85 465 szobával és 347 277 féro hellyel működött Magyarországon. A korábbi évekhez hasonlóan a szállodák kínálták a fő helyek egyharmadát, további mintegy egyharmada a kempingekben volt megtalálható. A hazai kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás terén a panziók szerepe továbbra is jelentős.

A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek közel egyötöde (18,8%) a Balaton régióban található, ezt követi a Nyugat-Dunántúl (14,3%), az Észak-Magyarország (13,6%) és a Budapest-Közép-Dunavidék régió, ahol az egységek 12,4% -a működött 2003-ban.

1.5.2. A magánszálláshelyek kapacitása

2003. július 31-én Magyarországon 45 353 magánszálláshely működött, 245 787 férőhellyel. A férőhelyek több mint kétharmada (68%) a Balaton régióban várta a vendégeket, ezt követte a Dél-Dunántúl (6,5%), Észak-Magyarország (5,5%), Észak-Alföld (5,2%) és a Nyugat-Dunántúl (4,7%) régió.

1. táblázat

A magánszálláshelyek kapacitásának regionális megoszlása, 2003

	Szállásadók száma	Férőhelyek száma
Balaton	30 641	167 029
Budapest-Közép-Dunavidék	1 501	7 192
Dél-Alföld	970	5 380
Dél-Dunántúl	3 666	15 924
Észak-Alföld	1 989	12 814
Észak-Magyarország	2 189	13 441
Közép-Dunántúl	1 294	6 801
Nyugat-Dunántúl	2 214	11 604
Tisza-tó	889	5 602
Ország összesen	45 353	245 787

Forrás: KSH

1.5.3. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma

A magyarországi kereskedelmi szálláshelyeken 6 315 494 vendég összesen 18 611 114 vendégéjszakát töltött el 2003-ban. A vendégek (+2,3%) és a vendégéjszakák (+0,9%) száma egyaránt növekedést mutatott az előző évhez képest. 2003-ban a Balaton régió kivételével minden régióban növekedést regisztráltak a vendégek számában, így a Dél-Dunántúlon is (+2,5%).

A vendégéjszakák száma nagyobb mértékben két régióban csökkent: a Balatonon és az Észak-Alföldön. A vendégéjszakák számának növekedését regisztrálta többek között a Dél-Dunántúl (+2,6% -al).

2. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma turisztikai régióként, 2003

	Külföldi (fő)	Változás 2003/2002 (%)	Belföldi (fő)	Változás 2003/2002 (%)	Összesen (fő)	Változás 2003/2002 (%)
Balaton	488 986	-9,7	567 614	+5,0	1 056 600	-2,3
Budapest-Közép-Dunavidék	1 709 233	+1,7	551 260	+0,9	2 260 493	+1,5
Dél-Alföld	105 696	-6,3	335 553	+15,1	441 249	+9,1
Dél-Dunántúl	74 660	-9,4	317 869	+5,8	392 529	+2,5
Észak-Alföld	122 792	-6,7	369 598	+5,6	492 390	+2,3
Észak-Magyarország	85 643	-3,7	523 888	+5,5	609 531	+4,1
Közép-Dunántúl	76 434	-3,8	201 652	+11,9	278 086	+7,1
Nyugat-Dunántúl	263 476	-4,7	415 550	+7,3	679 026	+2,3
Tisza-tó	21 304	+9,5	84 286	+20,8	105 590	+18,3
Ország összesen	2 948 224	-2,2	3 367 270	+6,5	6 315 494	+2,3

Forrás: KSH

A vendégéjszakák regionális megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a forgalom kétharmada három régióban koncentrálódik: a Budapest-Közép-Dunavidék régióban realizálódott a vendégéjszakák 31,1%-a, a Balatonnál 25,3%-a, míg a Nyugat-Dunántúl a vendégéjszakák 10,5%-át mondhatta magáénak 2003-ban. A belföldi és a külföldi vendégforgalom arányát tekintve megállapítható, hogy országosan a vendégéjszakák 46,1%-át adták a belföldi vendégek.

3. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak száma turisztikai régióként, 2003

	Külföldi (éjszaka)	Változás 2003/2002 (%)	Belföldi (éjszaka)	Változás 2003/2002 (%)	Összesen (éjszaka)	Változás 2003/2002 (%)
Balaton	2 883 593	-10,4	1 832 031	+3,2	4 715 624	-5,6
Budapest-Közép-Dunavidék	4 550 963	+4,1	1 244 576	+0,9	5 795 539	+3,4
Dél-Alföld	252 174	-4,1	796 392	+12,8	1 048 566	+8,2
Dél-Dunántúl	270 153	-9,9	734 220	+8,1	1 004 373	+2,6
Észak-Alföld	582 600	-13,7	971 764	+3,7	1 554 364	-3,6
Észak-Magyarország	221 518	-13,4	1 197 659	+3,7	1 419 177	+0,6
Közép-Dunántúl	281 548	-0,8	522 314	+17,2	803 862	+10,2
Nyugat-Dunántúl	901 084	-0,1	1 049 886	+8,7	1 950 970	+4,5
Tisza-tó	96 705	+4,1	221 934	+15,9	318 639	+12,0
Ország összesen	10 040 338	-3,1	8 570 776	+6,0	18 611 114	+0,9

Forrás: KSH

1.5.3.1. A belföldi vendégforgalom alakulása 2003-ban

A belföldi vendégek száma 2003-ban országos átlagban 6,5%-kal növekedett. A belföldi vendégek közül a legtöbben, 16,9% a Balaton régiót választotta úti célul az elmúlt évben.

A vendégek számához hasonlóan a vendégéjszakák száma (+0,6%) is növekedést mutatott az elmúlt évben.

1.5.3.2. A külföldi vendégforgalom alakulása 2003-ban

A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalma az elmúlt évben mind a vendégek, mind a vendégéjszakák számában csökkenést mutatott. 2003-ban a külföldi vendégek száma 2,2%-kal, az általuk eltöltött éjszakák száma 3,1%-kal maradt el a 2002. évi eredményektől.

2003-ban a külföldi vendégek számában két régió könyvelhetett el növekedést: a Tisza-tónál 9,5%-kal, a Budapest- Közép-Dunavidéken 1,7%-kal emelkedett a külföldi vendégek száma. A régiók közül a legnagyobb mértéku csökkenést a Balaton (-9,7%), a Dél-Dunántúl (-9,4%) és az Észak-Alföld (-6,7%) regisztrálta.

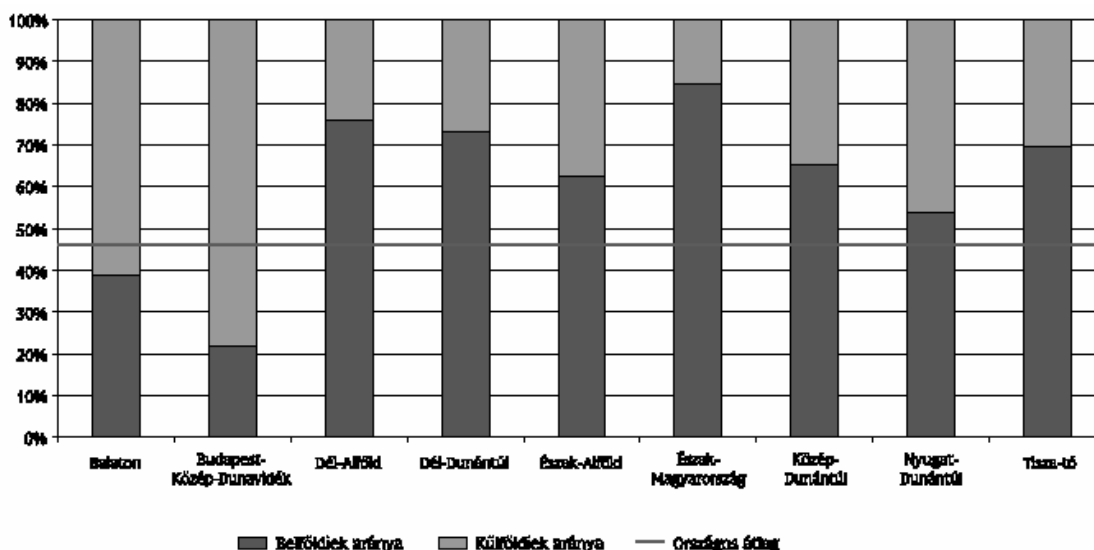
A vendégek számának alakulásához hasonlóan a régiók a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák tekintetében is jellemzően nagy arányú csökkenést regisztráltak: Dél-Dunántúlon 9,9%-kal maradt el a 2002. évi adatoktól.

Magyarország legfontosabb külföldi piaca 2003-ban Németország (a kereskedelmi szálláshelyen regisztrált vendégéjszakák 19,6%-át német vendégek töltötték el) volt, amelyet Ausztria (3,9%), Olaszország (2,6%) és Hollandia (2,3%) követett.

Az egyes régiók főbb külföldi piacait vizsgálva a német vendégforgalom kiemelkedő szerepe figyelhető meg. Németország – a belföldi vendégforgalmat követően – az összes régió tekintetében a legfontosabb külföldi ország.

2. ábra

A belföldi és a külföldi vendégéjszakák megoszlása az egyes turisztikai régiókban, 2003

Forrás: KSH

4. táblázat

A turisztikai régiók legfontosabb küldő piacai a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégejszakák száma alapján, 2003

	1. hely	2. hely	3. hely	4. hely	5. hely	1-5. hely összesen
Balaton	Magyarország (38,9%)	Németország (38,8%)	Ausztria (5,6%)	Dánia (4,3%)	Hollandia (4,2%)	91,8%
Budapest-Közép-Dunavidék	Magyarország (21,5%)	Németország (11,2%)	Olaszország (6,6%)	Nagy-Britannia (5,6%)	Spanyolország (4,1%)	49,0%
Dél-Alföld	Magyarország (76,0%)	Németország (8,8%)	Románia (1,6%)	Hollandia (1,4%)	Olaszország (1,4%)	89,2%
Dél-Dunántúl	Magyarország (73,1%)	Németország (14,9%)	Ausztria (2,1%)	Csehország (1,3%)	Hollandia (1,1%)	92,5%
Észak-Alföld	Magyarország (62,5%)	Németország (19,2%)	Lengyelország (4,2%)	Ukrajna (2,2%)	Oroszország (1,8%)	89,9%
Észak-Magyarország	Magyarország (84,1%)	Németország (3,9%)	Lengyelország (2,6%)	Hollandia (1,0%)	Csehország (0,9%)	92,8%
Közép-Dunántúl	Magyarország (65,0%)	Németország (12,9%)	Hollandia (5,1%)	Románia (3,2%)	Ausztria (2,3%)	88,5%
Nyugat-Dunántúl	Magyarország (53,8%)	Németország (22,4%)	Ausztria (11,0%)	Svájc (2,6%)	Csehország (1,2%)	91,0%
Tisza-tó	Magyarország (69,7%)	Németország (10,6%)	Lengyelország (4,3%)	Szlovákia (2,8%)	Hollandia (1,9%)	89,3%
Ország összesen	Magyarország (46,1%)	Németország (19,6%)	Ausztria (3,9%)	Olaszország (2,6%)	Hollandia (2,3%)	74,5%

Forrás: KSH

1.5.3.3. Átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi szálláshelyeken

2003-ban a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált átlagos tartózkodási idő 2,9 nap volt, ami 1,4% -kal kevesebb 2002. évinél.

A legalacsonyabb átlagos tartózkodási idő – 2,3 nap – a belföldiek esetében a Budapest-Közép-Dunavidéket, a Dél-Dunántúlt és Észak-Magyarországot jellemezte 2003-ban. A belföldi vendégek 2002-höz képest a Közép-Dunántúlt (+4,7%), a Dél-Dunántúlt (+2,2%) és a Nyugat-Dunántúlt (+1,3%) régió kereskedelmi szálláshelyein töltöttek hosszabb időt.

1.5.4. A magán szálláshelyek vendégforgalma

A magán szálláshelyeken 2003-ban közel 649 ezer vendéget regisztráltak, ami 2,2%-os növekedést jelent a 2002. évhez képest.

Az egyes turisztikai régiókat vizsgálva, a Balaton régió kivételével, ahol a vendégek kisebb arányban (30,2%) érkeztek belföldről, mindenhol a belföldi vendégforgalom jelentős túlsúlya volt megfigyelhető az elmúlt évben.

A magyarországi magánszálláshelyeken 2003-ban a vendégek összesen 3 393,3 ezer vendégéjszakát töltöttek el, ami 2,7% - kal maradt el a 2002. évi adatoktól. A vendégéjszakák számának nagymértékű emelkedése volt tapasztalható a Tisza-tónál (+37,8%), a Dél-Alföldön (+25,5%) és a Dél-Dunántúlon (+10,3%).

1.5.4.1. Átlagos tartózkodási idő a magánszálláshelyeken

A magánszálláshelyeken regisztrált átlagos tartózkodási idő 5,2 nap volt 2003-ban, ami 4,8%-kal kevesebb a előző évinél. A 2003. év folyamán a legmagasabb átlagos tartózkodási időt a Dél-Dunántúl régióban regisztrálták (6,2 nap), a Balatonon, a Közép-Dunántúlon és a Nyugat-Dunántúlon egyaránt 5,5 napot töltöttek el a vendégek. 2002-hez képest növekedést regisztrált a dél-dunántúli (1,2%) régió.

2002-hez képest a belföldi vendégek a Nyugat-Dunántúlon (+8,6%), a Dél-Dunántúlon (+7,2%), a Dél-Alföldön (+4,6%), az Észak-Alföldön (+4,2%) és a Balatonon(+2,4%) töltöttek el hosszabb időt.

A külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje magasabb az országos átlagnál. A külföldi vendégek kiemelkedően hosszán időztek a Dél-Dunántúlon (7,7 nap).

1.5.5. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtsága

Országosan a kereskedelmi szálláshelyek szobakapacitás- kihasználtsága 2003-ban 36,1% volt, ami 3,7%-kal maradt el a 2002. évi adatoktól. A Dél – Dunántúlon kiemelkedően mondható a nyaralóházak kapacitáskihasználtsága. (országosan 3. hely, 30 %).

5. táblázat
A kereskedelmi szálláshelytípusok szobakapacitás-kihasználtsága
turisztikai régióként (%), 2003

	Szálloda 3-5 csillagos	Szálloda 2 csillagos	Szálloda 1 csillagos	Szálloda összesen	Panzió	Turista- és ifjúsági szálló	Nyaraló- ház	Kemping*	Mind- összesen
Balaton	48,8	32,6	28,4	44,7	24,1	33,6	32,3	17,2	40,9
Budapest-Közép- Dunavidék	50,6	45,5	45,3	50,2	26,0	27,9	19,5	4,4	46,6
Dél-Alföld	35,2	26,6	7,0	32,2	21,6	12,5	26,1	10,2	25,7
Dél-Dunántúl	35,5	26,5	19,5	30,9	25,4	23,4	30,0	7,4	27,6
Észak-Alföld	47,5	27,6	34,2	44,0	22,2	16,9	27,2	13,4	34,6
Észak- Magyarország	35,4	24,5	30,6	31,8	20,1	18,4	23,0	7,7	24,6
Közép-Dunántúl	32,1	20,1	34,3	28,5	20,2	20,2	19,6	10,1	24,0
Nyugat-Dunántúl	45,8	34,9	27,5	42,7	22,3	12,6	33,1	6,4	31,3
Tisza-tó	30,2	34,3	35,9	31,9	26,0	14,7	23,3	8,4	26,7
Ország összesen	46,8	31,1	30,8	43,7	22,9	19,8	27,2	10,9	36,1

Forrás:KSH

1.6.Somogy megye vendégforgalmi pozíciója

Az elozoekben foglaltak alapján a Dél-Dunántúli Régióban mind a vendégek száma (+2,5%) mind az eltöltött vendégéjszakák száma (+2,6%) növekedett.

Ezen kedvező regionális trend ellenére Somogy megye kereskedelmi szálláshelyeit 17% -kal kevesebb vendég kereste fel, mint egy évvel korábban ami 2003. évben 378020 fő vendéget jelentett. Ezen belül mind a külföldi, mind a belföldi vendégek száma jelentősen visszaesett. Az összes vendég 44% -át jelölő külföldiek száma 22% -kal, az 56% -os részarányú belföldieké pedig 12% -kal mérséklődött az előző évhez képest.

A vendégéjszakák száma a megye szálláshelyein a 2003. év során közelítette az 1 millió 528 ezret, így mintegy 20% -kal elmaradt a 2002. évitől. A külföldi állampolgárságú vendégek által eltöltött éjszakák száma 23% -kal, a magyar vendégeké pedig 17% -kal csökkent.

Megyénkben a 2003. évben az átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi szálláshelyeken 4,0 éjszaka volt, ezen belül a külföldiek 5,0 éjszakára, a belföldi vendégek 3,3-ra vettek igénybe szolgáltatást.

Somogyban a külföldi vendégforgalomból a legnagyobb részarányt 2003-ban is a Németországból érkezők jelentették, annak ellenére, hogy látogatásaik száma az utóbbi években csökkenő. Ennek ellenére átlagos tartózkodási idejük (5,5 éjszaka) így is meghaladja az összes külföldi vendégre számított mutatót (5,0 éjszaka).

Szükséges intézkedéseket hozni a romló megyei vendégforgalmi pozíció megállíttására, javítására.

1.7. Somogy megye kistérségeinek és városainak idegenforgalma

1.7.1. A kistérségi rendszer

A kistérségek rendszere az ország egész területét lefedő, megyehatárokat át nem lépő rendszer. Egy-egy kistérség olyan földrajzilag is összefüggő települések együttese, amely a települések közötti valós munka-, lakóhelyi, közlekedési, középfokú ellátási (oktatás, egészségügy, kereskedelem) stb. kapcsolatokon alapul. A kistérségi rendszerben a települések kapcsolataik révén egy vagy több központi településhez vonzódnak. A rendszerben minden város egyúttal vonzásközpont (társközpont), de vannak községi jogállású vonzásközpontok is.

3.ábra

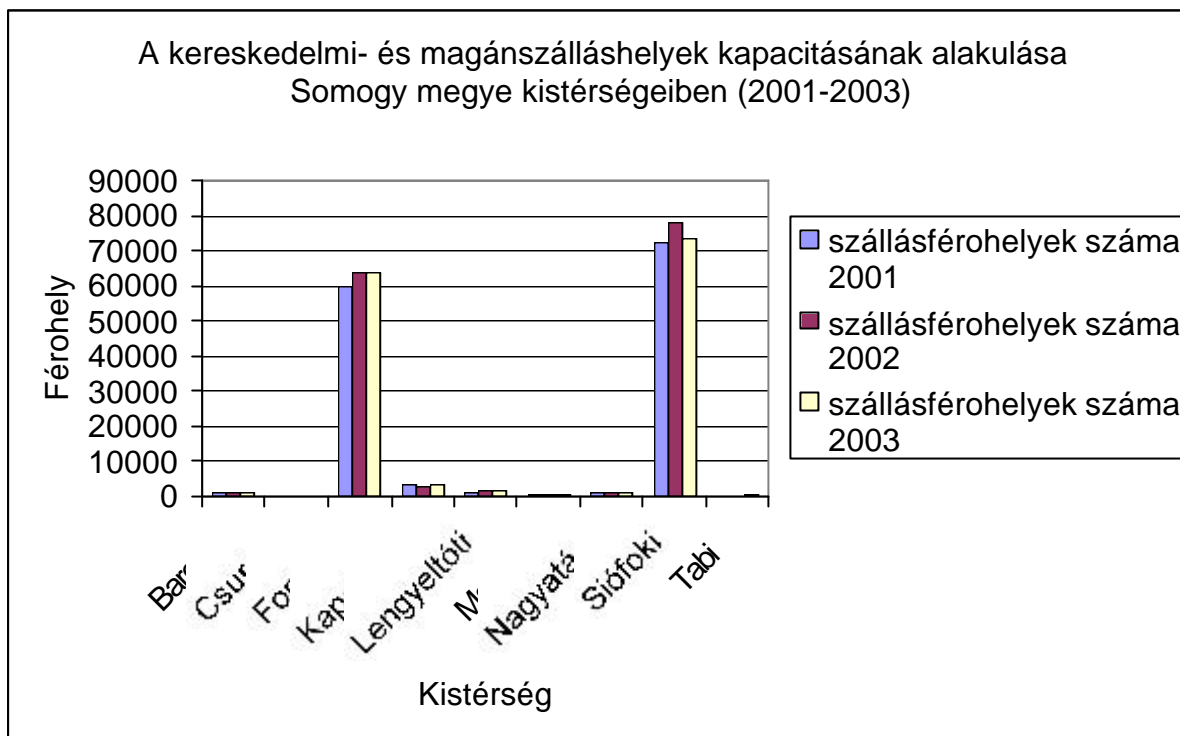
Somogy megye kistérségei 2004. január 1-től

1.7.2. A Tabi kistérség vendégforgalmi pozíciója Somogy megyében

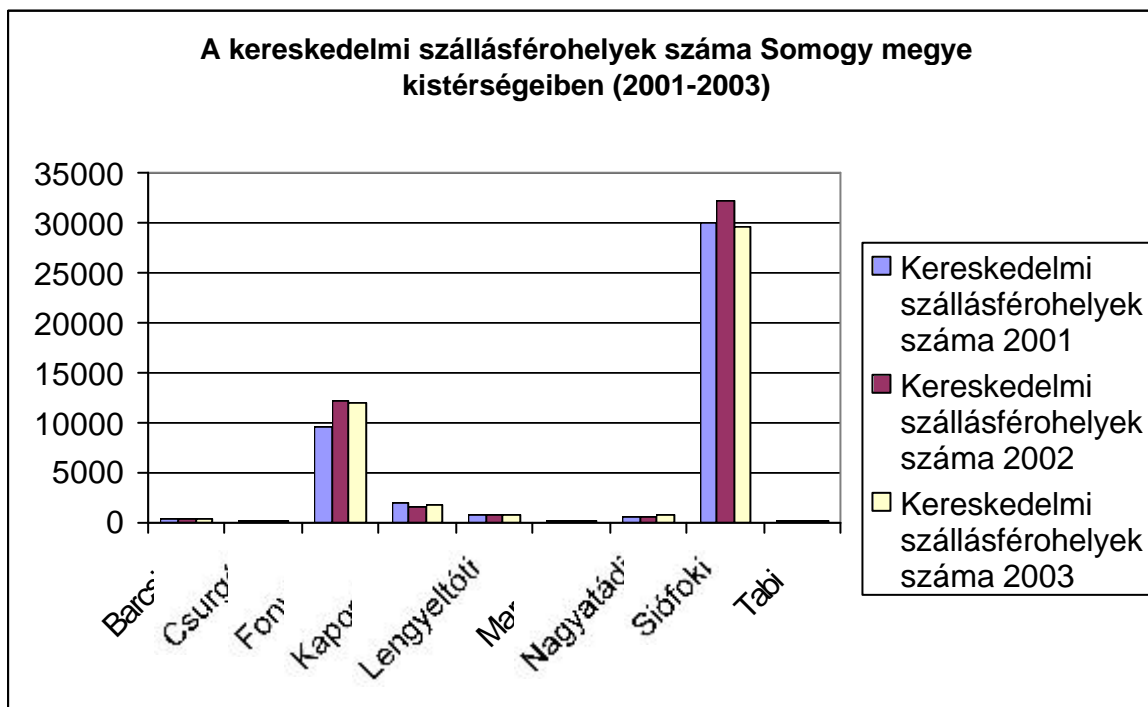
A turizmusra való felkészültségét jelzi a megyében található tíz kistérségnek a településeken regisztrált kereskedelmi- és magán szállás-férohelyek száma, valamint a helyi lakosság számához viszonyított aránya.

4. ábra

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003.

5. ábra:

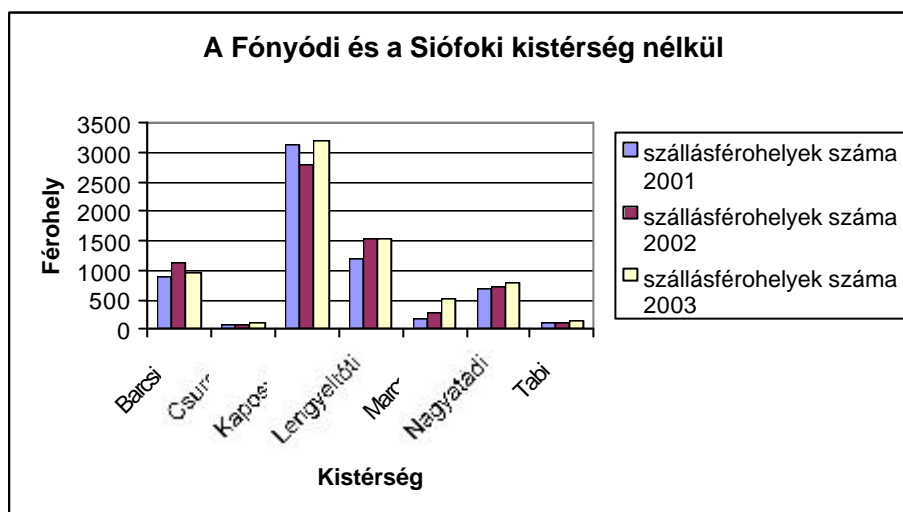
Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

A 4. és 5. ábra világosan mutatja, hogy a két dél-balatoni kistérség, a Fonyódi és a Siófoki (2004 január 1-től Siófoki és Balatonföldvári kistérség) kereskedelmi- és magánszálláshely kapacitásai tekintetében messze kiemelkedik a megye többi kistérsége közül.

Célszerű e két kistérség nélkül is megvizsgálni az adatokat, mert ezek mind abszolút számaikban, mind turisztikai jellegükben eltérnek, (azaz mennyiségileg és minőségileg is).

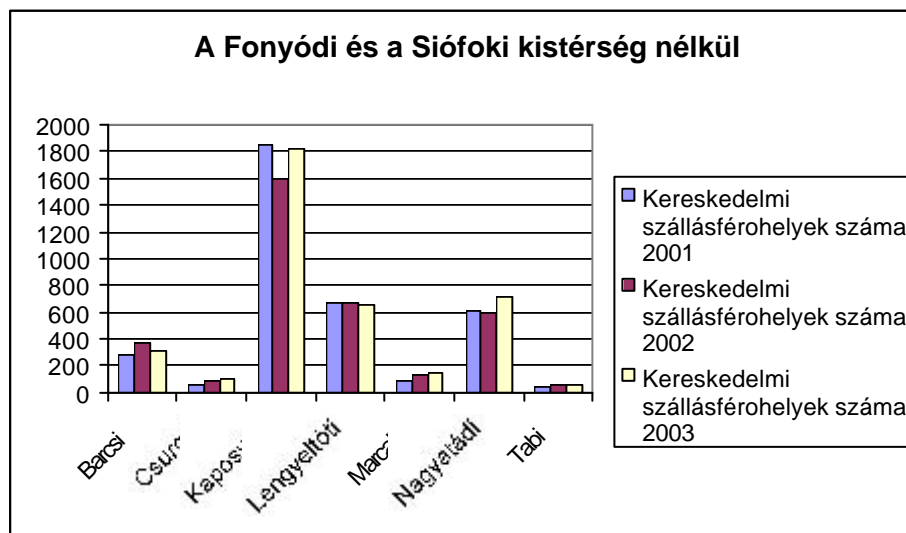
A 6. és 7. ábra a turisztikailag a domináns kistérségektől megtisztítva mutatja a többi somogyi terület kapacitás viszonyait.

6. ábra

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

7. ábra

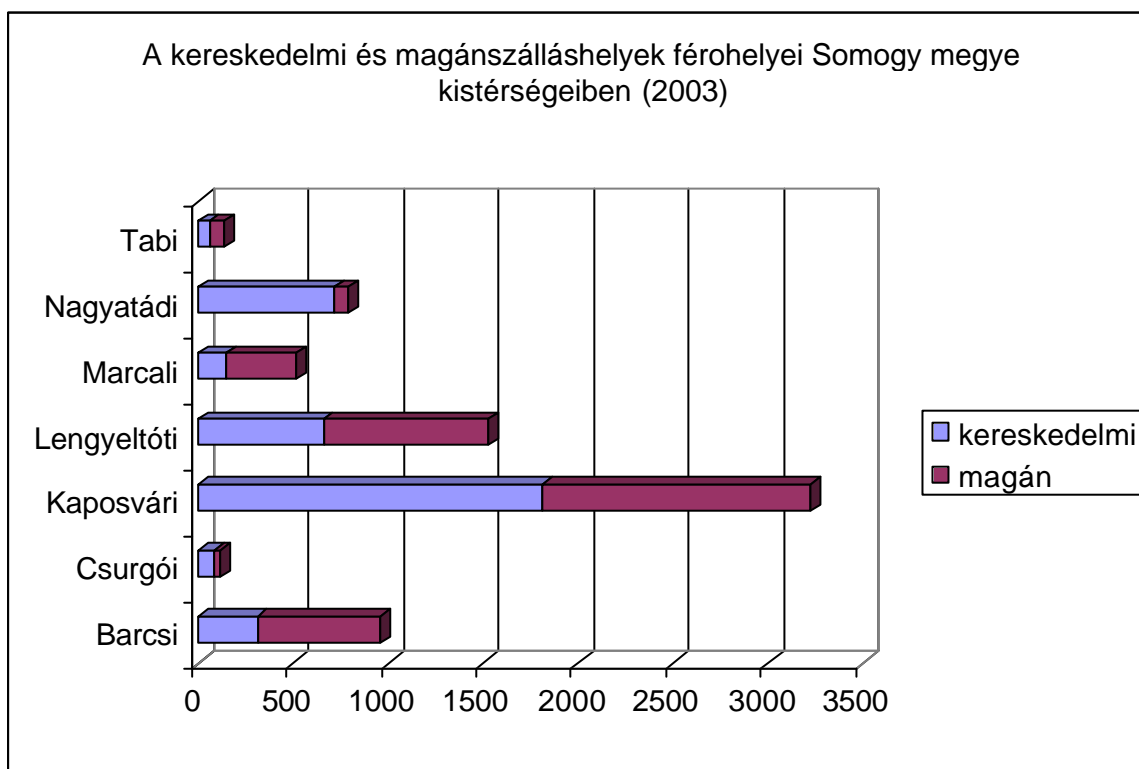

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

Ezen az ábrán már az is jól látható, hogy a többi, amúgy is alacsony fogadóképességu Somogy megyei kistérség közül, a Tabi kistérség kapacitása rendkívül kis mértéku. Bizakodásra ad okot, hogy a szálláshely kapacitásában némi növekedés azért tapasztalható, köszönhető ez a többek között Bonnyán magántokébol megvalósult turisztikai beruházásnak. Hasonló mértéku növekedés figyelhető meg a Csurgói és intenzív a Lengyeltóti és a Marcali kistérségben.

A szálláshelyek adatait tovább bontva, különválasztva a kereskedelmi és a magánszálláshelyek adatait, megállapítható, hogy a Tabi kistérség az összevetés után sem került kedvezőbb pozícióba.

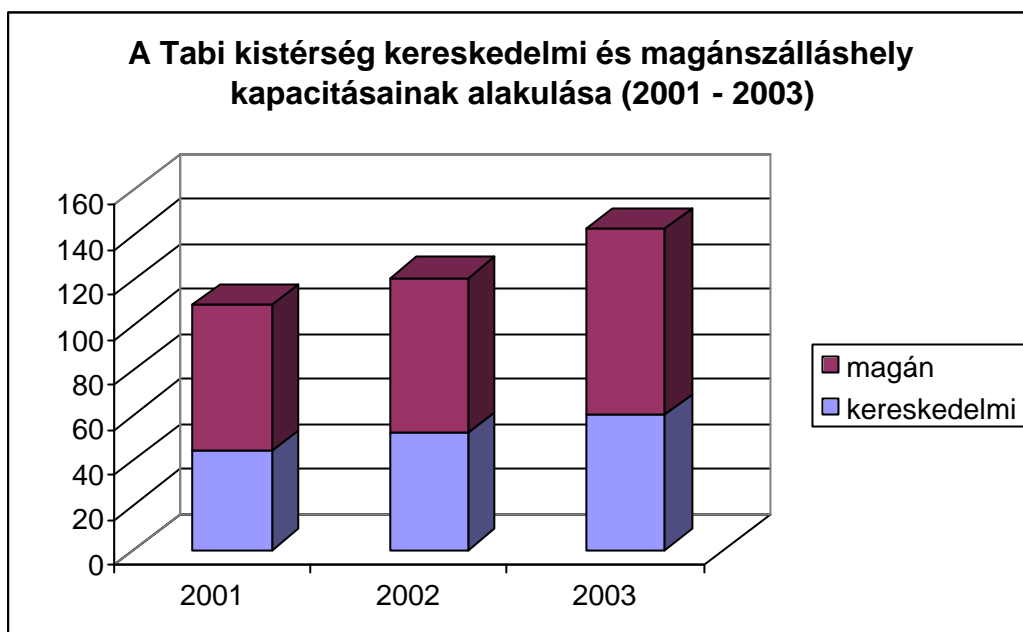
8. ábra

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2003

A hasonló adatokkal rendelkező Csurgói kistérséggel összevetve, látható, hogy a Tabi térségben a magánszálláshelyek száma jóval nagyobb a kereskedelmiekhez képest. A megye többi térségére is jellemző a magánszálláshelyek túlsúlya.

9. ábra

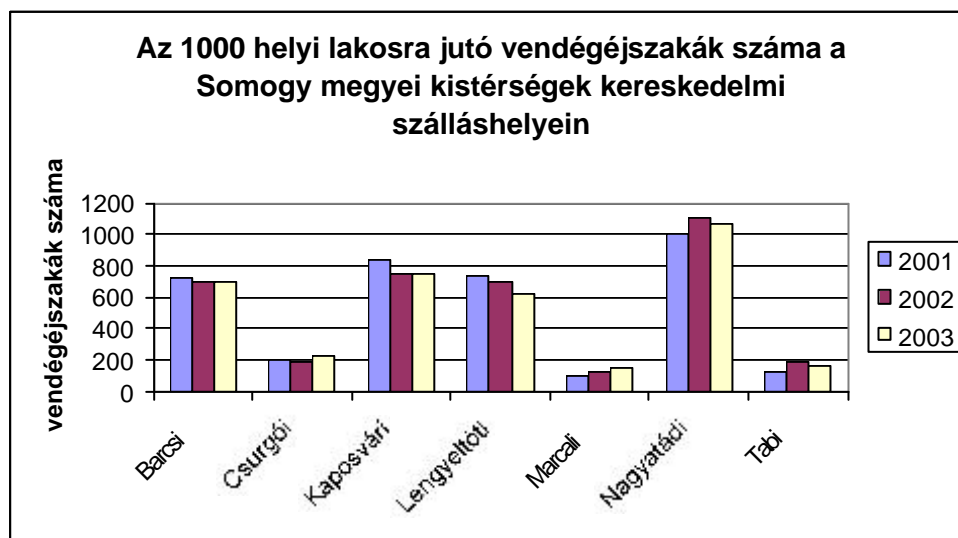

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

A kereskedelmi szállásférőhelyek száma kismértékben, de folyamatosan emelkedtek, miközben a magánszálláshelyek száma ennél talán még látványosabb emelkedést mutat, főként a 2003-as évben. Az adatok reményre adnak okot, bár ha az abszolút számokat megnézzük, a térségnek még van fejlődnie. Az adatok a kihasználatlan kereseti és a kedvezőtlen vállalkozási feltételek letükrözéseként értelmezhetők.

A szálláshelyek forgalmi adatait tekintve érdemes elemeznünk a KSH által kistérségi összevetésre készített fajlagos mutatókat. Az ezer helyi lakosra jutó vendégéjszakák számát figyelembe véve a Nagyatádi kistérség (1061) forgalmi adatai kimagaslóak.

10. ábra

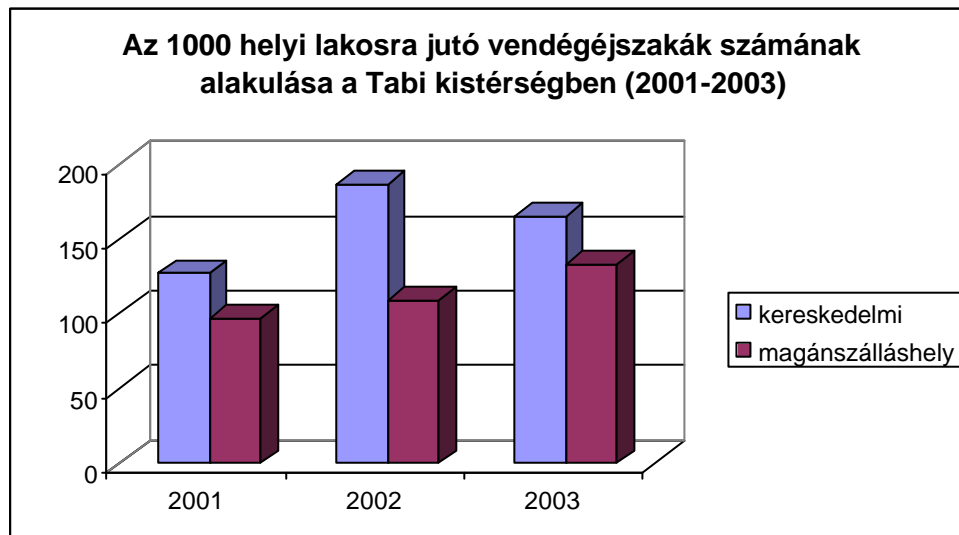

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

A Tabi kistérség a fajlagos vendégforgalmi adatokat tekintve is a megye legszerényebb kereslettel rendelkező körzetei közé tartozik. Pozíciója a Csurgóiénál is rosszabb, csupán a Marcalit (146) előzi meg 165 vendégéjszakájával ezer helyi lakosra számítva 2001-ben. Megfontolandó a legutóbbi évek tendenciája is, a megye szinte összes körzetében csökkenő tendenciát mutatnak a fajlagos keresleti mutatók.

Külön megvizsgálva a Tabi kistérség kereskedelmi és magán szálláshelyein eltöltött vendégéjszakáinak ezer helyi lakoshoz viszonyított számát, eltérő tendenciákat fedezhetünk fel. A kereskedelmi szálláshelyek számában 2002-ben egy erőteljes kiugrást láthatunk, majd a következő évben már csökkentek ezek a biztató adatok. A magán szálláshelyek tekintetében viszont egy folyamatos növekedésnek lehetünk tanúi.

11. ábra

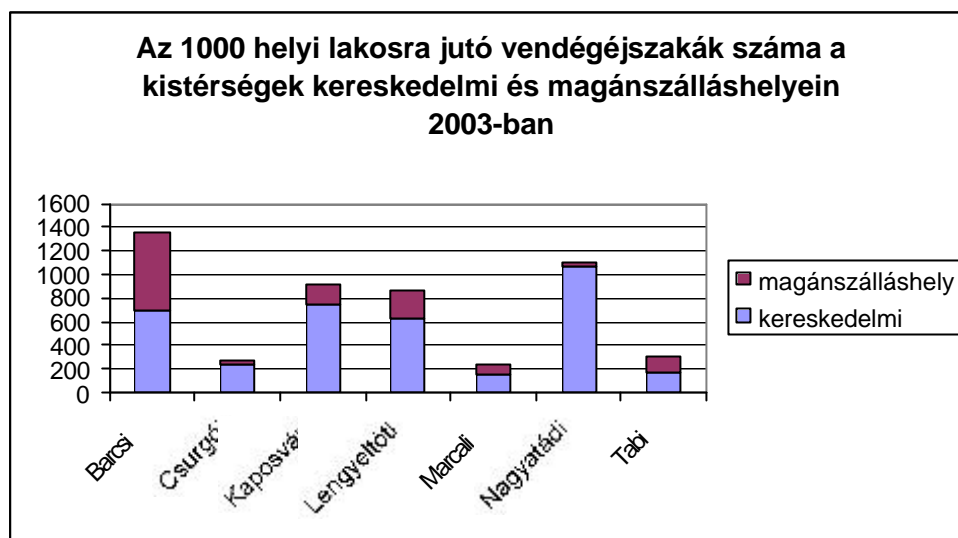

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2001-2003

Megállapítható, hogy önmagához viszonyítva némi javulás látható, de a kistérség turisztikai pozíciója ezzel együtt sem javul a megyén belüli versenytársaival szemben.

A 2003-as év kereskedelmi és magán szálláshely fajlagos forgalmi adatai a Barcsi és a Tabi kistérség erősödését jelzik. Megfigyelhető, hogy az eddig élen járó Nagyatádi körzet ebben a viszonyítás rendszerben visszaszorult az eddig mögötte álló Barcsi kistérség mögé, ennek oka a magán szálláshelyek rendkívül szerény kínálata.

12. ábra

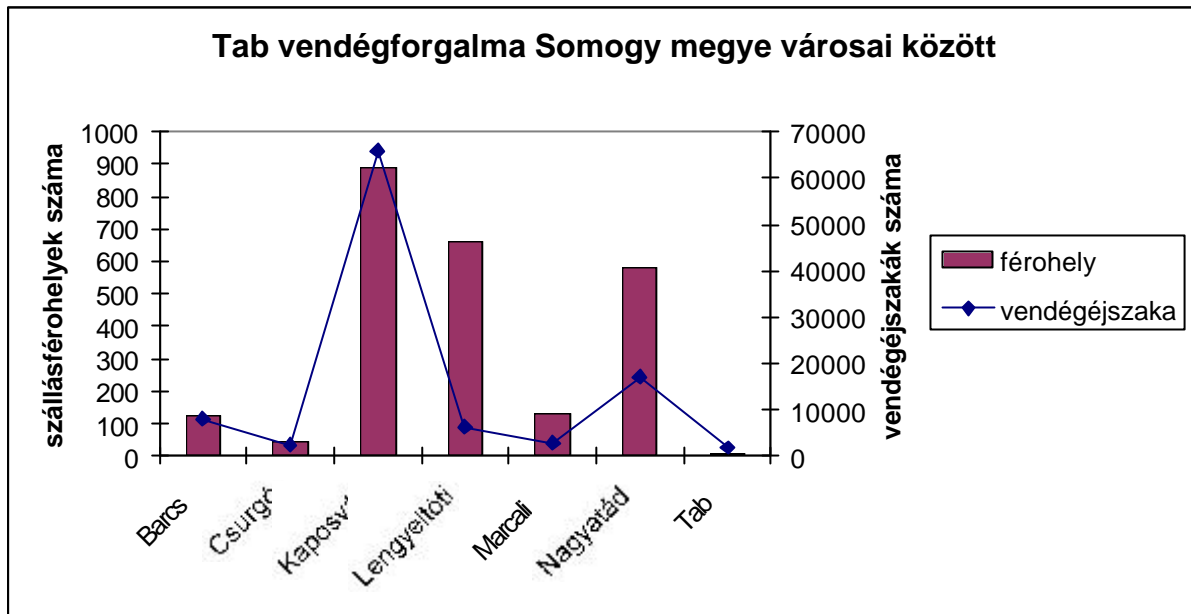
Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2003

Tab szerény adatai között, az önmagához mérten, viszonylag jelentősebb mennyisége tűnhet fel a magánszálláshelyeken eltöltött vendégéjszakáknak. A magánszálláshelyek jelentősége megelőzi a Csurgyói, a Marcali, a Nagyatádi térséget és hasonló arányú a Kaposvárihoz. Ezen a területen nagyon jelentősek a magánszálláshelyek és ebben nagy potenciál rejlik, mert az arányuk a megye többi területén is alacsony. A kereskedelmi szálláshelyek tekintetében a megye kistérségeinek pozíciói változatlanok.

A 2001-es Kistérségi információs térképtár adatai alapján is megállapítható, hogy amíg az 1.000 állandó lakosra jutó, a kereskedelmi és a magánszállásadás szállásférőhelyein eltöltött vendégéjszakák számának tekintetében a Tatabányai kistérség a megyében gyenge, addig az 1.000 állandó lakosra jutó magánszállásadás keretében eltöltött vendégéjszakák számának tekintetében közepes pozíciót foglal el. A hivatkozott anyagból térképes kivonat az 1-3. számú mellékletben található.

A kistérségi központ vonzása, idegenforgalmi súlya erősen befolyásolhatja a körzet többi településének keresletét is. Az ábra adatai alapján Tatabányai vendégei 2003-ban a város szálláshelyein kevesebb, mint 2000 vendégéjszakát töltöttek el (1899).

13. ábra

Forrás: KSH Somogy megye statisztikai évkönyv 2003

Ez az érték még a Csurgóinál is jóval kevesebb (2548). Az eddig hasonló jellemzőkkel bíró Marcali ugyanakkor 2875 vendégéjszakát regisztrálhatott! Tab problémája nem csak a szerény férőhely kapacitás, hanem meglévő szálláshelyeinek alacsony kihasználtsága is.

Tab mind az alacsonyabb, mind a magasabb vendégforgalmat produkáló városoktól eltér vendégkörében. 2003-ban gyakorlatilag egyetlen külföldi vendégéjszakát sem regisztráltak itt, a megyére általánosságban is jellemző a belföldi vendégek túlnyomó aránya.

A városhoz hasonlóan a kistérség is elmarad a külföldi vendégek arányát tekintve a megye többi kistérségéhez viszonyítva. A 2001-es esztendőben a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégeknek csupán 14 % - a volt külföldi.

2. A kistérség természet- és gazdaságföldrajzi, demográfiai adottságai

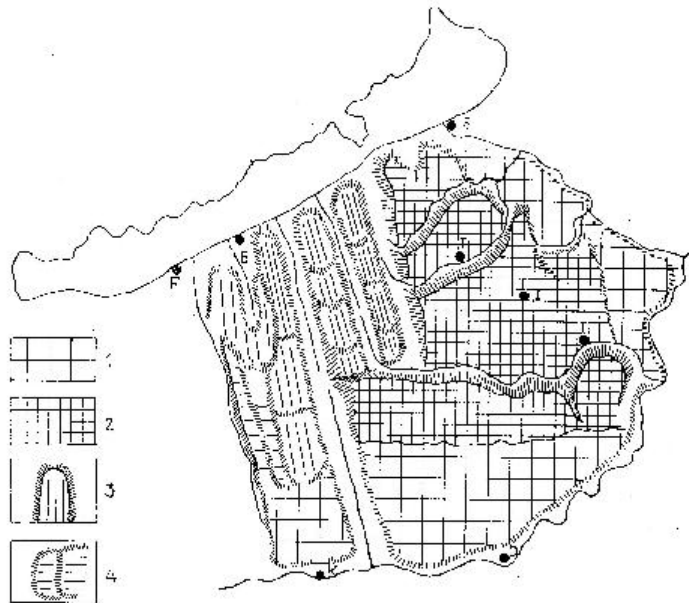
2.1. Természetföldrajzi adottságok

A Balaton medencéjétől dére, Somogy megye ÉK-i részén található a Tabi kistérség. A Dunántúli-dombság nagytáj része, ezen belül a Külső-Somogy középso részén terül el 480 km²-en.

2.1.1. A kistérség morfológiája és talajtani viszonyai

14. ábra

Külső-Somogy nagy felszínalkatani egységeit bemutató vázlat

- 1 = feltöltött egykori süllyedékekből kialakult alacsony löszfelszínek,
- 2 = magas helyzetű aszimmetrikus tábla-darabok,
- 3 = hátaik,
- 4 = lépcsős felszín

Forrás: Szilárd Jenő: Kúlsó-Somogy kialakulása és felszínalkatana, Budapest 1967. Akadémia Kiadó, Földrajzi tanulmányok 7. kötet

A terület felszínalakjának általános jellegét különböző magasságra emelt, eredeti helyzetükből kimozdult és felszabdalt tábladarabok, ugyancsak magas helyzetű hosszán elnyúlt, egymással párhuzamosan húzódnak, É felé féloldalasan felmagasodó, élénken tagolt meridionális hátságok, alacsonyabb táblás síkságok, egy feltöltődésben lévő árkos süllyedék völgyek formái határozzák meg.

A dombságnak a legkiemelkedőbb és a legjobban tagolt, legváltozatosabb formákkal rendelkező, nagyjából központi helyzetet elfoglaló része a 200-300 m tszf-i magasságon „Magas-Somogy”, amelyen a kistérség falvai helyezkednek

A szerkezeti mozgásokkal lépcsőzetesen és féloldalasan kiemelt tábladarab felszínét itt is egymással párhuzamosan futó völgyek tagolják.

A felszabdalt táblák közötti völgyssűrűség igen nagy. A völgyssűrűség itt km^2 -enként a 8-10-et is eléri, a völgyek közötti gerincek szélessége sok helyen csak 100-200 m.

A terület igen jellegzetes formái közé tartoznak a völgyek összefutásánál keletkezett kiszélesedések, kisebb völgymedencék, amelyek a völgyeket elválasztó gerincek végződéseinek jórészt deráziós lealacsonyodása vagy teljes lepusztulása révén jöttek létre.

A kistérség Ny-i területét a meridionális két hátvonulat a Balatonföldvári- és a Karádi-hát alkotja.

A térség nagy területen borított erdőkkel. A táj oshonos fafajta a gyertyán, tölgy, hárs, de megtalálhatók itt különböző vadgyümölcsfák. A lankásabb dombokat itt is mezogazdasági művelésre fogták, és jellemző a szolotermelés.

A kistérség a Balatontól délre fekszik, a napsugárzás szempontjából kedvező zónában helyezkedik el. Évente 2000-2050 óra napsütés várható, ebből nyáron 800-820 óra, télen pedig mintegy 200 órát süt a nap. A kistérség évi középhőmérséklete $10,0-10,2^\circ\text{C}$ zónába esik, mely szintén kedvező. Az átlagos évi csapadék 650 mm. A csapadék időbeni eloszlása igen szeszélyes. Jellemző szélirány az észak-nyugati.

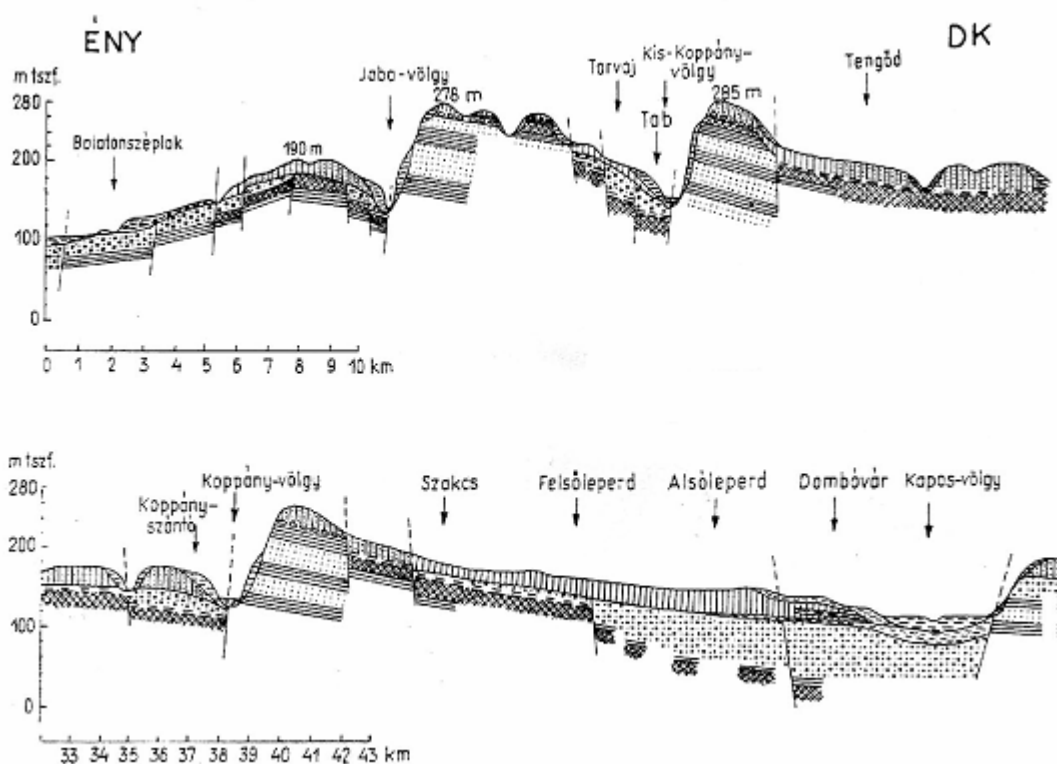
A dombháton a barna erdőtölajok különböző típusai, a lejtő lábánál és völgyekben a réti és láptölajok jellemzőek.

A tábladarab felszíne DK-rol a Kis-Koppány völgyéből, ahol átlag még csak 150-180 m tszf-i magasságú ÉNy-i irányban fokozatosan 250-280 m tszf-i magasságra emelkedik ki, majd rövid távolságon belül 100-120 m magas meredek ($10-20^\circ$ -os) peremmel szakad le a Jaba völgyébe.

A területet kereszttrétegzett homokkal és negyedkori üledékekkel fedett Congeria Balatonica tartalmú felsopannóniai üledékek építik fel. Az említett üledékek fölé vastag lösztakaró is települt, amely az É-i magas peremen több helyen 6-8 m vastagságú, DK felé a lösz 10-15 m-re is kivastagszik.

15. ábra.

É–D-i irányú szelvény Külso-Somogy K-i részén át a Balaton és a Kapos között

Forrás: Szilárd Jenő: Külso-Somogy kialakulása és felszíntana, Budapest 1967. Akadémia Kiadó, Földrajzi tanulmányok 7. kötet

A tábladarab DK felé lejtő felszínének általános morfológiai képét ÉNy-DK-i irányban egymással párhuzamosan futó eróziós-deráziós völgyhálózat és a völgyek között húzódó hasonló irányú, néhány száz méter szélességű, enyhe lejtőjű (4-6°) gerincek sorozata jellemzi.

Az erózió, derázió és a suvasodások működése következtében a szerkezeti mozgásokkal kiemelt és a Jaba bevágódása során meredekké formált perem nemcsak kereszt irányban darabolódott fel, hanem D felé is sokat hátrált, meredeksége is csökkent, lépcsőzetessé vált.

A lépcsőzetesség különösen ott szembetűnő, ahol a lejtőt borító zárt erdőtakarót kiirtották és földművelésre tértek át. (Vidékfejlesztési helyzetfeltáró tanulmány, TAB, 2004)

2.1.2. Vízkészletek, vízgazdálkodás

A felszíni víz északon az Endrédi patakon (7 km, 23 km²) a Balatonhoz, északkeleti részen a Jaba patakon (22 km, 92 km²) és a Kis-Koppányon (39 km, 262 km²) át a Sióhoz, a déli részen a Koppány patakon (56 km, 745 km²) át a Kaposhoz folyik le. Vízháztartása mérsékelten veszteséges. (10. ábra)

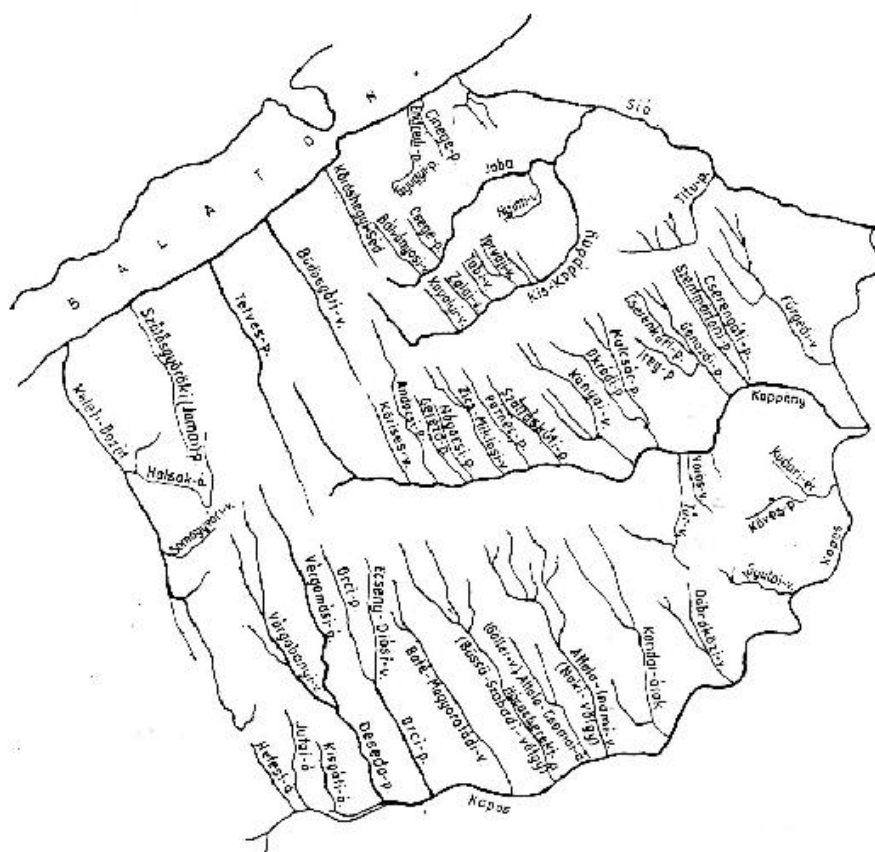
A vízminőség általában II. osztályú, de különösen kisvízkor és a települések alatt szennyezettebb is lehet.

Az artézi kutak száma nagy, de vízhozamuk nem jelentos. A készletek kihasználtsága 40 %, de a kutak terheltsége 80 %-os. A talajvíz mélysége egyenetlen, mennyisége csekély.

Halastavak Andocs, Lulla, Nágocs, Bonnya, községekben található, összterületük ≈ 125 ha.

16. ábra.

Külso-Somogy vízhálózatának áttekinto térképvázlata

Forrása: Pécsi Márton – Sársfalvi Béla: Magyarország földrajza, Akadémia Kiadó Budapest 1960

2.2. Gazdaságföldrajzi adottságok

Somogy megye adottságai ellenére az egyik legkevésbé fejlődő térsége az országnak. Kevés a nagy innovációval rendelkező település.

2.2.1. Közlekedési hálózatok

A térség fő tengelyét az M7-es út adja, hatalmas elonyt jelentene, ha az autópálya megépülésével egyidőben megépülne Tab-Lulla és Balatonendréd összekötésével a rácsatlakozó út, melyre Tab is számít. A kistérséget nyugatról a 67-es (Balatonlelle-Kaposvár), keletről a 65-ös (Siófok-Tamási) út keretezi. A 67-es felé sajnos nincs megépítve az összekötőút Fiad és Gamás (Marcali) között ezáltal zsáktelepüléssé téve az ott elhelyezkedő kis falvakat (Fiad, Kisbárapáti, Bonnya). Egy elony azonban biztosan van, az egész kistérség mentes a tranzit forgalomtól, így a csend, nyugalom és tiszta levegő jelképei.

A falvak (zsáktelepülések) viszonylagos elzártságának feloldásán túl, a térség összetartozás-érzését, összefogását is nagyban szolgálnák, ha az összekötő utak megépülnének.

A tömegközlekedést a megyei vállalat autóbuszai látják el, menetrendszerű járatokkal. A kisközségek megközelítése nehézkes, mivel napi 1-2 járatpár közlekedik csak, főleg reggel és este. A csökkenő utasszám mellett a térség önkormányzatai törekszenek a járatszám megtartására.

A vasúti közlekedést a Siófok-Kaposvár normálnyomközti szárnyvonal képviseli. Teherbírása alacsony – főleg Somogyeggyes-Felsomocsolád között – állapota rossz, állandó sebességkorlátozás van érvényben egyes szakaszain (Siófok-Kaposvár távolság 100 km, a menetidő 4 óra).

A szárnyvonal a térségben 8 települést érint, 3 település esetében a megálló 2 km-nél messzebb van a településtől.

Teherszállítás – nagyobb volumenben – csak Bábonymegyer, Tab, Kapoly, Karád községekből történik (mezőgazdasági termény, fa).

A vonal megszüntetését a MÁV Rt. 3-4 évente tervezi, de eddig az önkormányzatok eredményesen képviselték a lakossági, vállalkozási érdekeket.

Légiközlekedésben a kistérséghez közeli (12 km) Balatonkiliti repülőtérnek juthat nagyobb szerep.

A kistérségben az infrastrukturális ellátottság – Tabot leszámítva – az országos átlag alatti, amely ha így marad hosszabb távon, a térség további lemaradását eredményezi.

Kiemelt a programban az infrastruktúra fejlesztésének fontossága, mert megítélésünk szerint csak az elmaradások pótlásával, a fejlesztéshez szükséges muszaki alapok megteremtésével van reális esélye a térségnek a helyzetfeltárára alapozott jövőkében vázolt célok eléréséhez.

A népesség megtartása alapfeltételén túl a táji adottságokon alapuló mezogazdasági termelés, turizmusfejlesztés megköveteli az infrastruktúra kiemelt fejlesztését, mert akár a termelés, akár az idelátogató turista nem tud lemondani az alapvető igényeinek kielégítését szolgáló út, villany, víz, gáz telefonhálózatok meglétéről.

A kistérség, földrajzi elhelyezkedése folytán alapvetően fontos szerepet tölthet be a balatoni üdülőövezet hátterében, összekötő kapocs lehet a Balaton, illetve a megye délebbi részei, valamint a szomszédos Tolna megye irányába.

2.2.2. Ásványkincsek

A kistérség gazdasági életében az ásványkincsek nem játszanak meghatározó szerepet, a területen korábban sem volt bányászati tevékenység. Somogyacsánál a József-hegy alatt állítólag szén található, de nem bányásszák.

A megye az ország harmadik legerdősültebb megyéje, faállománya az egyik legnagyobb értéke.

A terület alatt található kiterjedt termálvíz bázisok (Bábonymegyer, Somogyegres, Tab, Tengod, Törökoppány), de a Balaton és Igal árnyékában a felhasználására csak korlátozottak a lehetőségek.

2.2.3. Gazdasági és humánerőforrás potenciál

A kistérség településeire általánosan érvényesek a következő megállapítások:

- alacsony színvonalú az infrastruktúra (összekötő utak, szélessávú internet)
- jellemző természetes fogyás és elvándorlás
- jellemző társadalmi problémák (öregedő népesség)
- általánosan magas a munkanélküliség
- az aktív keresők képzettsége jellemzően nagyon alacsony

Mindezek alapján a kistérségek besorolásának négy kiemelt szempontja közül három is jellemzi a kistérséget, nevezetesen

- társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott;
- tartós munkanélküliséggel sújtott;

- mezogazdasági vidékfejlesztés területe.

A tabi kistérségben a humánerőforrás kínálat egyre erősebben szűkülő bázisra támaszkodik. Amennyiben ezek a folyamatok továbbra is fennmaradnak, akkor a népességfogyás miatt a kistérségben már középtávon is jelentősen csökken az a fiatal korosztály.

A 2003.évi adatok alapján a kistérségben 1000 lakosra 49 **működő vállalkozás** jut, míg a megyében 75 ez a szám, országosan is 70 körül van.

A kistérségben a **működő jogi személyiségű vállalkozások** rendkívül alacsony száma a térség rurális jellegéből adódik. Az ipari és kereskedelmi vállalkozások száma ezen belül is alacsony. A 2003-as adatok alapján a kistérségben 1000 lakosra 14 jogi személyiségű vállalkozás jutott, míg a megyében ez a szám 26 volt.

A **működő jogi személyiség nélküli vállalkozás** már jóval elterjedtebb forma. Ez különösen a mezogazdaság területén vált kedveltté. A 2003-as statisztikai adatok alapján a kistérségben 1000 lakosra 35 db jogi személyiség nélküli vállalkozás jutott, míg Somogy megyében 49 volt ezek száma.

Tabon, a kistérség központjában a gazdasági helyzet valamelyest kedvezőbb alakult. A kezdetben mezogazdasággal foglalkozó lakosság lehetőségei a szocialista iparosítás eredményeként javultak. A 80-as években a nagyipar terjeszkedésével leányvállalatok létesültek Tabon is. Ide települt a Videoton, a Vegyipari Gépgyár, a Mezőgép, a Budaflax, és a Hungaronektár. Az így kialakult ipar munkalehetőséget és megélhetést teremtett a nagyközségben. Mára ezek a cégek megszűntek, vagy átlakultak.

A jelenlegi helyzet szerint a térség egyetlen 250 fő feletti foglalkoztatója a Flextronics International Kft, ahol is szórakoztató elektronikai és híradástechnikai termékeket állítanak elő. A legkorszerűbb gépsorokkal, eszközökkel felszerelt gyárban éves átlagban a megrendelések állományától függően mintegy 1200-1600 helyi és a környékbeli falvakból bejáró dolgozót foglalkoztatnak.

Sorrendben a második legnagyobb foglalkoztató a SIME Kft. szintén a városban. Az általa foglalkoztatott létszám 182 fő. A Kft. többségi, külföldi érdekeltségű.

Az MKB. Hungária Kft. térségünk harmadik legnagyobb foglalkoztatója. Tevékenysége kétirányú: egyrészt sátor-ponyva gyártás, másrészt kondicionáló gép gyártás. Jelenleg 123 főt foglalkoztat, a cég 100%-ban belföldi magántulajdonban van.

Az ipari szektorban meghatározó munkáltató még az EPRO Kft. Kapolyon. Foglalkoztatott létszáma 80 fő. A cég többségi külföldi részesedéssel.

Az ipar területén jelentos foglalkoztatónak még a Bábonygyeeren muködo Béta-Roll Rt-t, (59 fo) és a tabi TAG RT-t, (87 fo) tekinthetjük.

Kereskedelem területén foglalkoztatási szempontból egy meghatározó munkáltató van, a Tab és Vidéke ÁFÉSZ (5. sorsz.). Foglalkoztatotti létszáma 87 fo.

A mezogazdaság területén hat meghatározó RT. és szövetkezet muködik. Ok 259 fonek nyújtanak munkát.

2001-ben a kistérség aktív munkavállalóinak ágazatonkénti megoszlásának vizsgálatából kitunik, hogy megyei összevetésben jelentosen többen foglalkoznak mezogazdasági tevékenységgel, ugyanakkor viszonylag kevés ember dolgozik a szolgáltató és kereskedelmi szektorban.

6. táblázat

Gazdasági ág	Kistérség (%)	Somogy megye (%)
mezogazdaság	12,7	8,6
ipar	45,6	29,4
szolgáltatás	41,7	62,1

Forrás: A területfejlesztési-statisztikai kistérségek fontosabb adatai KSH 2004

A munkahely hiányából adódóan és a mezogazdasági termelo szövetkezetek szétesése következtében magas az egyéni vállalkozások száma, arányuk 2001-ben az összes vállalkozás 71.4%-t tette ki. (Somogy megyében ugyanez a mutató 65.3%-os értéken áll.)

A térség foglalkoztatási szerkezetét vizsgálva látható, mind a kistérségen belülre, mind annak határain kívülre jelentos az **ingázás**. Leginkább Tab az agglomeráció központja, de sokan ingáznak foként szezonban a Balaton-part valamely jelentosebb idegenforgalmi központja felé (pl.Siófok) néhány helyi vállalkozás is vonzza a munkavállalókat.

A térség és környezetének munkalehetőségei országos viszonylatban is rendkívül kedvezetlen helyzetuek. Ezt mutatják a számok is, a munkanélküliségi ráta 17,4 %-os (2004. dec), ez a megyei rátánál 2,2 %-kal, míg régiónk rátájánál 4,2 %-kal magasabb.

2.3. Településszerkezet, közigazgatási rendszer:

A térség jellemzője, hogy **aprófalvas** és **kis lélekszámú települések** alkotják, amelyek közül 12 község zsáktelepülés. A megye kistérségei közül a legritkábban lakott, ami viszont elonyt jelent a viszonylag háborítatlan természeti adottságai megvédésében, a környezeti ártalmak alacsony szintjében. A főtaktól távol való elhelyezkedés a településeket nagyon elszigeteli, így integrálásuk, a különféle fejlődési trendekhez kötésük indokolt.

A terület északi része a Kis-Koppány völgyi települések csoportja, központjában **Tab** városával a legfejlettebb. A térségi ipartelepítés az elmúlt évtizedekben Tabra koncentrált, így kiszolgálására az infrastruktúra itt épült ki legjobban. A munkalehetőségek Tabon a legkedvezőbbek, a környező települések munkaképes lakosságának többségét a város munkahelyei foglalkoztatják.

Az egyetlen városi rangú település központi funkciói elsősorban a kulturális, oktatási szférában jelentősek. Az oktatás szerepe meghatározó, két óvodája, két általános iskolája, és középiskolája vonzza ide a diákokat a térségből. Tabon 2003-ban alapfokú oktatásban 678 tanuló vett részt.

A térségben az általános iskolai oktatás átszervezésre került: megalakult a komplex kistérség, melyen belül oktatási társulások kerültek lehatárolásra. A megfogalmazott alapelv szerint, ahol eddig működött oktatás, ott az alapfokú továbbra is megmarad (kivéve a Tabi Körjegyzőség), az óvodával egyetemben, a felsőtagozatos oktatás pedig központosításra kerül.

Ezen kialakított központok a társult településekkel az alábbiak:

- Törökkoppány (Szorosad, Kára, Somogydöröcske, Somogyacsa, Miklósi)
- Andocs (Kisbárapáti, Bonnya, Fiad)
- Tab (Bábonymegyer, Bedegkér, Tengod, Kánya, Somogyegres, Somogyeggyes, Kapoly, Torvaj, Sérsekszolos, Lulla, Zala)
- Nágocs (Zics) – önálló intézményt tart fenn
- Karád – szintén önálló intézmény tart fenn

A kistérség legrosszabb helyzetű települései a **Bonnya-Kisbárapáti-Fiad** településfűzér, illetve Somogyacsa, Somogydöröcske települések. A rendszerváltás előtt munkalehetőséget csak a gazdálkodó szövetkezetek kínáltak (széleskörű melléküzemági tevékenységgel), ám a mezőgazdaság átalakulásával tevékenységük összezsugorodott, így a munkalehetőségek száma

drasztikusan csökkent. Ráadásul ezek a települések egyben zsáktelepülések is, régóta hiányzik a Fiad-Gamás összekötő út megépítése.

A további községek közül Tengod, Bedegkér, Törökkoppány nemcsak a kistérség perifériáján, hanem egyben a megye határán is fekszenek. Ezt az övezetet a regionális tudomány „nulla zónának” hívja, ugyanis e települések kohéziója igen gyenge az „anyamegyéhez”, illetve a kistérséghez, de ugyanígy nem jelent megfelelő vonzerőt a másik megye és kistérség.

A kistérség tehát a 91/2001. (VI. 18.) kormányrendelet alapján a kedvezményezett térségek kategóriájába tartozik, mint társadalmi gazdasági szempontból elmaradott, a vidékfejlesztés szempontjából kedvezményezett kistérség. Emellett a kistérség 25 települése közül 23 szerepel a 7/2003 (I.14.) a társadalmi-gazdasági és/vagy infrastrukturális szempontból elmaradott települések listáján.

2.4. Demográfiai helyzet és folyamatok

A népességi adatokból kitunik, hogy a 480 km²-t kitevő kistérség 25 településének összlakossága meghaladja a tizenhatezret (16.241 fo), átlagos népsűrűsége pedig 31 fo/km² (lásd 4. számú melléklet). Mindebből következik a térség rurális, aprófalvas jellege, a terület egészére vetített népsűrűség pedig el sem éri az országos átlag (108 fo/km²) harmadát. A kistérség településeinek átlagos lakos száma 650 fo, mely azonban nagymértékű szóródást mutat, főként Tab, Karád és Andocs adatai térnek el jelentősen. A lakosság 30 %-a (4.843 fo) él a kistérség székhelyén Tabon, 10%-a Karádon és 7%-a Andocson, míg a legtöbb településen csak 200-400 ember lakik.

Az éves statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy az országos és megyei trendnek megfelelően, de még szélsőségesebben alakultak a demográfiai folyamatok. A népesség számának, összetételének változásai szorosan összefüggenek a térség megélhetési lehetőségeivel, ami országos összehasonlításban is nagyon rossznak mondható. (lásd 5. számú melléklet)

A kistérségek természetes népszaporulatát vizsgálva, megfigyelhető az az általános tendencia, mely egész Európát jellemzi, a népesség elöregedése, a vidéki területek elnéptelenedése, mind a születések számának csökkenése, mind az elvándorlás miatt.

Kistérségünkben egyedül Tab tudja megtartani egy stabilabb szinten a népességszámát, a többi településen elég lehangoló a helyzet.

A községek, falvak kivétel nélkül nagyon súlyos lakosságcsökkenést szenvedtek el az elmúlt harminc évben. Különösen súlyos helyzetben van Somogyacsa, ahol a népesség csökkenése

harminc év alatt 66 százalékos volt, azaz a település minden három lakosából elveszett kettőt, és ma már csak 233 fő állandó lakónépességet regisztrálnak a faluban. A kistérségi negatív rekordot Kára közelíti (-56,3 százalék, a jelenlegi lakónépesség mindössze 62 fő, a települést a megszűnés veszélye fenyegeti), Somogyegres (-52,4 százalék), Somogydöröcske (-49,5 százalék), Miklósi (-46,8 %), Bonnya (-45,3%), Bedegkér (-45%). Azaz a huszonöt településből hét harminc év alatt elveszítette lakossága több, mint felét, vagy majdnem felét.

Összességében, a tabi kistérségben a népesség fogyása a kistelepüléseken, aprófalvakban katasztrofális mértéku. Összességében a községek lakónépessége közel negyven százalékkal csökkent. Tab városa ellenben képes volt növelni és megtartani népességét.

2.5. Jóléti viszonyok

Az általános jóléti viszonyok elemzésekor a jövedelmi viszonyok feltárásán túl mindenekelőtt a lakáskörülmények, az infrastrukturális ellátottság, valamint a vagyontárgyak meglétét célszerű alapul venni. (6. számú melléklet)

A népesség csökkenésének következtében a 100 lakásra jutó lakosok száma tekintetében mára **az országos átlaghoz képest is kedvezotlenebb a kép**. Míg a 100 lakásra jutó lakos országos átlaga 254 fő, a megyei átlag pedig 251 fő, addig e mutató a kistérségben mindössze **230 fő**.

Szintén a lakosság számának csökkenésével, a gazdasági helyzet romlásával magyarázható, hogy a **10 000 lakosra jutó épített lakások száma** mindössze 12.2 db, szemben a 45.7 db-os megyei mutatóval.

A lakásállomány minőségét tekintve szintén nem kedvező a kép. Sok ház nem kerül felújításra, de kivált korszerűsítésre. Jellemzőek a hosszú parasztházak, amelyekben a szobák egymásba nyílnak és a fürdőszoba ha van a konyha mellett került kialakításra, így önálló lakrészek leválasztása nem lehetséges.

A kilencvenes évek közepén végrehajtott ivóvízhálózat bővítések következtében a kistérségben az országos szintet is meghaladó volt **a vízhálózatba bekapcsolt lakások %-os aránya** (94,7), ami valamelyest meghaladja a megyei átlagot is (94.6%).

A **szennyvízcsatornázás** ellenben rendkívül rossz ellátottsággal bír, ez a mai napig is jelentősen elmarad az országos és a megyei átlagtól. Az utóbbi években némi javulás volt ugyan, de ez még mindig nagyon kevés. 2003-ra a kistérségben a lakások mindössze 13.7%-a volt a

szennyvízhálózatra kötve, a megyei átlag ehhez képest 49.7%, a régiói 50,73%. Csatornahálózattal a térségben jelenleg csak Tab rendelkezik, kiépítettsége meghaladja a megyei mutatókat, 91,3%-os, és még fejlesztés alatt áll. A kistérséget nézve a közcsatorna hálózat alacsony kiépítettség mutatja, hogy 2003-ban 1 km vízhálózatra csupán **90 (!) m** csatornahálózat jutott, ami jócskán elmarad az alacsony megyei átlagtól is (327m).

A szennyvízelvezetés, az iszapkezelés, a szippantott szennyvízelhelyezés megoldatlansága a kistérségben a környezetvédelem leghalibb gondja.

A fejlesztés egyik gátja, hogy a támogatási rendszer inkább az élővizek (Duna, Balaton stb.) menti településeket kedvezményezi, így a legalább olyan környezeti értéket jelölő Külso-Somogy – Balaton háttér e tekintetben hátrányt szenved.

Elkészültek a Tab környéki községek szennyvízcsatorna hálózatának kiviteli tervei (a tabi szennyvíztisztítóra alapozva, Bábonymegyér, Torvaj, Lulla, Sérsekszolos, Zala, Kapoly) megvalósítása csak állami támogatással tud megtörténni.

Elkészültek Somogy megyes, Andocs szennyvízcsatorna hálózatának tervei is. A befogadó Andocson létesítendő természetközeli szennyvíztelep.

A helyzetfeltárás felülvizsgálatának idején kezdődött meg 8 község szippantott szennyvizének befogadására alkalmas természetközeli szennyvíztisztító telep megvalósíthatósági tanulmányának elkészítése. (Bonnya térségében)

A fejlesztés másik gátja az aprófalvas településhálózat, a dombos felszín, a lakosság száma és a vízfelhasználás mennyisége. Ha viszont e térség a nagyobb számú, arányú idegenforgalomból is kíván megélni, e terület fejlesztése kiemelt fontosságú kell legyen.

A **vezetékes gázhálózat** kiépítése a térségbe csak elég későn, 1998. évben történt meg.

2003. évben a kistérségben Fiad kivételével, minden településen kiépült a vezetékes gázhálózat. Ennek ellenére 2003 év végéig a lakások 16.3 %-át látták el vezetékes gázzal, ami jóval a megyei átlag (67,1%) alatti.

A kistérség 1 háztartási fogyasztóra jutó **villamos energia fogyasztása valamivel meghaladja a megyei és az országos átlagot**, de alapvetően változatlan maradt az elmúlt években. A melegvíz ellátás és fűtés, az öntözés sok helyen villamos energiára alapozott, így az egy háztartási fogyasztóra jutó villamos energia fogyasztás az átlagosnál kicsit magasabb 2252.6 kW/h, míg a megyei adat 1 994.5 kW/h

A vezetékes telefonhálózat ellátottsága a térségnek 33,24 %-os.

A távbeszélő fonalak száma 1000 lakosra vetítve 262, ez kevesebb, mint a megyében (287) és a régióban (280). Hiányként jelentkezik a szélessávú internet hálózat ami egyre inkább a fejlődés gátjává válik.

A legkisebb település is rendelkezik számmal ellátott segélyhívó telefontal, így visszahívható.

A térségben kiépült – az országos hálózat részeként – a mobil közvetítő toronyhálózat, összességében a lefedettség jónak mondható, csak a térség egyes részein tapasztalható – a domborzat miatt – a lefedettség hiánya.

A kistérség lakosságának **személygépkocsi** állománya viszonylag jónak mondható, minden negyedik ember rendelkezik autóval.

A térség jövedelmi mutatói 20 %-al maradnak el a megyei átlagtól. Ennek ellenére nem a legszegényebb somogyi kistérség, öt másik kistérséget is megelőz. Ez jól mutatja a jövedelmi viszonyokat az országoshoz képest. Ennek oka, a foglalkoztatottság nagyságában illetve a jövedelemszerzési lehetőségekben rejlik. 2003-ban az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó a kistérségben 58 470 forint, ugyanez az adat a megyében 73 149 forint, mindkét adat meglehetősen rossz.

A kistérség munkahely és jövedelemszerzési lehetőségeit, kedvezőtlen adottságait mutatja, hogy az országos **átlag jövedelmeknél** - a megyei 360 796,-Ft, és a kistérség 325 114,-Ft-tal - lényegesen alacsonyabb szintet érnek el a munkavállalók.

A **kiskereskedelmi egységek számában** nincs eltérés az országos átlagtól, 2003-ban 1000 lakosra a kistérségben 15 db üzlet jutott, míg a megyei átlag 21 db volt, melyet a Balaton-parti szezonálisan nyitva tartó boltok húznak fel.

A kiskereskedelmi boltok száma 2003-ban 247, mely megyei viszonyításban is alacsonynak mondható.

2.6 A turisztikai szuprastruktúra értékelése

A turizmus feltételrendszerének vizsgálatakor a vonzerok mellett a legfontosabb kérdés, hogy az adott térség milyen vendégek fogadására felkészült szálláshelyekkel és ellátási létesítményekkel rendelkezik. A térségen fontos tranzit út nem halad keresztül, viszont a Balaton és Igal közötti alsóbbrendű úton elhelyezkedő települések szolgáltatási egységeinek kiemelt szerepük lehetne a vendéglátásban. Azonban ezek a fúttól távol eső kisebb településeken működő melegkonyhás vendéglátóhelyek sorra kénytelenek bezárni, a kis forgalom és a szezonális miatt.

A szálláshelyeknél sem kedvezőbb a helyzet. (lásd 7. számú melléklet)

A kistérség 25 településéből 7 rendelkezik hasznosítható kereskedelmi és/vagy magánszálláshellyel. Érdekes, hogy a legnagyobb kapacitással, nem a térség központja (Tab) rendelkezik, hanem Karád és Bonnya. Karádon - mint balatoni háttértelepülés - a magánszálláshelyek száma kiemelkedő, Bonnyán pedig a Somogy kertje üdülőfalu férőhelyei adják a kapacitás egészét.

A térségben szállodák nincsenek, a kereskedelmi férőhelyeket panziók és campingek adják. A nágocsi Zichy kastély szállodai hasznosítása egyelőre csak a tervekben létezik. Tabon Welsersheimb kastély az eredeti elképzelésekkel ellentétben, napjainkban nem kastélyszállóként hanem szociális otthonként funkcionál. A kereskedelmi szálláshelyek nagy része a bonnyai üdülőfalu és a tabi panzió kapacitásából adódik.

A magánszálláshelyek adják az összes férőhely kapacitás felét, mennyiségük azonban nem elegendő, eloszlásuk egyenetlen. Akár a kereskedelmi szálláshelyek esetében, a magánszálláshelyek kihasználtsági mutatói is nagyon kedvezőtlenek, ebből következően az új szálláshelyek létesítésére való hajlandóság - és esély - alacsony.

2.7.A lakosság affinitása, vállalkozói, beruházói aktivitás a turizmusban

A kistérség településein végzett kérdőíves adatgyűjtésünk, az azt kiegészítő mélyinterjúk, arra utalnak, hogy kevés helyi lakos és vállalkozó lát igazán bekapcsolódási lehetőséget a turizmusban. Bár a települések helyi gazdaságában meghatározó szerepet a agrárgazdálkodás megszokott formái jól érzékelhetően piacot veszítettek, jövőjük erősen kétséges, ennek ellenére nem látnak alternatívát, mint kiegészítő vagy helyettesítő jövedelemszerzési lehetőséget, a turizmusban, vendégfogadásban. A kistérség gazdasági problémáit jól érzékelik a települések helyi vezetői, látják a váltás szükségességét, ennek esélyét a turizmustól is várják, ám a helyi partnerek hiányában törekvéseik nehezen vezetnek látható eredményre.

A térségben történt néhány turisztikai célú fejlesztés a közelmúltban, ám ezeket sem a helybeliek végezték. A turizmus, mint településfejlesztési lehetőség, gazdasági tevékenység jelenleg csak külső innovációval kaphat esélyt a fejlődésre.

A Koppányvölgye tárgyi felkészültsége a turisták fogadására nem megfelelő. Kevés kereskedelmi szálláshely üzemel a térségben és színvonalunk is hagy némi kíváncsivalót. Ennek oka egyrészt a helyi tőke hiány, valamint az, hogy nincsen egy meghatározott koncepcióra épülő termékfejlesztés, melybe érdemes lenne tőkét fektetni. Magán szálláshelyek tekintetében sem áll jól a terület. Szükség lenne közöttük egy olyan fokú összefogásra, amely segítené piacra kerülésüket. A kistérség településein a szállásadó és vendéglátó egységeken kívül más, turizmussal kapcsolatos szolgáltatást igen kevés helyen találni. Azok is inkább a Balaton felől érkező kirándulókra vagy átutazókra alapozzák működésüket, ami egyre bizonytalanabb megélhetést nyújt.

3. A Tabi kistérség vonzero ellátottsága

Minden helyi adottság rendelkezhet vonzerovel, azonban azt, hogy mi is a valódi vonzero, az csak hosszú távon derül ki. A vonzerok között különbséget teszünk térségi, regionális, országos és nemzetközi hatóköru között. Minél összetettebb és intenzívebb vonzású, minél ismertebb a hely vagy az adottság, annál nagyobb az esély egy piacképes turisztikai termék kifejlesztésére.

A vonzerok erősítik egymást. Minél több – természeti, tradicionális, kulturális, speciális-adottság található meg egyszerre, annál eladhatóbb az attrakció.

Azonban nem minden adottságra lehet turizmust építeni. Ezért meg kell találni azokat a súlypontokat, valódi, legnagyobb piaci eséllyel bíró vonzerot, mellyel a legnagyobb eredményt lehet elérni adott befektetéssel.

A Magyar Turizmus Rt. szervezésében 1997-ben elvégeztek egy teljes köru, országos vonzero felmérést. A vizsgált térség felmérésében sokkal nagyobb segítséget nyújt azonban több személyesen a polgármesterek, és a vállalkozók körében végzett felmérés, mely az adottságokat és véleményeket próbálta feltérképezni, mint a Pécsi Tudományegyetem felmérése a '90-es évek elején, vagy a Koppányvölgye K.H.T. felmérései. Ezekre, valamint egy az egész kistérséget átfogó felmérésre alapozva került elkészítésre a Koppányvölgyi Kistérség Épített és Természeti Örökség Értékleltára 2005-ben.

3.1. A kistérség belso tagolódása, vonzero összetétele

Magyarország turisztikai vonzeroleltárában a vonzerokat az alábbi három alapkategóriába sorolták.

- természeti vonzerok
- kulturális/örökség vonzerok
- speciális vonzerok

Mindhárom kategóriában kiemelten értékelték azt, hogy valódi vonzerorol vagy csak potenciálisról van-e szó, és hogyan lehetne ezeket kifejleszteni. A diferenciálás a vonzero feltárás után is rendkívül nehéznek bizonyult, hiszen Tab kivételével nincs más agglomeráló tényező. Ezért sajtos inkább földrajzi szempontok alapján és az egymástól való távolságokat is figyelembe véve két mikrokörzetet különböztethetünk meg.

A két mikrokörzet:

1. Tab és környéke, a kistérség északi része, a Kis-Koppány patak mellé települt települések, Tab mellett még 13 település tartozik ide, a legészakibb Lullától, a legdélibb Bedegkérig.

2. A Koppány- patak vonalát követő települések, ide 12 települést soroltunk, a legészakibb Zicstól, a legdélibb Somogydöröcskéig.

3.1.1. A Kis-Koppány völgyi települések vonzero értékelése

Az országos vonzeroeltár mikrokörzetekre vonatkozó adataiból kiderül (.táblázat) , hogy a Kis-Koppány völgy településeinek vonzero ellátottsága rendkívül egyenetlen. A legtöbb falunak a csenden, nyugalmon és a szép tájon kívül nincs értékelhető, valódi vonzereje. Meghatározó a körzetben a Balaton közelsége és a falusi környezete, a természeti vonzerok. A falusi turizmus fellendítésével kituno háttérövezete lehetne ez a térség a balatoni turizmusnak. A természeti vonzerokon kívül néhány jelentos tradicionális-örökség vonzero (Zala, Tab) és egyre gyakoribb speciális (gasztronómiai (Lulla) rendezvény, sport program (Tab)) vonzerok állnak még rendelkezésre.

A mikrokörzetben rendkívül egyenetlen a vonzerok eloszlása, ennek ellenére a meglévőkkel együtt a kínálat fejleszthető. A kis zsáktelepülések leginkább az összefogás által, a falusi vagy vadász- és horgász (Torvaji-, Lullai-tó) turizmus keretében lenne bevonható az idegenforgalomba. A csend, nyugalom, erdők mindenhol bőségesen rendelkezésre állnak. És szinte minden falu határában található egy horgászto. A „Magas-Somogy” településein a panoráma is számottevo vonzero (Lulla-Flóra-hegyi kilátó)

A meglévő vonzerok viszonylag széles spektrumban állnak rendelkezésre. A vadászat révén Bábonymegyer, Karád, Lulla már jelenleg is bekapcsolódik a turizmus eme speciális ágába.

Karádon és Lullán még a népi hagyományok (hímzés, néptánc), a borturizmus, Tabon a fafaragó kiállítás, Torvajon a Kási-földvár, Zalán pedig a Zichy kúria és Múzeum a potenciális attrakció.

3.1.2. A Koppány –völgyi települések vonzero összetétele

Ebben a mikrokörzetben az elozohöz képest valamivel egyenetlesebb a vonzerok eloszlása. A természet közelség, a vadász és horgászturizmusra (Andocsi-, Nágocsi-tó) alkalmas természeti potenciál itt is rendelkezésre áll. (Somogydöröcske-József-hegyi kilátó)

A természeti kincsek mellett a terület bovelkedik kulturális / örökség vonzerokban is. Andocson nemzetközi hírnevek az évi 14 alkalommal megrendezett búcsúk, az idelátogatók megtekinthetik még a gótikus stílusban épült római katolikus templomot és ferences kolostort és a híres több, mint kétszáz darabbal rendelkező Mária-ruhák Múzeumát.

A népi hagyományok Kisbárapátiban (népdalverseny), Miklósiban (néptánc, sváb hagyományok) lelhetők fel még. Megőrzésre szorul a rendkívül értékes védett településkép Somogydöröcskén és Somogyacsán. És igen értékes és egyedi a Törökkoppányban fellelhető török kori emlékek (Cseszme-török-kút, Turbános sírkövek gyűjteménye).

3.2. A kistérség vonzero csomópontjai, attraktív övezetei:

A Külső-somogyi dombvidék és a Kis- és Nagy-Koppány által keretezett terület, millió kis patakocskájával (Bábonyi-patak, Jaba – patak, Szolosi –patak, Okrádi –patak, Ugaj –patak, Torvaj – patak, Galya-patak, Feketeberki – vízfolyás) kitűnő terepe a bakancsos és a terepkerékpáros túráknak. A természetjárásnak a környéken van létjogosultsága, de még nem jelent meg önálló turisztikai programként. A Koppányvölgyi Kht készítette el először a környék földútjainak feltárását, ebből kiváló turista térkép készíthető, mely még nem áll a nyilvánosság rendelkezésére. Az egyetlen turistaút a Dél-Dunántúl Piros Túra útvonala, mely Szekszárdról indulva átvág a tolnai dombokon, a Mecseken és a Zselicen. Kaposváron keresztül éri el a térséget, és felfűzi legfontosabb látnivalóit. A József-hegyi kilátó után Somogydöröcske népi építésű házai nyújtanak különleges látnivalóit. Visszatérve az erdőbe a Török-kúthoz vezet az út, majd Szorosad, Kára, Miklósi, Zics (a Zichy-család osi fészke), Nágocs (muemlék kastély) érintésével és be a zarándokhelyre, Andocsra. Részben erdei, részben szántóföldi gyaloglással érhető el Kapoly, majd a Jaba – völgy érintésével Zala. Az itt található múzeumban Zichy Mihály emlékkiállítás tekinthető meg. Rövid vándorlás után Tab következik. Bábony megyert elhagyva a terep lankásan lejt a Balaton medencéje felé aztán Siófokon véget is ér.

Összefoglalva a térség valódi vonzeroinek megoszlását, megállapítható, hogy:

Pozitívan értékelendő az, hogy:

- minden természeti, mind kulturális vonzerok találhatóak a térségben, melyeket egy programcsomagba ágyazva rendkívül jól ki lehetne aknázni

- sok a feltáratlan vagy fel nem ismert vonzero a környéken (Bábony megyer – Rudnay Gyula emlékház, Bonnya – Somogy kertje Kft. idegenforgalmi centrum, Karád – tájház, Nágocs – Zichy kastély, Kapoly – Kádár-ház, pincesor, lovas kocsikázás – Karád, Sérsekszolos, kerékpáros turizmus mindenhol)

Negatívan értékelendo az, hogy:

- a vonzero intenzitása településenkénti átlagos értéke viszonylag alacsony, vagy fel sem tárt, nincs turisztikai temékké formálva, ezért kidolgozásuk rendkívül nagy szellemi és főleg anyagi befektetést igényelni.

A 25-ből 11 település nem rendelkezik a feltárás szerint valódi vonzerovel, a néhány húzóero Andocs, Karád, Tab, Zala is alig mondható helyi, esetleg regionális jelentőségűnél nagyobb vonzerejűnek. Itt a turizmusfejlesztés lehetőségei vállalkozó és befektetett toke nélkül sajnos szinte teljesen beszűkülnek.

A megyében – részben a német nyelvű tartományokról, vagy a Kárpát- medence más részeiből – érkező iparosok közvetítették a technikai újításokat, díszítési módokat, divatos stílusokat. Az iparosok egy része hamarosan céhekbe tömörült. Az 1700 –as évek közepén a következő mestereket tartották számon: kötélvero, bognár, kerékgyártó, pék, varga, csizmadia, komuves, ács, tímár, gombkötő, asztalos, szabó, szucs, szurszabó, takács, kovács, fazekas, cserzo, cukrász, felcser. A 19. századi fazekasok, gelencserek, takácsok stb. munkái közül sokat megörzött a 19. század vége felé kezdődő tudatos gyűjtómunka. Ennek köszönhetően orzodtek meg a díszítőművészet motívumai, a mintaelemek a szotteseken, a növény- és állatábrázolások, takácsmintakönyvek, szurdíszítések; házivásznak a felsoruházattól a sokszínű parasztviseletekig, a hímzések és csipkék. Magyarországon a paraszti kézművesség és háziipar hasznosságára a 19. század közepén figyeltek fel. A Koppány-völgye vidéke nyomokban orzi még a kéregből, fatörzsből, vesszoból és más növényi nyersanyagokból készített használati tárgyakat: a kéregedényeket, bödönöket, bucsérkát, fából készült mozsarakat, vesszoból font kosarakat, mustszuroket, vékákat; szalmából készült tárgyakat: a szakajtót, a szalmakasokat, a rozsszalmából font papucsot, a gyékény és kukorica háncs használati tárgyakat. Hasonlóképpen fennmaradtak a 18-19. századi fémművesség emlékei: az ekepapus, különféle horgok, vésók, sarlók, szolometsző kések, kolompok, béklyók, szigonyok, csákllyák, balták és bárdok, tuzikuttyák, vasalók stb. A pásztorművészetnek is számos darabja orzodött meg a múlt századaiból: a pásztorbotok, sótartók, juhászkapók és kanászbalták, fokosok, karikásostor, íróbakok, borotvatartók, tükrösök, pipaszárak, de még hangszerek is. A legnagyobb baj, hogy ezek a népi hagyományok ebben az elidegenedett és globalizálódott világban hatalmas kincset jelentenének, de már itt is alig felfedezhető, és annyira eltűnt a helyiek életéből, hogy a programokba beépíteni csak hatalmas feltáró munka után lehetne, pedig ez adhatná az attrakció alapját.

3.2.1.A Kis-Koppány völgye attraktív övezet:

A vonzerok alapját a természet közelség, a falusias környezet, a várostól való elmenekülés érzése, a csend és nyugalom adják.

A **kerékpáros turizmus** biztonságos feltételeit jelento kiépített bicikliút egyelőre csak Tabon található, de a távlati tervekben szerepel az országos kerékpárút-hálózatba való bekapcsolódás. Kányán el lehet szállásolni a kerékpárosokat az iskolában.

A világon egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik a **lovas turizmus** iránt. A térségben hatalmas lehetőségek rejlenek ebben az ágazatban, hiszen a területek nincsenek még lekerítve így a tereplovaglásra és a tanulásra is van lehetőség. Már létező központok Lulla.

Szintén hatalmas lehetőség van **vadászturizmus**ban, szinte mindegyik település rendelkezik nagyobb kapacitással rendelkező vadászházzal (Bábonymegyer, Kapoly – vadvédelmi terület, Karád – 2 vadászház, Lulla, Sérsekszolos, Somogyegres, Somogymeggyes, Tab) és vadász egyesülettel (Karád - Kossuth Vadásztársaság) A SEFAG Kaposváron egy utazási iroda által szervez vadászatonkat területre, melyet a külföldiek (olaszok, németek) is szívesen látogatnak.

A térség 9826 hektáros erdóterületén jelentős a vadállomány. A jó minőségű gím- és dámszarvas, az és vaddisznó állomány a vadásztatás lehetőségét nyújtja. A tradicionálisan nagyvadat vadászó németek és osztrákok számára komoly motivációt jelentenek a kiváló trófeák.

A **horgászturizmus**nak jó adottságai vannak pl a Lullai-tó vagy az Andocsi-tó nyújt erre lehetőséget a környéken.

A környéken rengeteg **régészeti lelohely** van (Bábonymegyer, Kapoly – osztrai településmaradvány, avar-kori temető, Sérsekszolos – késo avar-kori temető, Tengod – Árpád-kori, Torvaj – Kási-földvár).

Bábonymegyeren szürkemarha és bivalytenyésztés folyik, Sérsekszoloson juhtenyésztés, Tengodön – sasfigyelo, állattenyésztés, Torvaj – marhatelep van.

Az adottságok második csoportja a hagyományok fennmaradt emlékei. A népi kismesterségek, népi építészet és hagyományok (táncgyűttek, kulturális fesztiválok). Félo, hogy a lakosság szám csökkenés következtében ezek az értékek eltűnnek, egyre nehezebb olyan embert találni a falvakban, aki még műveli eme régi mesterségek, hagyományok valamelyikét, pedig ezek kiváló attrakciók lehetnének.

A vonzerok harmadik csoportja, a spontán módon kifejlesztett kínálatok, rendezvények. Ebből rengeteg van a térségben, csak nincsen megfelelő módon kihirdetve és összehangozva, hogy egyenletes eloszlásban mindig legyen valami program a térségben.

Kiegészítő programként szerepel a különböző **kulturális látnivalók** (Bábonymegyer – Rudnay Gyula emlékház, r.k. és ev. templomok, Patkó Pista kopjafája, Mária és Erzsébet-napi búcsú, Bedegkér – r.k. templom, second house-ok, Kánya – r.k. templom, értékes foltár, rokokó gyertyatartók, Kapoly – r.k. és ref. templom, Kádár-ház, pincesor, szüreti multság, Karád – folklor – hímzés, Dél-balatoni történelmi borvidék része, pónilovas sétakocsikázás, Lulla – kilátó a Flóra-hegyen, borverseny, folklor együttes, lovas turizmus, Sérsekszolos – r.k. templom, harangláb, kokereszt falunap, Szt.Mihály napi búcsú, Somogyegres – r.k. templom, pincéknél borkostoló, álarcosbál, szüreti bál, falunap-máj.1., Somogymeggyes – helyi kertészet, akadályverseny, Tab – r.k. és ev. templom, pásztorművészet - fafaragás Nagy Ferenc Galéria, Tavaszi Fesztivál, préház, Welsersheimb-kastély, Tengod – r.k. templom, Huszár Egyesület központja okt.23.-i találkozó, pince, borverseny, Torvaj – r.k. és ev. templom, búcsú aug 15.-én, Zala – Zichy Mihály Emlékmúzeum, nemesi kúria)

3.2.2. A Nagy-Koppány völgye attraktív övezet:

Nagyon hasonló adottságokkal rendelkezik a Koppány-völgy mikroövezet is.

A **természetjárásra** ez a terület is kiváló, ebben látott hatalmas lehetőséget, a mikroövezet turizmusát felrészni kívánó, Bonnyán megtelepedett Somogy kertje idegenforgalmi centrum, mely felismerte a környékben rejlő lehetőségeket és sokszínű szolgáltatás kínálatával intenzíven próbálja bevezetni a kistérséget az idegenforgalomba. Az andocs közelében található Nagytoldipuszta határában 52 ha-os védett láp van, ahol még természetes környezetben élnek a mocsári teknősök és békák, posványás.

Szintén található egy 10 személyes **vadász ház** Fiadon Kisbárapáti, Gerézdpusztán erdész ház, mely a szűkös szálláshely kínálat miatt nem elhanyagolható.

A **kerékpáros** turizmus a bakancsos turizmussal együtt még nincs kifejlesztve, de minden lehetőség adott rá.

Lovaglásra és szamaragolásra is van lehetőség Bonnyán és Somogyacsán, ahol nyúltenyésztés is folyik.

Az Andocsi-tavon már felismerték a **horgász** turizmus jelentőségét, évente 4-5 alkalommal rendeznek versenyt. Hasonló lehetőségek vannak még Kisbárapáti, a Nágocs melletti Gerézdpusztán-tavon.

Földvárak találhatóak Somogyacsa közelében a Kócos-hegy és a Pogány-domb, Törökkoppányban pedig **török kori emlékek** lelhetők fel.

Kihasználatlan kúriaépület áll Fiadon, melyet csak kello tokéval lehetne bekapcsolni a **kastélyturizmus**ba, a nágocsi Zichy-kastély szintén nem látogatható, pedig 17 ha-os parkja

természetvédelmi terület, elkészült a kastély szállodaként való hasznosításának terve, de még nem tudták megvalósítani. Kastély és kúriaépület található még Nágocson és Somogyacsán, Gerézdpusztán,

A **vallási turizmus** egyre nagyobb teret nyer a világon. A térség kegyhelye, Andocs nemcsak hazánkból fogad látogatókat, jelentos a német és a lengyel vendégek száma is.

Andocs az 1600-as évek óta búcsújáráróhely, évente 14 alkalommal rendeznek itt búcsút. Ehhez kapcsolódó attrakció, r.k. templom és ferences kolostor és a Mária-ruhák Múzeuma. Törökkoppányban az egykori ifjúsági tábort az adventista hitközség vásárolta meg. Rendszeresen szerveznek hétvégi vagy hosszabb idotartamú vallási táborokat, a fennmaradó idoben pedig hasznosítják a férohelyeket.

Kiegészítő programként szerepel a különböző **kulturális látnivalók** (Kisbárapáti – r.k. templom, Miklósi – sváb hagyományok, Miklósi Ifjúsági Egyesület néptánc, Különleges asztali örömök Somogyban, júli.10 szabadidónap, szüreti multság, Nágocs – r.k. templom Dorfmeister freskókkal, Somogydöröcske- r.k. és ev. templom, helyi védettségu lakóházak, tájház, József-hegyi kilátó, skanzenszeru falumúzeum terve, Európa-falu, Somogyacsa – r.k. templom, kálváriadomb, 14 muemlék jellegu lakóház, falunap aug.20., itt halad el a piros és kék turistaút, pincesor, Szorosad – Bosze Gábor helytörténeti gyujteménye, Törökkoppány – turbános sírko, török-kori mosdómedence, cseszme, helytörténeti kiállítás, Árpád-kori muemlék templom, Koppány-völgyi napok aug.20-21., Zics – r.k. templom, id. Dorfmeister István freskói).

4. Számításba vehető turisztikai termékek jellemzése

4.1. Falusi turizmus

4.1.1. A falusi turizmusról általában:

A falusi turizmus városon, kiemelt turisztikai településen kívül folytatott vendégfogadás. Olyan komplex turisztikai termék, amely a térség jellemző életformáját, természeti értékeit, népi építészetét, hagyományait és kultúráját bemutató szolgáltatásokat, valamint a falusi házimunkába való bekapcsolódás lehetőségét kínálja. Több évtizedes múltja során kezdetben jövedelem kiegészítő tevékenységnek számított, míg napjainkban önálló, nagyon jelentős térségfejlesztő „üzletággá” nőtt ki magát.

A falusi turizmus a magyar idegenforgalom eddig még nem eléggé kihasznált lehetősége. Adottságainak kitünően, ezért a vidék gazdasági felemelkedésének egyik kulcstényezője lehet.

A meglévő kínálat eredményes piacra viteléhez azonban erőteljesebb marketingtevékenységre van szükség.

A falusi turizmus fontos szerepet játszhatna az idegenforgalom területi, és időbeni koncentrációjának csökkentésében, hiszen ma a Budapest és Balaton térség adja az idegenforgalom teljesítményének közel felét, a kapcsolódó idegenforgalmi területek - pl. kerékpározás, kirándulás, horgászat, vízisportok stb. - „magához illesztésében”, a turisztikai kis- és középvállalkozások beruházásainak megindításában.

4.1.2. A falusi turizmus az "alternatív turizmus" egyik formája:

A tömegturizmus ellentétéként - mind a keresleti, mind a kínálati oldalon - elsősorban az 1980-as években jelentek meg a turizmusnak azon szelídebb formái, amelyek a turizmus negatív hatásainak mérséklését célozták meg. A turizmus ezen új formái, amelyeket összefoglaló néven *alternatív turizmusnak* nevezünk, általában jóval kisebb turistalétszámot szolgálnak ki, s a fejlesztések során figyelembe veszik az adott terület természeti, kulturális és gazdasági adottságait. Az alternatív turizmus kategóriájába sorolt turizmusformákra (például az ökoturizmus, a kulturális-, az örökség-, a vallási-, a kerékpáros- vagy a cikk témáját képező falusi turizmus, stb.) jellemző, hogy a maximum helyett az optimumra törekednek, és / vagy a mennyiségi szempontok helyett a minőségi kerülnék előtérbe. A fejlesztések nem spontán módon, hanem tudatos, átfogó koncepciók alapján történnek, az adott cél értékeit alapul véve; és

elsősorban a már meglevo létesítmények, szolgáltatások kihasználására irányulnak. A turisták jelentos mértékben veszik igénybe a helyi lakosság számára kialakított szolgáltatásokat. A tartózkodási ido általában hosszabb, mint a turizmus más formái esetében, ezért a turistáknak több lehetősége van a terület megismerésére és a helyi lakossággal való személyes kapcsolat kialakítására. Mindezek következtében az alternatív turizmus esetében *a turizmus hatásainak mérlege összességében általában pozitív.*

4.1.3. A falusi turizmus, mint turisztikai termék

Habár a falusi turizmus korunk igen népszerű témája, a vélemények már azzal kapcsolatosan is különböznek, hogy mit értünk falusi turizmuson.

Egyes szerzők véleménye szerint falusi turizmusnak minősül minden olyan, a turizmus kategóriájába tartozó szabadidő-eltöltés, aminek *helyszíne a vidék*; így például már az is, ha valaki vidéken csak szálláslehetőséget vesz igénybe / ajánl fel.

Mások - némileg szűkítve a kört - a falusi turizmust olyan programlehetőségek és szolgáltatások gyűjtőfogalmaként értelmezik, melyeket vidéki, falusi emberek ajánlanak fel annak érdekében, hogy *pótlólagos jövedelmet* szerezzenek.

A falusi turizmus fogalom azonban leggyakrabban olyan tevékenységet takar, ahol a turista a város zajától messze, tiszta természeti környezetben megismerkedik a falusi életmóddal, a falusi szokásokkal és hagyományokkal, a tájjellegű ételekkel és italokkal. Emellett a vendég bekapcsolódhat a házigazdák által folytatott mezőgazdasági tevékenységbe, illetve a ház körüli munkákba is. E definíció szerint a falusi turizmus esetén a turisták nemcsak a falusi, természetes környezetet keresik, hanem az ehhez fűződő emberi kapcsolatokat is; sokszor azért, hogy megismerjék származásuk helyét, a családi gyökereket, vagy a vidék kultúráját. A falusi turizmus ebben az esetben *komplex termék* vagyis "programcsokorként" működik: a terméknek a szálláshely mellett a természeti örökség, a természetközelség, a csend, a nyugalom, a jó levegő, a vidék kultúrája, a ház körüli és a mezőgazdasági munka, a falusi életmód, a vidéki hagyományok, a különböző természetközeli elfoglaltságok, sportolási lehetőségek is részét képezik, a kiegészítő attrakciók sora is igen változatos. A falusi turizmus e definíció szerint olyan turisztikai termék, amelynél a termékelemek összefogása nemcsak egy-egy portán belül, hanem az adott település, sőt régió vállalkozói között is alapkövetelmény.

A vonzerők számbavétele, a szolgáltatások és a jelenlegi turisztikai attraktivitás ismerete alapján megállapítható, hogy a térség turisztikai hasznosítása kezdeti stádiumban van. A jelenlegi turizmus alapvetően a Balaton háttérterületének meglévő adottságaira épít, és néhány

programmal, a már bevezetett kínálattal próbálja kielégíteni a parton nyaraló, de egynapos turistaként, vágy átutazóként ide látogatókat.

4.1.4. Falusi turizmus - kínálat

A falusi turizmus színterei olyan - gyakran *elmaradott vagy hátrányos helyzetben levo - vidéki térségek* lehetnek, amelyek környezeti szempontból érdekesek és értékesek.

A kistérségben felkínálható *vonzerok* tekintetében az alábbiak jöhetnek számításba:

a vendéglátó portáján:

- a falusi életmód bemutatása,
- a mezogazdasági munka bemutatása, részvétel a mezogazdasági, illetve a ház körüli munkákban,
- falusi hagyományok, népszokások megismertetése,
- hagyományos házi ételek, italok készítése és megismertetése (foként saját termelésu alapanyagokból);

a vendéglátó portáján vagy a tágabb környezetben:

- a természet szépsége, a tiszta levego, a csend és nyugalom,
- természeti szépségek bemutatása, túrák és kirándulások, speciális állat- és növényfajták megismertetése,
- erdei gyümölcsszedés, gombagyujtés,
- népi hagyományok, szokások, népművészet bemutatása, falusi ünnepek,
- kézműves mesterségek megismertetése,
- történelmi emlékek megismertetése,
- lovaglás, kocsikáztatás,
- vadászat, horgászás, halászat,
- a természethez közelálló sportok (például kerékpározás, tájfutás stb.),
- egyéb, egészséggel kapcsolatos tevékenységek,
- bortúrák, borkóstolók, pincelátogatások,
- saját termelésu vagy egyedi termékek értékesítése,
- biotermelés, gyógynövények megismertetése,
- kulturális, gasztronómiai vagy más témára szervezett tematikus utak, stb.

A falusi turizmus kínálata tehát rendkívül összetett: *jóval több mint egyszeru szállásadás*, néhány programlehetőséggel összekötve. *A falusias hangulat, a helyiakkal és a vendéglátóval való viszonylag szoros kapcsolat, a különböző programlehetőségek és szolgáltatások éppúgy*

részét képezik a fentiek mellett, mint az ár, a megközelíthetőség vagy az időjárás, stb.. A *tiszta környezet, rendezett porták, igényesen kialakított vendéghegyek*, valamint a kényelem szintén alapvető kínálati elemek kell, hogy legyenek, mert a várostól elforduló turista bármennyire is vágyik a falu varázsára, a megszokott kényelemről nem szívesen mond le, s általában ragaszkodik az *alapvető szolgáltatásokhoz* (például posta, telefon, gyógyszertár, orvos, stb.) is. A falusi turizmus mint turisztikai termék tehát egy "csomag", amely *megfogható és megfoghatatlan elemeket* egyaránt tartalmaz.

Még szinte teljesen kihasználatlan az a tájképi, épített és természeti érték, melyet Külső-Somogy nyújt az ide látogatóknak. Pedig a turizmussal foglalkozó felmérések mind azt bizonyítják, hogy rohanó világunkban a turistákat mozgató motivációk között egyre hangsúlyosabban szerepel ez a vonzeró.

4.1.5. Falusi turizmus - kereslet

A falusi turizmus legnagyobb és legfontosabb célcsoportját a *kisgyermekes családok* képezik. A harmadik generáció körében a falusi turizmus szintén egyre népszerűbb termék. A vendégek többnyire *sokszínűséget, változatosságot* igényelnek, olyan üdülést, amely a család, a különböző generációk minden tagjának *hasznos és érdekes időtöltést* biztosít. A falusi turizmusban döntően a *rövid, néhány napos tartózkodásra* szorítkozó, speciális időtöltési lehetőséget kereso, esetleg speciális érdeklődésű vendégek fogadására kell felkészülni. A falusi turizmus *leginkább a belföldi keresletre építő termék*, s a keresletet erős *szezonalitás* jellemzi. Felmérések azt is kimutatták, hogy a falusi turizmust választók - további szociodemográfiai jellemzőiket tekintve - *leginkább a középosztályba* tartoznak és az *átlagnál magasabb iskolai végzettséggel* rendelkeznek. Többségük *a városok lakosságából* kerül ki, és az általuk leginkább preferált közlekedési eszköz az autó.

A szabadság alatt vagy a szabadidőben az emberek kikapcsolódást, a megszokottól eltérő tevékenységet keresnek általában. A falusi turizmus esetében a keresett szolgáltatások leginkább olyanok, amelyek lehetőséget adnak a *pihenésre, a fizikai és lelki regenerálódásra, szórakozásra, esetleg új ismeretek megszerzésére, új tájak, új emberek megismerésére*. Emellett a család számára a falusi nyaralás, a vidéken eltöltött szabadidő általában *kiseb kiadással* is jár, mint az egyéb üdülési formák. A falvakban rendszerint olcsóbb a szállás, de az étkezés és egyéb szórakozás is.

4.1.6. A falusi turizmus népszerűségének növekedését segítő tényezők a keresleti oldalon:

A falusi turizmus *kialakulását, népszerűségének növekedését* a turizmusban *más, az elmúlt évtizedekben tapasztalható trendek is elősegítették* (elősegítik):

- a legtöbb fejlett országban a szabadidő növekedése a rövid utazások számának és a második, harmadik, stb. üdülések népszerűségének növekedését okozta (okozza),
- az 1980-as évektől kezdve egyre nagyobb az érdeklődés az "örökség" iránt. A vidékies területek örökségét sok országban tekintik "igazi", valódi örökségnek,
- no az érdeklődés az egészséges életmód iránt,
- a technikai fejlődés egyre több ember számára teszi lehetővé és vonzóvá a vidéken való üdülést - gondoljunk például a közlekedési eszközök fejlődésére vagy akár az egyre jobb minőségű és egyre divatosabb, szinte státuszszimbólummá avanzsált sportruházatra és sportfelszerelésekre,
- no az igény az aktív idotöltés,
- illetve a természet és a természetközeli elfoglaltságok iránt,
- általában véve no az emberek környezettudatossága, és egyre több vendég akar az üdülés alatt is környezettudatosan viselkedni,
- egyre több vendég akarja megismerni az üdülohely kultúráját, szokásait, életkörülményeit, hétköznapijait,
- növekszik a vendégek érdeklődése a "házi" termékek, így a házi ételek, italok, kézimunka, művészet, stb. iránt,
- az emberek egyre inkább egyéni bánásmódot, személyre szabott szolgáltatásokat és választási lehetőségeket igényelnek.

4.1.7. A falusi turizmus népszerűségének növekedését segítő tényezők a kínálati oldalon:

A falusi turizmus, mint turisztikai termék népszerűségének kialakulásában, újjáéledésében és növekedésében azonban *a mindennapi élethez közelebb álló tényezők is szerepet játszottak*. Fejlődését ugyanis általában nem a kereslet, hanem más szükségletek befolyásolták, befolyásolják: a vidék elnéptelenedésének megakadályozása, a tájvédelem, a parasztcsaládok jövedelmének növelése, a nők jövedelemszerzésének biztosítása, stb..

Ma a vidék és az elmaradott térségek megmentése egyetlen eszközének sok helyen *a falusi turizmust* tartják. A valóságban azonban a falusi turizmus játszhat ugyan jelentős szerepet egy-egy

térség lakosságának *foglalkoztatásában és jövedelem-kiegészítésben*, de az a régió életben maradásának vagy fellendülésének csak *egy lehetséges módja*, s a falufejlesztési programoknak általában egy részét képezheti csupán. A falusi turizmus ugyanis elsősorban a jövedelemkiegészítő tevékenység funkcióját töltheti be, pótlólagos jövedelmet és foglalkoztatást biztosítva a mezőgazdaságban dolgozó vidéki emberek számára.

4.1.8. A falusi turizmus keresleti viszonyai Magyarországon:

A falusi turizmus a nyolcvanas évek végén indult újra fejlődésnek Magyarországon. A szép vidéki tájak, a magyar falvak megőrzött népi kulturális értékei, a magyar gasztronómia és a híres magyar vendégszeretet egyre bővülő szálláshely- és programkínálattal párosulva méltán számíthat újabb és újabb bel- és külföldi vendégek érdeklődésére.

A falusi turizmus iránti kereslet pontos nagyságrendjéről az első adat 1998-ra vonatkozóan áll rendelkezésre. A falusi szállásadók ugyanis ettől az évtől kötelesek a vendégkönyvben szereplő adatok alapján évente egyszer, írásban bejelenteni a szálláshely szerinti illetékes jegyzőnek a szálláshelyen fogadott vendégek és a vendégek által eltöltött vendégéjszakák összesített számát.

A falusi turizmus iránti kereslet nagyságrendjét az alábbi adatok mutatják:

Az 1998-as évben 81.081 vendég összesen 431.272 vendégéjszakát töltött el falusi nyaralás során. A vendégek 45,6%-át a külföldi, 54,6%-át a belföldi turisták tették ki. A külföldiek aránya más országokhoz viszonyítva nagyon magasnak mondható, amelynek elsődleges oka az, hogy Magyarországon, a frekvenciát idegenforgalmi területeken nincsen megfelelő mennyiségű kereskedelmi szálláshely. Az országos viszonyokkal szemben a kistérségben a külföldi vendégek aránya a hazaiakhoz képest elenyészőnek mondható. Az átlagos tartózkodási idő 5,32 nap volt, amelyet magas szórás jellemez. Fejérben, Hevesben, Somogyban és Zalában az átlagos tartózkodási idő jóval magasabb, mint az országos átlag (rendre 7,25, 6,39, 8,12 és 9,11 nap).

A Falusi Turizmus Országos Szövetsége adatai szerint az életkor alapján *a fiatalok gyermek nélkül, a fiatal családok kis gyerekekkel, és az idősök, nyugdíjasok* képviselik a kereslet döntő többségét. A fiatalok körében jellemző a baráti társasággal való nyaralás, az idősök körében a nagyszülő unokával vagy a nyugdíjas baráti csoport a leginkább jellemző. Az utóbbi időkben az egyéni érdeklődők mellett *a nagyobb létszámú csoportok pihenését szervező intézmények, irodák* érdeklődése is fellendült. A nyaralás *legjellemzőbb időtartama egy-egy hétvége*, illetve második helyen a *hosszú hétvége*.

Bár a falusi turizmus mind a belföldi, mind a külföldi piacokon egyre nagyobb népszerűségnek örvend, s a kereslet trendje fokozatos emelkedést mutat mindkét csoport esetén, a falusi turizmus iránti kereslet eltérő motivációkból ered a bel- és külföldi turizmust illetően, s

ezért azt belföldi-külföldi bontásban kell vizsgálni. A külföldi keresletet vizsgálva az eddigi tapasztalatok alapján elonyt élveznek *a német nemzetiségu települések*, amelyek falusi üdülés céljából *a rokoni, baráti kapcsolatok miatt* utaznak elsosorban Magyarországra. Motiváltsága szerint jó piac lehet *Dánia és Hollandia* is, ahol *nagy az érdeklodés az élo népi hagyományok, a különleges látnivalók iránt*. Az utóbbi piacokon meghatározó tényezo az ár is. A motiváció tekintetében *a külföldi kereslet tehát nem tekintheto egységesnek*. Éppen ezért a külföldi turistákat a falusi turizmusban nem kezelhetjük egységes "blokként", vagyis ahhoz, hogy a termékfejlesztés és a kommunikáció hatékony legyen, meg kell ismerni az egyes célországok kulturális hátterét, preferenciáit és motivációit.

A belföldi kereslet motivációi részben hasonlók a külföldiéhez. A belföldi turisták körében a város zajától való menekülési vágy és a szabadido stresszmentes környezetben való eltöltésének igénye, valamint a falusi élet értékeinek felismerése és megismerése iránti vágy is fontos motivációt jelentenek. A belföldi turisták motivációjának vizsgálatánál azonban feltétlenül megemlítendo az is, hogy a családok nehéz anyagi helyzete, az infláció, a lakossági jövedelemviszonyok negatív változásai, valamint a forintleértékelések (amelyek a külföldi utazásokat jelentosen megdrágítják) a viszonylag olcsóbb szolgáltatások felé terelik a belföldi keresletet.

4.1.9. A falusi turizmus kínálati viszonyai Magyarországon:

Jelenleg mintegy 1000 településen 30-35 ezer ágy áll a falusi vendéglátás rendelkezésére. A teljes értékü fogadóképesség feltételei azonban csak a települések valamivel több, mint egyharmadában vannak meg. A több hely infrastrukturális hiányosságait olyan tényezok pótolják, mint a táj szépsége, a vendéglátók szívélyessége és a falusi életforma. A nagy minoségi különbségek és a mozaikszeruség ellenére a kialakult kínálat mennyiségi oldalról kielégítonek mondható.

A magyar táj az ország kis területe ellenére rendkívül változatos, egészen más élményt kínál egy alföldi település, mint egy dunántúli. A falusi vendégfogadás férohelyeit tekintve legnagyobb részesedéssel a Balaton körüli megyék, míg a legkisebvel Békés, Csongrád Fejér és Tolna megye. Az árak jellemzoen 1000 és 1500 forint között mozognak (személyenként és éjszakánként), de a kevésbé ismert és népszerű tájakon már ezer forintért is lehet jó minoségu szállást találni. Az igényesebben berendezett, frekvenciáltabb területeken fekvó szálláshelyek ára sem haladja meg a 2000 forintot, ezzel a falusi turizmus az egyik legolcsóbb nyaralási formának tekintheto Magyarországon.

A szálláshely-kapacitás *kihasználtsága* egész évre vetítve 4-5%, ez a kereskedelmi szálláshelyek kihasználtságához képest nagyon alacsonynak mondható. A kapacitás-vendégéjszaka arányt tekintve feltűnik, hogy Somogy megye a kapacitásból több mint 20%-kal, míg a vendégéjszakákból alig 10%-kal részesedik. A Tabi Kistérség, bár évről évre növekvő tendenciát mutat a vendégforgalmát tekintve, még sem nevezhető jelentősnek a megye többi kistérségét figyelembe véve, még úgy sem, ha leszámítjuk a három kiemelkedő Balaton-parti mikrorégiót.

A magyar falusi turizmus kínálat mélyebb jellemzőiről (például a minosított szálláshelyek pontos száma és komfortfokozat szerinti megoszlása, a vendéglátók megoszlása a felkínált szolgáltatások, programlehetőségek, stb. alapján, vagy a falusi turizmust fo-, illetve kiegészítő foglalkozású tevékenységként folytatók aránya, stb.) *nem állnak rendelkezésre adatok*, legalábbis országos szinten tekintve nem. A meglévő adatok összesítését az információval való ellátottság egyensúlytalanságai mellett a magyar falusi turizmus szinte *átláthatatlan szervezeti háttere* is nehezíti.

4.1.10. A falusi turizmus szabályozási, támogatási, szervezeti háttere:

A falusi turizmus szakmai szabályozását a fizető-vendéglátó tevékenységről szóló rendeletben határozták meg. Ennek keretében szó van az engedélyek beszerzéséről (igazolvány), a kiadható ingatlanok köréről, a hasznosítható szobák számáról, a minőségi követelményekről, a szállásadó és a vendég kötelezettségéről és jogairól.

A pénzügyi szabályozásról két jogszabály rendelkezik: az egyik a személyi jövedelemadózásra, a másik az általános forgalmi adóra vonatkozik. Ezek szerint azok a falusi vendégfogadók - akik saját házukban fogadnak vendéget és megfelelnek az előírt feltételeknek - évi 400 ezer forint bevételig mentesek a személyi jövedelemadó fizetése alól, évi 500 ezer forint bevételig pedig ÁFA - fizetési kötelezettségük sincs.

A falusi turizmus támogatása elsősorban pályázatok keretében történik. Ezen kívül az illetékes minisztérium kiadványokat terjeszt itthon és külföldön a falusi turizmus címlistájával.

A külföldi (elsősorban német és osztrák) tapasztalatok azt mutatják, hogy a falusi turizmus fejlesztéséhez közvetlen vállalkozói támogatásra is szükség lenne. Ugyanis a potenciális vállalkozók és a falusi vendégfogadók helyzete, tokeszegénysége a legfőbb akadálya az előrelépésnek. A már működő magánszállásadók is olyan alacsony jövedelmezőséggel dolgoznak, hogy nem teremthető meg a fejlesztéshez szükséges felhalmozás.

A fejlesztéshez központi forrásból származó anyagi erőforrások kellenének. A külföldi szakirodalom ezt „gyutacspénznek” nevezi, amely nélkül még az egyébként jó adottságú

országreszekben is nehezen indulhat meg a vendégfogadás. Támogatást azonban csak azokra a területekre érdemes és kell adni, ahol helyi kezdeményezés is van, és már vannak bizonyos eredmények. A jelentősebb fejlesztéshez több érdekelt tárca együttes segítsége szükséges.

A falusi turizmus jó működéséhez a megfelelő szervezeti háttér elengedhetetlen, mégpedig elsősorban települési szinten működő szakmai tanácsadó és érdekképviselői szervezet. Ennek kialakítását és működési feltételeinek megteremtését a nyugat-európai országok központilag finanszírozzák. Szükség van ezen kívül érdekvédelmi szervezetre is, ami már nálunk is van.

A falusi turizmus kibontakozása során először a Magyar Falusi-Tanyai Vendégfogadók Szövetsége alakult meg, majd 1993-ban a Falusi Turizmus Országos Szövetsége. Az utóbbi szövetségben minden, a falusi turizmusban érdekelt szerveződés képviselteti magát: önkormányzatok, megyei, kistérségi és települési egyesületek, vállalkozók és településfejlesztő társaságok, így meghatározó szerepe van a falusi turizmus fejlődésében.

4.1.11. A falusi turizmus működési feltételei

Az alágazat jövőbeni fejlődésének számos feltétele van. Ezek egyrészt központi, állami feladatok formájában jelennek meg, másrészt helyi jellegűek. Ami az elozoeket illeti, elsősorban tárcaközi összehangolásra van szükség, ugyanis a falusi turizmus olyan komplex tevékenység, amely számos minisztérium (gazdasági, környezetvédelmi, pénzügyi, közlekedési stb.) együttműködését és közös fejlesztési, pénzügyi stratégia kialakítását igényli.

Kormányzati szinten mindenképp komplex terület- és térségfejlesztési kutatásokra; a természetvédelmi területek és erdőségek falusi turisztikai hasznosításának feltárására; helyi szintű vonzeró-leltárak készítésére (mely a kistérségre már elkészült); szálláshely-építési- és berendezési normatívák kidolgozására; beruházás-gazdaságossági és költségelemzési számításokra; a magán szálláshelyek minősítési követelményeinek betartására; tanfolyami és távoktatásra, szaktanácsadói hálózatra, külföldi szakirodalom közreadására, nyelvi képzésre, külföldi tanulmányutakra stb. lenne szükség.

Helyi szinten a feltételeket a következőkben foglalhatjuk össze:

- Kedvező gazdasági környezet: központi támogatás, kedvezményes kamatozású és futamidejű hitelek, adókedvezmények, támogató önkormányzat, vállalkozói befektetők jelenléte, helyi és kistérségi szervezettség a piaci megjelenés érdekében.

- Megfelelő infrastruktúra: úthálózat, telefon, internet, kereskedelem és vendéglátás, egészségügyi és kulturális szolgáltatások stb.

- Elegendő szálláshely-kapacitás, komplex szolgáltatások és gazdag programkínálat: komfortos magán szállások, étkeztetés, természetes és mesterséges vonzerók, szervezett programok, a

házigazdák minimális nyelvtudása, turistabarát lakosság, turisztikai információs táblarendszer, tourinform iroda.

4.2. Egészségturizmus

Az egészségturizmus olyan turizmusforma, ahol a turista utazásának fő motivációja egészségi állapotának javítása vagy megőrzése. Az egészségturizmuson belül Magyarországon megkülönböztetjük a hagyományos gyógyüdüléseket, illetve a termál vízre épülő wellness-üdüléseket.

A "gyógyturista" adott helyet elsősorban gyógyulás, kondíciójavítás céljából keresi fel. Ennek megfelelően a gyógyszállóban hosszabb időt tölt el, mindemellett megfelelő turisztikai és speciális gyógyászati szolgáltatásokat vesz igénybe. A gyógyüdülések jellemző vendégköre az idősebb korosztály, azon belül pedig - a szálláshelyek magas színvonala és komplex szolgáltatások miatt - a magasabb jövedelmu réteg.

A termál/wellnes turizmus keretében a gyógyászati jelleg szűkebb körű, a hangsúly a kikapcsolódásra, üdülésre tolódik át. A szolgáltatási csomagok flexibilis variálhatósága rugalmasabb árképzést enged meg, így megcélozhatók a fiatalabb korosztályok és a középrétegek is.

Magyarország területének 80%-a alatt található termál-, illetve gyógyvíz. A geotermikus gradiens értéke mintegy másfélszerese a világtátlagnak: 100 méterenként átlagosan 5°C-kal növekszik a hőmérséklet. A geotermikus gradiens a Dél-Dunántúlon és az Alföldön nagyobb, mint az országos átlag, a Kisalföldön és a hegyvidéki területeken pedig kisebb annál.

Magyarországon a 30°C-nál magasabb hőmérsékletű kifolyó víz tekinthető hévíznek, azaz termálvíznek. Turisztikai szempontból hévízkészleteink értékét elsősorban a balneológiai célokra való hasznosítás adja, amelyben kiemelkedő szerepe van a vízben oldott ásványi anyagoknak is. A Hazánk gyógyvizei az alábbi betegségek kezelésére használhatóak:

- mozgásszervi megbetegedések, rehabilitáció,
- borbetegségek (elsősorban pikkelysömör),
- gyógyászati panaszok,
- keringési betegségek, valamint
- emésztoszervi bántalmak kiegészítő terápiájaként.

Kihaszíálatlanok a térség gyógy- és termálvizei, elsosorban a régióban tapasztalható versenyhelyzet miatt. A tabi kút vizének gyógyhatása nincs, csak ásványvízzé minosítotték. A Törökkoppányban feltárt víz adottságai megegyeznek az igali vízével. Igalnak viszont évtizedes hagyományai és ezáltal hírneve, valamint fejlett szolgáltató szektora van. Igallal, valamint a hasonló adottságú Nagyberénnyel tehát nem lehet felvenni a versenyt. A velük való együttműködésre azonban mindenképpen lehet alapozni, hiszen a gyógyászati kúrákon résztvevok általában hosszabb idot töltenek el a fürdohelyen. Koppányvölgye települései speciális programjaikkal, egyéb kínálatukkal tudnák kitölteni a gyógyvízzel bíró településeken megszálló vendégek szabadidejét.

A gyógyüdülések idobeni megoszlása hazánkban nem mutat eros szezonalitást s ezzel jótékonyan egyenlíti ki a turisztikai szezonok közötti különbségeket. Mivel az elsosorban gyógyvízre épülő magyar gyógyturisztikai kínálat az átlagosnál egyenletesebben oszlik el az ország egészén, a gyógyturizmus hozzájárul a turisztikai kereslet földrajzi koncentrációjának csökkentéséhez is.

A gyógyüdülésre érkezo külföldi turisták jellemzően a magasabb jövedelmek közül kerülnek ki, átlagos tartózkodási idejük (12-14 nap) hosszabb az átlagosnál, 40-50 százalékkal többet költenek, mint a többi turista, s a gyógyvendégek a legrendszeresebben visszatérok közé tartoznak.

A magyar lakosság körében a hagyományos gyógyüdülések a kedveltebbek, azonban egyre többen érdeklodnek a wellness lehetoségek iránt is.

4.3. Kulturális turizmus

Az idegenforgalom egyik fontos, de nem tömegméretu terméke a kultúra. Annál is inkább, mivel az egyre globalizálódó, uniformizálódó turista iparban elsosorban a kultúra az, ami által egyszerit, egyedit, exkluzívat, másoktól különbözot tud nyújtani a fogadó ország. Ezáltal teremt lehetoséget az "új" iránt érdeklodo turistának egy másik ország felfedezésére.

A kulturális turizmus fogalomkörébe tartozik minden olyan utazás, amelynek során az utazó megismeri mások történelmét, örökségét vagy jelenlegi életét, illetve tágabb értelemben minden utazás, amely kielégíti az ember változatosságigényét, emeli az egyén kulturális színvonalát és új tudáshoz, tapasztalatokhoz vezet.

Magyarország egyik legfontosabb vonzereje az ezeréves kultúra. Az ország legjelentősebb hatókörű attrakciói (Budapest, gyógyfürdők, gasztronómia, borkultúra, tradíciók, folklór, várak, kastélyok) mind kapcsolódnak valamilyen módon a kultúrához, a kulturális turizmushoz.

A kulturális turizmus sajátos területe a vallási turizmus, amely jellemzően zarándoklatot és egyéb vallási tevékenységeket takar. A vallási motivációval rendelkező turisták különleges bánásmódra tartanak igényt, a szakrális miliót az egész utazás során elvárják. Magyarországon az elmúlt évezredben számos vallás képviselői létesítettek templomokat, kegyhelyeket, amelyeket a látogatók ma is gyakran felkeresnek. A kistérségben jelentős számú templom található, melyek már most is védelem alatt állnak, mind helyi, mind pedig országos viszonylatban. Kiemelkedik ezek közül az andocsi volt Ferences kolostor, mely komoly vonzeróval rendelkezik az egyházi, és a világi turisták körében egyaránt.

A kulturális értékek jelentős szerepet játszanak a magyar turisták utazási döntéseiben. A felnőtt lakosság érdeklődését leginkább a világörökségi helyszínek, valamint a kastélyok, a műemlékek és templomok keltik fel, ezt követik a színházi és a szabadtéri előadások, valamint a kiállítások és múzeumok. Kevésbé vonzó körülményben a folklórprogramok és a könnyűzenei koncertek, legkevésbé pedig a komolyzenei hangversenyek, az opera és a balett iránt érdeklődnek.

4.4. Bor- és gasztronómiai turizmus

Magyarország komparatív előnyei, amelyek a biodiverzitásban, a sokszínű, változatos és komplex háztáji tradicionális gazdálkodásban és ezek kulturális örökségében rejlenek, mind a mai napig élnek. A magyar tájegységek különleges ökológiai adottsággal rendelkeznek: az apáról-fiúra hagyományozott termelési módszerek több évszázados múlttal rendelkeznek. Híres termotájaink számos egyedi hungarikummal büszkélkedhetnek.

A bor az európai kultúra szerves része, a szőlőtermelés ökológiai szempontból is fontos mezogazdasági tevékenység.

Magyarország borászata ezer esztendősi múltra tekinthet vissza. Az országban jelenleg 22 borvidék található, amelyek négy nagy borterületen helyezkednek el, s amelyeken mind megtalálhatóak a termelésüket hosszú idők óta meghatározó hagyományok. A kistérség bár nem képezi szerves részét, de jellemzőit, és a termelt borokat tekintve a Dél-Balaton Borvidékhez sorolható.

A borturizmuson belül ki kell emelni a borutakat, amelyek a borhoz, illetve az adott régió hagyományos életmódjához kapcsolódó attrakciókat kötnek össze. A területhez legközelebb eso, és akár a kistérségre is kiterjeszthető attrakció, a Magyar Tenger teljes déli partját felölelő Dél-Balatoni Borút.

Magyarország - a jelentős szőlészeti és borászati hagyományok mellett - gasztronómiai értékekben is rendkívül gazdag. Gasztronómiai kultúránk kulturális örökségünk fontos részét alkotja.

A bor és ezzel összefüggő gasztronómiai turizmus létalapját tulajdonképpen az 1999-es esztendő teremtette meg, amikor az ország éves programja szlogenjének „Az asztali örömök éve”-t választotta a Magyar turizmus Rt. Persze korábban is híres volt a magyar konyha, a magyar borok és a hagyományos vendégszeretet, de a programsorozat sikere nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy turizmusunk e szegmensének értékesítési lehetőségei jelentősen javuljanak. A kistérségben a versenyképes kínálatához a jó bor már adott, néhány prérházat és pincét is alkalmassá tettek vendégek fogadására.

A magyar lakosság utazásai során a gasztronómia önálló motivációként általában nem jelenik meg, a gasztronómiai élmények keresése az utak során azonban jellemző: a helyi ételspecialitások, borok megkóstolása a belföldi utak 5%-ában, külföldi úti cél esetén 34%-ban kap jelentősebb szerepet. A magyar éttermek kínálatával - mind a minőséget, mind pedig az árszínvonalat illetően - a magyar lakosság általában elégedett.

A magyar borkultúra és gasztronómia legjelentősebb küldopiacainkon, például a németek és a lengyelek körében is Magyarország egyik legfontosabb vonzerejeként jelenik meg.

4.5. Ökoturizmus

Az ökoturizmus természeti területekre történő céltudatos utazás a természeti és a kulturális környezet megismerése érdekében, olyan módon, amely nem változtatja meg a célpont ökoszisztémáját, és egyben biztosítja azt, hogy a helyi lakosság számára a természeti erőforrások megőrzése jövedelmező is legyen.

Az ökoturizmus jellemzői a WTO meghatározása alapján - a következőkben foglalhatók össze:

- a turizmus azon formái tartoznak ide, amelyek a természetben alapulnak, s ahol a látogatók számára a fő motiváció a természet megfigyelése, illetve tradicionális, természetközeli kultúrák megismerése;
- tartalmaz oktatási, tanulási jellemzőket;

- általában (bár nem kizárólag) kisebb csoportok jellemzik, s a szervezők is specializált és kisebb vállalkozások;
- minimalizálja a természeti és a társadalmi-kulturális környezetet érő negatív hatásokat;
- támogatja a természetes és épített környezet védelmét.

A kistérség különösen alkalmas az ilyen jellegű vendégfogadásra, mivel az egyik legfontosabb vonzereje a természeti környezet, és a nyugalom.

4.6. Aktív turizmus

Az aktív turizmus olyan turizmusforma, amely esetében a turista utazásának motivációja valamilyen fizikai aktivitást igénylő szabadidős vagy sporttevékenység gyakorlása. Az aktív turizmus fogalmkörébe tartozik többek között a természetjárás, a kerékpáros turizmus, a vízi turizmus, a lovaglás, a golf, a horgászat és a vadászat. A Magyarországon leginkább jellemző aktív turisztikai termékeket és az azokhoz kapcsolódó tevékenységek körét a következő táblázat mutatja be.

7. táblázat

Aktív turisztikai termékek Magyarországon

Termék	Tevékenységek
Természetjárás	kirándulás nemzeti parkokban, gyalogtúra, teljesítménytúra, hegymászás, sziklamászás
Kerékpározás	egyéni kerékpártúra, hegyi kerékpározás, szervezett kerékpártúra, kerékpárverseny, teljesítménytúra
Vízi sportok	vízisízés, kajak-kenu túra, yacht-túra, vitorlázás, jet-ski
Lovaglás	lovastúra, lovastábor, túra lovaskocsin, lovasoktatás
Golf	golfozás, golfoktatás

Forrás: MT Rt.

Az aktív turizmus Magyarországon talán legjelentősebb területe a lovas turizmus. Hazánkban a lovaglásnak osi hagyományai vannak, s ma is számos helyszínen található lovarda, lovas iskola, ahol egyaránt lehetőség nyílik a díjlovaglásra, a díjugratásra vagy a túralovaglásra. A lovas turizmus területén 2000 óta működik minősítési rendszer, amelyet a Magyar Lovas Turisztikai Szövetség működtet. Az eddigiek során 375 lovas létesítmény minősítésére került sor, amelyből több mint 170 a minősítési kritériumoknak megfelelően 1-5 patkóig terjedő minősítést szerzett.

A lovas turizmus tekintetében szintén jó lehetőségei vannak a térségnek, melyet felismerve néhány vállalkozás már tett lépéseket ennek kiaknázására, összekötve a falusi vendéglátás által nyújtható elonyökkel.

Szintén kiemelkedően jelentős aktív turisztikai forma a természetjárás, amelyen belül a magyar lakosság körében a nemzeti parkok területén tett kirándulás váltja ki a legnagyobb érdeklődést, de a gyalogtúrák is fontos szerepet játszanak. Magyarországon 11 000 km jelzett turistaút található, amelyből 2500 km országos jelentőséggel bír, s e hosszú távú turistautak országos kékkört alkotnak. Országos turistaútajainkat a természetjárók európai egyesületet bekapcsolta az "Európai hosszú távú vándorutak" hálózatába (E3, E4, E7).

Legnagyobb hiányosságként jelenleg azt lehet megemlíteni, hogy turistatérkép még nem készült Kúlsó-Somogyról, valamint turistautak sincsenek kijelölve. Az egyetlen ilyen lehetőség a dél-dunántúli Piros Túra útvonala. Ez Szekszárdról indulva átvág a Tolnai-dombokon, a Mecseken és a Zselic-en. Kaposváron keresztül éri el a kúlsó-somogyi dombvidéket, felfuza a térség fontosabb látnivalóit (Zala - Zichy-kastély, Bábonymegyér - Rudnay Gyula Emlékház, Tab - fafaragó kiállítás, muemlék templomok stb.), aztán Siófokon ér véget.

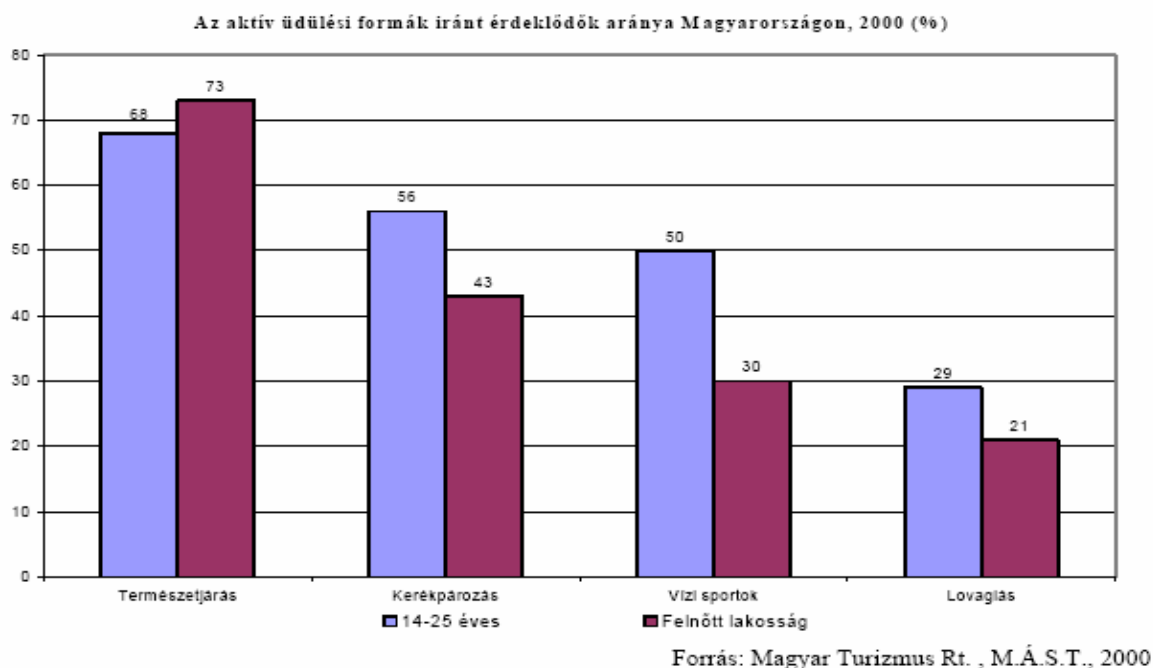
Az aktív turizmus fogalomkörébe tartozik Magyarországon a vízi turizmus is. Az ország vízhálózata igen kiterjedt, 3500 km víziút áll a turisták rendelkezésére. Az ezt a kikapcsolódási formát választókat elsősorban az érintetlen környezet és természet vonzza.

A vízi turizmus egyik ágának tekinthető a horgászturizmus, mely a kistérségben is jelen van, illetve fejleszthető. Ennek alapjául a térségben fellelhető tavak szolgálnak. Az ilyen vonzeróval rendelkező települések például: Andocs, Bonnya, Lulla.

A szintén az aktív turizmus körébe tartozó golfsport Magyarországon több mint tíz éves múltra tekinthet vissza. A magyarországi versenypályák megfelelnek a golf nemzetközi szabványainak, így alkalmasak nemzetközi szintű versenyek lebonyolítására is. Az ország összesen 14 golfklubbal rendelkezik, amelyek pályái között egyaránt található 6, 9 és 18 lyukas, illetve réti, ingoványos, hegy- és dombvidék pálya. Térségünkben ezen sportág még nem jelent meg, ám a létesítésére alkalmas terület rendelkezésre állna.

A magyar felnőtt lakosság körében végzett felmérések szerint hazánkban a legnépszerűbb aktív üdülési tevékenység a kirándulás, a természetjárás, de sokak számára vonzó a kerékpározás is, illetve elsősorban a fiatalok körében a vízi sportok és a lovaglás. A golf mint aktív turisztikai tevékenység népszerűsége alacsony.

17. ábra

Az érdeklődés leginkább a természetjárás esetében jár együtt a tevékenység gyakorlásával, ezt követi a kerékpározás. A vízi sportok lehetőségei hazánkban nagyrészt szezonálisak, ennek eredményeképpen az érdeklődőknek csupán 15%-a végez rendszeresen ilyen irányú tevékenységet (alkalmanként viszont kétharmaduk). A lovaglás és a golfozás esetében nem elhanyagolható a két sportág költségigénye, ami az adott sporttevékenységeket rendszeresen vagy alkalmanként gyakorlók számát korlátozza.

8. táblázat

Az üdülés alatt végzett aktív tevékenységek megoszlása (a magyar lakosság %-a)¹⁴

Tevékenység	Üdülés általában		Főnyaralás*	
	Belföld	Külföld	Belföld	Külföld
Természetjárás	33	52	63	68
Kerékpározás	6	3	9	3
Lovaglás	1	1	2	1
Vízi sportok	6	9	14	17

Forrás: Magyar Turizmus Rt., M.Á.S.T., 2000

Amint az a 8. táblázatból látható, a lakosság mind belföldi, mind külföldi utazások esetében elonyben részesíti a kirándulást. Figyelemre méltó, hogy a vízi sportoknál jelentős a különbség a belföldi és a külföldi úti célok között: az utóbbi esetben lényegesen többen uzik ezeket a

sporttevékenységeket. Ez magyarázható azzal, hogy a külföldön üdülok legtöbb esetben tengerparti üdülohelyet választanak, ráadásul külföldön általában lehetőségük nyílik olyan vízi sportok gyakorlására is, amelyekre a magyarországi vizek kevésbé alkalmasak.

Marketingszempontról az aktív turizmus célcsoportjai Magyarországon a következők: természetjárás esetében általában minden társadalmi réteg, különösen a 40-49 év közöttiek, illetve a közép- és felsőfokú végzettségűek; kerékpáros turizmus esetében szintén minden társadalmi réteg, különösen az 50 év alattiak, a diplomások és a falvakban élők, a vízi turizmus számára pedig a fiatalok, illetve a 40-49 év közöttiek, elsősorban a férfiak, az érettségizettek és a diplomások, jellemzően fővárosiak.

5. A vidéki turizmus fejlődését meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők

5.1. Általános problémák

A turizmus olyan köztes gazdasági ágazat, amely a gazdaság valamennyi más területe által meghatározott és annak kiszolgáltatott.

Magyarországnak nincsenek olyan ma divatos különlegesen vonzó természeti adottságai, amelyek lehetőséget adnának arra, hogy az idegenforgalom teljesítménye felülmúlja a gazdaság többi ágazatának eredményeit.

Ahhoz, hogy a vidéki szegénységet egzotikumként mutassuk fel túlságosan Európában vagyunk, ahhoz pedig, hogy európai minőséget biztosítsunk túlságosan szegények vagyunk.

A vidék fejlesztése nélkül az ország nem tud jelentős belső fizetőképes keresletet teremteni sem, a beruházások terén sem a fogyasztás területén, ezért a józan ész azt diktálná, hogy a vidékfejlesztést teljes erővel felgyorsítsák.

Ezt a témát azonban nem csak a stratégiai tervekben kellene nagy hangsúllyal megjeleníteni, hanem az operatív kormány-intézkedéseknek is ezt kellene előkészítenie. Ezekben azonban számtalan olyan elem van, amely nem hogy a célok felé, de még inkább ellenkező irányba hatnak, hogy csak néhányat említsünk, amelyek az elmaradott térségeket érinti: hátrányos helyzetű területek kizárása a turisztikai támogatásokból, szálláshely bővítés 50 %-os önrész mellett, innovációs adó bevezetése szelekció nélkül, a támogatások ÁFÁ-jának „visszaszedése”, ezzel a pályázati összegek megnyírbálása, önkormányzati biztosíték igény mértéke a pályázatok mögött stb.

Magyarországra is igaz, hogy az ország területének 80 %-án vidéki népesség él, csak nálunk az ország főváros központúsága valamint a vidéki városoknak a budapesti városi színvonalától való drasztikus különbsége miatt nem az EU-ra jellemző 25 %-nyi lakossága él, hanem a lakosság ennél jóval magasabb aránya. Csak a falvakban élő aktív korú lakosság száma 2,3 millió a gyerek és idősorúak száma további 1,2 millió a kisebb vidéki városok lakóit is figyelembe véve – akik életmódja inkább hasonlít a falusiakéhoz, mint a Budapesten jellemzőhöz. – közel a lakosság felét érinti valamilyen módon a vidék elmaradottságának problémája.

A Budapest - vidéki város, még inkább a Budapest és falu élet minőségek drasztikus különbözőségeinek mérséklése nélkül az ország idegenforgalmi mutatóinak jelentős javulása nem igen képzelhető el.

El kell gondolkodni azon is, hogy miért van az, hogy nálunk, számtalan esetben tapasztalható, hogy egy jól menő gazdasági objektum csak egy igen szűk terület fejlődését segíti elő, de tágabb körben nem tud tovább gyuruzni a jó üzletmenet hatása. (pl.: Balaton és Balaton környéki kis falvak)

Az alább felsorolt problémák a kistérség turisztikai lehetőségeinek vizsgálata kapcsán merültek fel, de az országnak számos olyan területe van, amelynek hasonló jellemzői vannak.

Első és legfontosabb, amit a konkrét elemzés alapján le kell szögeznünk, hogy a 25 község vezetésének 80 %-ában nincs inspiráció, sőt helyenként fogadó készség sem az idegenforgalom elindítására vagy beengedésére. Ennek oka részben az, hogy nem áldoznak energiát olyan feladatra, melynek nincs, vagy csak hosszútávon van kézzel fogható eredménye, részben, mert semmilyen eszköz nem áll rendelkezésükre, hogy elindítsák, valamint nincsenek olyan üzleti ismereteik, amely segítségével községi többlet jövedelem keletkeztetésére alkalmas tevékenységgé tehetik.

5.2. Általános, nemzetgazdasági problémák

Elméletben felértékelődtek a vidék természeti, néprajzi, értékei, azonban a falvak napjainkban is folytatódó elszegényedése miatt a mindennapi boldogulás elsőbbjét élvez a természeti táji értékek megtartásának megőrzésének fontosságával szemben a vidéki ember gondolkodásában – nem is beszélve spekulációs céllal, a természet kizsákmányolásának céljával felvásárolt erdőkről, szántókról, belterületekről.

Számtalan példa van arra, hogy a veszélyes hulladékot termelő ágazatokban dolgozó városi vállalkozók vidéken vásárolt, vagy fillérekért bérelt területekre hordják le ipari hulladékukat.

Vigyázzunk, hogy mire eljutnánk oda, hogy megértsük milyen fontos az egészséges, természetes vidéki táj megőrzése, addigra nem lesz mit megőrizni.

A jelenlegi gazdasági szabályozás mellett nem sok esély van arra, hogy a vidék rövidtávon aktívan beépüljön a gazdaság vérkeringésébe, így viszont a gazdaságossági szemléletnél magasabb rangú marad a vidékfejlesztés átpolitizált elméleti fejtegetése, ami kiszolgáltatott az aktuális politikai irányításnak. Ha nem változik meg a rendszerváltás óta megszokott gyakorlat, mégpedig, hogy csak 4 évre érdemes tervezni, akkor a vidékfejlesztés, ami következetes hosszú távú megvalósítás mellett lehetne eredményes, eleve elvetélt kísérlet.

5.3. Alapvető gond a falusi élet minőségmentessége

Mi kell ahhoz, hogy gondolkodó, széles érdeklődési körrel, magas szaktudással bíró, vagy vezető pozíciójú emberek, mint ahogy Budapesten is, úgy vidéken is, a falut vagy kisebb vidéki várost - mint a város környéki zöldövezeteket-, válasszák, lakóhelyüknek?

Alapvetően:

- közlekedési lehetőségek, jó utak, biztonságosan működő Internet és gyors adatátviteli lehetőségek, megfelelő víz, gáz, áram szolgáltatás (pl.: a szaunához erős víznyomás, áramingadozás-mentes áramszolgáltatás a modern, korszerű háztartási gépekkel felszerelt háztartás üzemeltetéséhez)
- olyan kereskedelmi ellátás, amely biztosítja nemcsak a legolcsóbb, hanem az igényes fogyasztáshoz szokott rétegek igényeit is, hogy ne kelljen mindenre gondolni a munkahely körül, hanem ha eszébe jut, hogy valamit elfelejtett megvenni, a lakóhelyen megkaphassa a mindennapi igényeit kielégítő termékeket.
- oktatási intézmények – megfelelő felkészültségű tanári testületek, szórakozási és sport lehetőségek a fiatalok számára,
- könnyen elérhető kulturális lehetőségek

Nélkülözhetetlen az erős társadalmi mobilitás mindennapi gyakorlatának elterjedése, ez azonban csak az előzőekben megjelölt igények területi kiegyenlítődésével érhető el.

El kell jutnunk oda, hogy 30-50 km távolságot ne érezzék az emberek fárasztó, kimerítő túrának (európai országokban gyakran 50-60 km távolságra járnak dolgozni az emberek naponta – mint ahogy Budapesten és környékén sem ritka ez a távolság, ugyanakkor egy vidéki kisvárosban lakó számára többnyire egy ilyen út, fárasztó kirándulásnak minősül).

Ha legalább ezek az alapfeltételek rendelkezésre állnak, akkor a lakóhely választás szempontjából van esély arra, hogy a kisvárost vagy a falut választják a módosabb állampolgárok lakóhelyül.

Amennyiben sikerül magasan kvalifikált és módos állampolgárokat egy-egy településhez kötni, az orvukön gyorsan és erőteljesen fog jelentkezni a további fejlesztési igény a szolgáltatások és ellátás területén. Van egy hátránya is annak, ha a városi lakosság települ meg nagy számban a községekben. Mégpedig az, hogy az „oszlakosság” felhígulásával a tradicionális falusi értékek elfordulása is lassan, de csökken, gondolva itt a hagyományokra, illetve a felhalmozott tudásra, melyek évszázadok során halmozódtak fel. Az újabb nemzedékek, illetve az idegenek kevésbé fogékonyak az elobb felvázolt értékekre. A másik probléma, ha nyaralónak

vásárolják a betelepülők az épületeket, a tapasztalatok szerint ugyanis ok csak meglehetősen ritkán tartózkodnak a településen, további gondokat generálva ezáltal a községek életében.

A másik gond a falusi életérzés kettőssége:

- csend, nyugalom,
- házias ízek,
- nagymama hangulat,
- különleges étel „alapanyagok” (friss zöldség a kertből, gyümölcs a fáról stb.)
- vadászat, horgászat, állat közelség,
- a természet megismerésének vágya

Gyakorta a csend és nyugalom, valamint az, hogy nem igazán tudnak az ide érkezők beilleszkedni a falu életébe, ha nincs ki segítségén ebben, akkor a várt életérzés csalódást jelent, mert közelebb áll az unalomhoz, mint az újdonságélményhez.

A városiaknak többlet, amit a vidékiek nem különösebben értékelnek:

- természetjárás, túra útvonalak, kalandok (hegy, völgy, patak, izgalmas terep)
- sport lehetőségek
- kisállat simogatók
- piknik lehetőségek, padok, kiüлок a szabadban
- nomád turizmus,
- részvétel a gazdálkodásban,
- nagy szabad terek, ami a gyerekeknek játékokra alkalmas

A kistérség falvaiban nem jelentős a háztáji gazdaságok száma, így a falusi munkába bele látni, vagy abban részt venni, csak kivételes esetekben tud a látogató. Vagyis a faluból sok minden hiányzik már, ami a falu lényege.

A természet közelsége mit jelent az itt lakó és az ide látogató számára? Az itt lakók részére csak a nehéz fizikai munka a nehéz élet közege, az ide látogatók pedig zömében nem tudnak vele mit kezdeni. Félnak a békáktól, a tücsköktől, a bogaraktól, a sártól, az esőtől. A steril városi életet megszokott látogatók számára kellemesebb az edző termek biztonsága, mint a futásra alkalmatlan egyenetlen domborzat és akadályokkal teli talaj. Kár felvenniük a szép világos színű edző ruhákat, mert az első botlás után sáros lehet és az első útba eső ág kiszakíthatja.

5.4. Infrastruktúra

Nálunk a faluk jelentos részének nincs mit eladnia és nincs vásárló ereje sem, tehát nincsenek jelentos kereskedelmi kapcsolatok, már pedig az infrastruktúra és foleg a kommunikáció alapvetően nem a hobby érdeklődés miatt fejlődik, hanem kölcsönös gazdasági érdekeltség igénye követeli ki a fejlesztésüket.

Igaz például, hogy komoly állami támogatás segíti a számítástechnika, az Internet és egyéb kommunikációs lehetőségek fejlesztését. Ez a támogatás azonban kidobott pénznek tunik annak ismeretében, hogy nem állnak megfelelő technikai és kezelési ismeretek rendelkezésre, az önkormányzatok nehéz gazdasági helyzete miatt számítógépes szakember alkalmazása kis falvakban elképzelhetetlen, az elobb jelzett gazdasági kapcsolatok hiánya pedig személyes inspirációt sem jelent. Még ha a technika, rendelkezésre is áll, annak használata nem általános.

Ha a falvak valamilyen gazdasági célpontként megjelenéne, akkor a magántoke megoldana egy csomó feladatot, amely ma kizárólag állami megoldásra számíthat.

Gyorsabban javulna az utak minősége, érdemes lenne surubben járatokat indítani, fontos lenne a számítástechnika gyakorlott alkalmazása, stb.

A falvakban kivétel nélkül a táj gyönyörű, az épített környezeten azonban elsodlegesesen a szegénység látszik. A házak jelentos részét nem tudják felújítani, nincsenek vagy rosszak az utak rossz a közvilágítás, kevés a háztáji gazdaság és a virágzó kert. A kistérségben jelentos a zsáktelepülések száma, az országos gyorsforgalmi úthálózat teljes mértékben elkerüli a térséget, és használhatóbb kijárat sincs jelenleg a legközelebbi autópályához.

5.5. Elvándorlás, elöregedés, szegénység, munkanélküliség

Korábban az volt a tapasztalat, hogy azokról a településekről, ahol az iskolákat megszüntették elmentek a tanítók és szép lassan a kis gyermekes családok is megpróbálták más településeken új élet és munkalehetőséget teremteni maguknak.

Sajnos a helyzet odáig romlott, hogy az iskola jelenléte sem biztosíték, mert ahol a falvakban csak azok maradtak meg, akik képesítéssel nem rendelkeznek, közlekedési eszközök hiányában máshova nem tudnak eljárni dolgozni, ott nem az iskola, illetve a pedagógus közreműködés emeli fel a falu értelmi szintjét és közösségi életét, hanem az elvárható oktatási szint ismerete, így a számonkérés hiányában, az ott dolgozó pedagógusok elkényelmesednek és (különösen ingyen), sem oktatási sem a közösségi feladatokban nem aktívak.

Elsodleges jellemzője a kis falvaknak a munka lehetőség hiánya.

Mi érdeke lehet egy vállalkozónak vidéken vállalkozást létrehozni?

Feltehetően az átlagosnál várhatóan magasabb hozam. Ezt azonban a magyar vidék nem tudja biztosítani.

Ahhoz tehát, hogy a vállalkozók jelentős része felfigyeljen a vidéki vállalkozási lehetőségekre, olyan vidéki vállalkozói támogatási rendszert kellene működtetni, ami elindítja ezt az érdeklődést.

A vidéki szórakozási lehetőségek, amik a fiatalok számára még visszatartó erőt jelentenek, meglehetősen korlátozottak:

- szüreti-, aratóbál, svábbál, cigánybál stb.
- búcsú
- kocsmai beszélgetések
- foci meccsek,
- falusi mesterségek uzése: tutyi-, játék készítés, agyagozás, szövés, fonás,

Kevés a lehetőség és gyakran hiányzik az a közösségi ember, aki megszervezi. A régi mesterségeket a falvak többségében nem gyakorolja senki. Ha még is van aki ismeri ezeket, az általában iskolában, szakkörökön tanulta nem örökölt tudás, nem alapvetően a falvakhoz tartozó tevékenységek. A fiatalokat unatja az eseménytelenség, ezért elköltöznek, ahogy tehetik.

Másrészt a demográfiai adatok is azt mutatják, ha lenne is program a fiatalok számára, akkor is a kistérség néhány településén alig lenne fiatal aki ezen részt vehetne, élvezhetné.

5.6. Nincs város – vidék kapcsolat

Milyen szerepük lehetne a városok melletti falvaknak?

- sportcentrumok a város mellett. Nem csak, a hagyományos sportpályás, hanem a természet adta lehetőségek kihasználásával megépített sport lehetőségek,
- szabadtéri kulturális programok színhelye,
- hétvégi pihenoparkok azoknak, akik nem akarnak, vagy nem tudnak hétvégén távolabbra elutazni,
- gyermek oktatás helyszíne,
- az adott városban élő művészek alkotóttere,
- rekreációs egészségközpontja,
- mezogazdasági gyakorló gazdaságok stb.,
- a város virágoskertje,
- a város számára a friss termékek piaca, stb.

Ahhoz azonban, hogy a város környéki falvak ilyen szerepet tölthessenek be, át kellene alakítani, elsősorban a megyei és városi vezetési szemléletet, a közigazgatási tervezési egységeket és a költségvetési lehetőségeket.

Ennek eredményeként viszont mérséklődne az életminőségek közötti különbségek, egyenletesebben oszlana el a szaktudás a területek között.

5.7. Oktatás

A falusiaknak meg kellene tanítani, hogy a világ számára mik ma a természet értékei, hogy ezekre vigyázni tudjanak.

A városiak számára meg kell tanítani, hogy mi is az a természet, mert többségük nem tud vele mit kezdeni.

A mai Magyarországon, ha életpályáról beszélünk, akkor a szülőknek elsodlegesen a gimnázium, az egyetem a külföldi ösztöndíj jut eszébe. Szakmunkásnak akkor küldjük a gyermekeinket, ha már minden más lehetőséget megpróbáltunk. Nincs értéke ma a szakmunkának és az „iparosságnak”! Ezt hosszas és eroteljes kormányzati közben járással sikerült elérni.

A falusi élethez hozzá tartozik, a fizikai munkaero kifejtés. Nem csak, a mezogazdasági munkáknál, hanem a gazdaság és a porták rendben tartásával kapcsolatban is. Falun nem hívnak szerelot az emberek, hanem amit lehet, maguk megjavítanak. A falusi emberhez sokkal közelebb áll valamilyen fizikai munkával kapcsolatos szaktudás, hiszen ot a környezete sarkallja ennek elfogadására, sot igényére.

Nem csak a vidék problémája, hogy a szakmunkás rendszer muködése gyatra és szégyellni való. Kijönnek az iskolákból, például a végzett komuves szakmunkások úgy, hogy falat maximum csak körül söpörni engedték oket az iskolában. Hatalmas tévedés az, hogy a vidéki építkezés olcsó! A vidéken ugyanis lámpással kell keresni azt a jó építőipai szakmunkást, akire egy komuves munka, különösen egy esztétikai élményt elváró burkoló munka önállóan rábízható. Az építőiparban óriási szakember hiány van, de emellett hatalmas a munkanélküliség.

A szakmunkás rendszer rangjának visszaadása hatalmas jelentőséggel bírna a vidék munkaero színvonalának alakulására és ezzel egyben a munkával kapcsolatos általános emberi igényesség kedvezó irányú változására, ami jelentosen visszahatna a közösségi élet fejlődésére.

5.8. Hagyományok- kézművesség:

A hagyományok örökítésének utolsó idobeli lehetőségénél tartunk, ugyanis ma még él néhány idős ember azok közül, akik ismerik a hagyományos mezőgazdasági folyamatokat, ismerik a természet jeleit, (pl. piros az ég alja szél lesz stb.), amely tudást a természet rendkívül intenzív megfigyeléséből nyertek, emlékeznek a közös éneklésekre, morzsolásra és egyéb hagyományteremtő munka- és közösségi eseményekre.

Ha azonban ok kihalnak, senki nem tudja már ezt a szokásvilágot, újra élesíteni, könyvek és néprajzi leírások alapján legfeljebb jól sikerült másolatokat lehet készíteni, eredeti falusi emberek hiányában eredeti hangulatot teremteni már nem.

A falvak lakóit gyakran cserélgették az elmúlt évtizedekben. Összeszokottságról, közös hagyományokról tehát többségüknél kevéssé lehet szó. Lehetnének a munkából és a közösségi életből adódó hagyományaik, de a falvakban nyilvántartott munkanélküliség a kistérségben 10-40 % között mozog, a regisztrált és nem regisztrált munkanélküliség együttesen azonban ennél jóval magasabb, 60-70 % között van. A szerencsés 30 – 40 % egy része eljár más falvakba, városokba esetleg több munkában dolgozni, így a klasszikus falusi kapcsolatok idő és találkozási lehetőségek hiányában nem működnek. Új szokások, hagyományok kialakulásáról szintén nehéz beszélni.

Mi lesz a ma és a holnap felnőve generációjával? A hagyományok döntően a munkavégzés kapcsán alakultak ki, itt pedig nem arról van szó, hogy az embereknek átmenetileg nincs munkájuk, hanem már 5-8 éve tart ez a folyamat és ma sem látszik a kivezető út!

Csak a szerencsésükön múlik, hogy van – e olyan közösség formáló egyéniség közöttük, akinek kevés ez a fizikailag és érzelmileg elszegényedő létforma és megpróbálja összetartani a véglegesen széteső közösségeket.

5.9. Osztatlan közös tulajdonok

A kárpótlási törvény és a tsz földek szétszétválasztása kapcsán keletkezett osztatlan közös tulajdonok rendkívüli módon akadályozzák a mezőgazdaság megindulását ezeken a területeken. Van olyan terület, szántók, erdők, melyeknek 50-80 tulajdonosa van, és közülük majd senkinek nincs pénze a területek felmérésére, megosztására. Ennyi tulajdonos érdek egyeztetésénél jelentős ügyvédi költséggel kellene számolni, közben a földek parlagon vannak, vagy nagy gazdák bérbe veszik fillérékért, vagy a kis tulajdonosok egymás elleni kijátszásával spekulánsok szerzik meg ezeket a területeket (különösen az erdőket) és közben a föld értéktelenül művelésre vár.

5.10. Finanszírozás

Számtalan tapasztalat mutatja, azt, hogy a támogatás, a pénz, rendelkezésre bocsátása nem jelent önmagában megoldást a területfejlesztésben.

Az önkormányzatok nem vállalkozások, nem tőlük elvárható, hogy új jövedelemtermelő irányokat találjanak. A civil és non profit szervezetek sem alapvetően ilyen irányú folyamatok elindítására hivatottak.

A valóságos és tartós fejlődés alapjait vállalkozási szervezetek teremthetnék meg, jelenleg azonban semmi nem ösztönöz arra, hogy ilyen szervezetek az infrastruktúra és szakértelem mentes térségekben vállaljanak úttörő munkát, sőt bár vízhangos a közélet a területfejlesztési feladatoktól, a napi irányítási gyakorlatban azonban az erre való felkészülésnek nyoma sincs.

(Pl. innovációs adó megjelenése, amelyet a leghátrányosabb térségekben működő vállalkozásoknak is fizetniük kell.)

Elsődlegesen szintén a gazdasági szabályozás, a gazdaságfejlesztés preferencia rendszerének a hibájaként kell megjelölni, hogy a vidéki fejlesztéseknél a beruházások növekedése sokkal fontosabb, mint a beruházások jó színvonalú üzemeltetése

Míg a városokban az egymás mellett létező konkurencia kikényszeríti a folyamatosan javuló szakmai minőséget, addig a vidéki önkormányzati fejlesztéseknél maga a fejlesztés a fontos, és hogy azt milyen szakmai színvonalon üzemeltetik már csak másodlagos.

(Például egy jelentős összegű fejlesztés megvalósítását követően a korszerű berendezések mellé olyan munkanélküliekből most átképzett munkaerőt állítanak be, akiknek nincs gyakorlata, de utánuk munkaügyi támogatás vehető igénybe.)

5.11. A vidék érdekképviselete

Milyen erővel képes vajon képviselni az érdekeit az a szervezet, amelynek tagjai semmiféle erővel nem bírnak a társadalomban. Nincsenek olyan személyiségei, akik súlyt jelentenek a gazdasági életben, nincsenek eszközeik, amelyek befolyásolnák a napi életet. Sok van ezek közül a települések közül, akik ha csendben eltűnnek az életünkből, észre sem vesszük.

Ilyen eszközhiányban nem sok esélye van az érdekképviseletnek.

A régiók, vagyis nagyobb területi egységek kialakítása a régióban élő lobby szervezetek hiányában azért veszélyes, mert a kisebb falvak, falu csoportok, különösen, akik távolabb vannak a régió központtól, hosszú időre feledésbe merülnek, még akkor is, ha egyébként rövid távon is kiaknázható fejlődési lehetőségeik lennének, mert minél nagyobbak az irányítási egységek, annál

kevésbé van lehetőség az irányítási központ számára, hogy minden hozzátartozó kisebb területről kimerítő információi legyenek.

Ma a vidékpolitika elsősorban a kistérségi szervezeteket támogatja, ezért a sok kis szegény község néhány kistérségi szervezetben egyesíti a szegénységét.

Ettől természetesen nem járnak jobban, sőt amikor 20-25 község alapellátási problémáit kellene rangsorolni, ott szinte megoldhatatlan az igazságos érdekegyeztetés.

A jelenlegi rendszer a reális, de önálló kitörési lehetőségeket nem támogatja. Addig amíg a községeknek az alapellátás biztosításáért kell küzdeniük és a támogatások elosztásának alapelve, nem az, hogy mit kell adott területeken megoldani, illetve, hogy 1-1 helyen legalább 1-1 funkció fejlesztés befejeződjön, hanem, hogy x Ft áll rendelkezésre és ezt kell elosztani, úgy, hogy a kevésből minél többeknek jusson, függetlenül attól hogy így egyik projektet sem lehet teljesen megvalósítani, addig az érdekképviselők mesterségesen megosztottak és nem képesek hatékonyan működni.

5.12. Újabb gondok az EU-hoz való csatlakozással:

Az EU-s szabályok feltétel nélküli és változatlan formában történő alkalmazása a vidék halálát segítő eljárás. A megfontoltabb uniós tagtársaink, a saját hazai feltételrendszerüket figyelembe véve alkalmazkodnak az új közösségi szabályokhoz.

Például, miért kellene a vidéki éttermekben, bevezetni a HACCP rendszert amikor itt az egész üzleti befektetés kb. akkora, mint a HACCP rendszer kidolgozási és működtetési költsége?! Akkor amikor pont arról beszélünk, hogy a kistérségben található, esetlegesen vállalkozni szándékozók szinte mindegyike tokehiányban szenved.

Lobbyzni kell, hogy a pályázati kiírások ne csak a fejlett tagországok feltételei szerint kerüljenek kiírásra, hanem a speciális magyar viszonyok figyelembe vételével történjenek és a belföldi pályázati rendszerben gondoskodni arról, hogy a pályázati rendszer kiegészítésre kerüljön olyan szabályokkal, lehetőségekkel, amelyek megkönnyítik az EU-s pályázatok lehívhatóságát.

Az EU-s pályázatokhoz szükséges önrészek biztosítására megoldást kell találni, mert gyakran a pályázati finanszírozási rendszer miatt, mire a támogatás lehívhatóvá válik addigra a nyertes pályázó, teljesen eladósodik.

5.13. Az idegenforgalom irányításában megoldandó problémák

Az alábbi pontok köré csoportosíthatjuk:

1. Meglévő és Új attrakciók fejlesztési arányainak problémája,
2. Város és falu fejlesztés különbözőségének nem kello figyelembe vétele,
3. A város és a falu egymás kiegészítő szerep, ezzel összefüggésben az ország területének vidék – város arányának az idegenforgalmi koncepciók kidolgozásakor teljes mértéku figyelmen kívül hagyása,
4. A világ érdeklődés (divat) a természet újra felfedezése az egészséges életmódot szolgáló lehetőségek felé tereli a turizmust, és ebbol az irányzatból a falut teljesen kizárja a hazai idegenforgalom, eldobva ezzel a falu kínálta olcsó és számtalan ötletet kínáló falusi természeti adottságokat. (egészségsturizmus, aktív pihenés, szociálturisztika)
5. Teljes mértékben hiányzik a szemlélet formálás,
6. A jelenlegi intézkedések nincsenek összhangban a kituzött célokkal.

Alapvetoen az, hogy az idegenforgalom egy olyan, a gazdaság más ágainak kiszolgáltatatott összetett szolgáltatási igényu ágazat, amelyben nagyon fontos szerepük lehet az újdonságoknak, ötleteknek, a különleges személyiségeknek, de önmagában hiába produkál kiváló programokat, alapfeltételek hiányában ezek a kiváló ötletek nem tudnak a programhelyszín településének tartos és érezhető gazdasági javulást biztosítani, az történik, mint a külföldi cégek esetében, akik kiviszik a profitot, hogy a szervezok, lebonyolítók, sokat keresnek rajta, de a településen nem marad meg haszon, vagyis a jövedelem termelés nem a településhez kötödo vállalkozásoknál realizálódik (pl.: Nagyszakácsi)

Alapvetö probléma az is, hogy az idegenforgalomi vezetés ma azokat a vállalkozásokat tekinti támogatandónak, ahol jelentos beruházások valósulnak meg pl.: tipikusan a gyógyvíz kihasználás, fürdök, wellness szállodák kialakítása, amely koncepcióba – ha ez az - a kistérségek egyáltalán nem férnek bele.

Ahhoz, hogy a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában többször hangoztatott ötletek új lehetőségek feltárása ne csak terv maradjon, élesen külön kellene választani a már meglevo idegenforgalmi lehetőségek folyamatos fejlesztését és a ma még ismeretlen, vagy ötlet szinten létezo lehetőségeket.

Természetesen a már létrehozott látványosságok attrakciók is folyamatos fejlesztést igényelnek, de az országban ma még számtalan feltáratlan lehetőség van, melyek megismertetése a kínálat bővítése miatt az adott időszakban kiemelt támogatottságot kell, hogy élvezzen.

Külön kellene választani a városi és a falusi lehetőségeket két okból is. Az egyik, hogy más fajta látványt, szórakozási-, pihenési lehetőséget kínálnak, a másik, hogy másfajta megvalósítási, támogatási igényük van.

A stratégia kidolgozásával elkéstek, mert az abban felsorolt problémák év tizede fenn állnak. Ma már nem a fejlődés/életben maradás irányairól kellene vitát nyitni hanem a gazdaságpolitikai irányítással egyeztetett akcióterveket pontosítani.

Területfejlesztés nélkül nem lehet áttörés, sem a belső, sem a befelé irányuló turizmusban. A falvak jelentos része ma annyira szegény, hogy nem a nemzeti racionalitás, hanem a pillanatnyi érdekek döntenek el a haladás irányát.

Az alapvető hiba még mindig az, hogy szakmai irányítási szinten a turizmusban a fovyáros centrikusság gyakorlatilag nem változott. Ez nem önmagában hiba, hiszen Budapest csodálatos és tömegnyi látványosságot kínál, hanem a szolgáltatások kapcsolódása van figyelmen kívül hagyva.

Egy város/ belváros/ vagy városrész nem alapvetően a látványosságaitól lesz maradandó emlék egy turista számára bármely országban, hanem a vendéglátás körülményeitől. Ha van kedves kellemes csalogató park, pihenohely, étterem jó zene, kellemes beszélgetés, mosolyognak az emberek a vendégre, akkor ez a hely különösebb látványosságok nélkül is kellemes emlékként marad a vendég emlékezetében.

Ugyanez igaz a területi kapcsolódásra is. Ha egy adott helyre szívesen elmegy valamilyen látványosság kedvéért, de ott azon túl semmi más lehetőséggel nem találkozik, vagyis nem épülnek rá más szolgáltatások az alap élményre, akkor – ha csak nem valami világ látványosságról beszélünk – leértékelodik az adott látványosság.

Egy – egy falu megkísérli az adottságait, turisztikai vonzóit felerosítani. Ez azonban egy falu esetében sokszorosán nehéz feladat a városhoz képest. A falvak ugyanis általában egy attrakciós helyek, kapcsolódó lehetőségek nélkül.

A falvainkban többnyire nincsenek kerthelységek, sportlehetőségek, bevásárlási lehetőségek, kiránduló utak, túravezetok, információs helyek és közlekedési lehetőségek.

A jelenlegi adó és pénzügyi jogszabályok nem támogatják a falusi kézműves termékek, a faluban termelt friss zöldség, gyümölcs, eloállítását és kereskedelmét. Egy normális a helyi falusi értékeket érvényesülni engedő hazai szabályozás helyett, az általános ellenorzési rendszerek (ÁNTSZ, munkavédelem, HACCP stb.) szelekció nélküli merev alkalmazása tönkreteszi a faluk

még megmaradt egyediségét, és megakadályozza a kicsi, de falusi hangulata miatt nélkülözhetetlen „házi” vállalkozások életben maradását illetve létrejöttét. (Hiszen egy kis, falusi léptékben életképes étterem létrehozása esetében is az elokészítőknek kb. akkora területet kell biztosítani egy új épületben, mint maga a jövedelmet biztosító étterem rész, vagyis közel az épület felének többlet beruházási ráfordítása csak az indokolatlanul szigorú előírások miatt merül fel.)

Érdekes módon a görög, olasz vagy ír kiskocsmákban, sütődékben talpalatnyi helyeken szolgálnak ki turista áradatokat. Lehet, hogy ezekben az országokban a gazdasági lehetőségek kihasználásának rendelkeznek alá az egyéb szabályok?

A szemléletváltoztatásra azonban nem csak az irányításban van szükség, hanem a lakosság körében is!

Ha lehetne választani egy izgalmas változatos táj szabadtéri torna eszközökkel és egy közepesen felszerelt edzoterem között, az emberek többsége a másodikat választaná!

Ha volna egy csodálatos illatos és gyümölcsös kert nyugágyakkal, hangulatos teázóval, szabadtéri masszázssokkal, és egy gépekkel, modern wellness technikákkal felszerelt szálloda, az emberek többsége szintén a másodikat választaná!

Miért? Talán döntően azért, mert bár naponta hallani az egészséges életmód fontosságáról, a természet és a környezet megóvásáról, az idegenforgalmi és gazdaságirányítás nem gondoskodik arról, hogy ezek kézzel fogható értékekké, lehetőségekké formálódjanak az állampolgárok gondolkodásában.

Sokkal erősebbek azok a reklámok, és médiahatások, melyek a kereskedelem felől érik az embereket, mint az irányítás felől érkező, mögöttes tartalom nélkül érkező gyenge megszólítások a „vigyázzunk az egészségünkre”. Minden azt sugallja, hogy a városi lét az igazán kényelmes és elegáns, fogadjuk el, hogy a modernkor ezekkel az ártalmakkal jár, szedjük rá porokat, hangulatjavítókat stb.

Természetesen ez üzlet és az idegenforgalom vagy a gazdaság irányítása soha nem lesz képes ezt a hatásrendszert semlegesíteni, de ha kézzel fogható alternatívákat adna, legalább elgondolkodtatná az embereket. Természetesen összefügg ez a probléma a vidéki élet teljes leértékelődésével is, hiszen az aszfalthoz szoktatott városi ember tanácstalanná válik esoben a földúton.

Szintén nem segíti a vidék felfedezését az a fogalom káosz, ami a wellness, rekreáció és aktív pihenés témakörben uralkodik. Jó magyar szokáshoz híven átvettünk egy nemzetközi irányzatot és egyoldalúan, szűk látókörűen meghatározott néhány elemét kizárólagossá tettük. Pedig mi is elfogadtuk az Európai Turisztikai Ipar Hálózat koordinátorának (Mr. Bill Richards) a 2004. évi, a

3. Európai Turizmus Fórumán tett megjegyzését, miszerint a turisztikai termékek nem szabványszerűek, éppen ez a vonzerejük. Nálunk a wellness kizárólagosan gyógyfürdőhöz vagy luxus szállodához kapcsolt fogalom, pedig a testi, lelki jólét nem alapvetően a jómódúak kiváltsága.

Egy olyan országban, ahol az emberek jelentős hányada létminimum alatt él, sokkal kisebb a középréteg aránya, mint az egészséges lenne és a társadalom egyetlen osztályát rétegét sem jellemzi a biztonság és stabilitás, és rendkívül szegény az egészségügy, hogy ezt a sok veszélyeztetett állampolgárt kiszolgálja, ott elég korlátozott gondolkodásra vall egy divatirányzat egyoldalú kiaknázása

A „falusi wellness” kiváló lehetne az egészséges életmód eszközeként kiterjeszteni.

A szabályok és a célok ellentmondásával kapcsolatosan az alábbi néhány példát emeltük ki:

- a turisztikai pályázatok jelentős részénél csak az pályázhatott, aki egy 1999-ben kiadott besorolás (!!!) értelmében üdülőkörzetbe tartozó helységben valósított meg fejlesztést,
- aktív turizmusnak kizárólag a kerékpár utak építését ismerték el támogatásra érdemesnek a turisztikai vonzerek fejlesztésére kiírt pályázati feltételek,
- fejlesztési és megvalósítási tervek kidolgozására jelentős keret állt rendelkezésre, viszont a megvalósításra pályázónként maximum 5 MFt volt a szálláshelyek bővítésére adható összeg,
- az önkormányzati pályázatoknál is fedezeteket kértek, általában 70%-os mértékben, ez elég komolytalan igény ott, ahol a teljes önkormányzati vagyon 10-15 M Ft, (egy játszótér létrehozása – EU-s szabványoknak megfelelően kb. 10-15 M Ft)
- aláírt támogatási szerződésekre, 100%-os megvalósulás igazolása mellett 3 hónappal a megvalósítást követően még nem utalják ki a támogatási összeget.

5.14. További problémák, és kettösségek a kistérségben

A szolgáltatások tekintetében alapvető probléma, hogy hogyan tudja biztosítani azokat a lehetőségeket, amiket az ide érkező vendég várhatóan keres. Hogyan lehet pótolni azokat a természetes életformából már hiányzó elemeket, amik a vendég számára értékek és a szórakoztatása elemei?

Alapvető probléma: a szakértelem és szervezeti keretek teljes hiánya. Mint korábban jeleztük, a felmérés során az vált nyilvánvalóvá, hogy a kistérség falvainak idegenforgalom iránti fogékonyságáról egyelőre nem beszélhetünk. Ez teljesen érthető, hiszen a falvak nagyobb hányadában nincsenek meg a turisták fogadásának feltételei. Nincsenek szállások, szűkösen vannak – és azok sem kész –program-lehetővé alakított – idegenforgalmi attrakciók. Nyilvánvaló tehát, hogy nincsenek működő idegenforgalmi szervezetekkel kapcsolatok sem.

Alapvető probléma: a lakosság motivációjának és a célirányos, differenciált támogatási rendszernek a teljes hiánya.

A három nagyobb létszámú települését kivéve a kistérség falvaira jellemző a folyamatos elszegényedés. Ez a folyamat évek óta tart és egy önmagát erózió folyamattá vált, hiszen minél szegényebb lesz, annál többen hagyják el és ettől még rosszabb a helyzete. Ilyen helyzetben természetesen az embereknek, családoknak nincsenek tartalékaik napról napra élni, nem elvárható, hogy hosszú távú beruházásokon gondolkodjanak.

Nincs olyan jövedelmet garantáló tevékenység, amely valamilyen beruházást ne igényelne. Ilyen az idegenforgalomban való részvétel is, a kisebb nagyobb beruházási igény mellett azonban lényegesebb, hogy a személyes hozzáálláson ne legyen érezhető az erőtlenítés, megjátszott kedveskedés, mert ez észre vehető és taszító a vendég számára.

Ahhoz tehát, hogy valóban sikeres legyen a vendéglátás, a vendéglátónak is élveznie kell a feladatot, a végzését nem lehet kívülről a lakosokra erőtleníteni.

Az elszegényedés együtt jár az eligénytelenedéssel, elhihető érvek és kézzel fogható eredmények felvázolása kell ahhoz, hogy valaki ilyen helyzetben elinduljon egy jelentős személyes befektetéseket igénylő úton egy lehetséges életmód javulás felé.

A szükséges személyes hozzáállás is csak úgy érhető el, hogy az emberek látják az anyagi feltételek előteremtésének realitását.

A potenciális vendégkör elérése tekintetében alapvető probléma:

A potenciális vendégkör megtalálása és a legolcsóbb, hatékony információs és kommunikációs csatornák kiválasztása a különböző szintű szolgáltatási lehetőségek és a csekély anyagi lehetőségek ismeretében.

Az általános hazai gyakorlat szerint a falusi turizmus egyenlo a falusi fizetovendéglátással, ezért egyéb tapasztalatok hiányában a statisztikák azt mutatják, hogy ezt a fajta üdülési formát, elsosorban a fiatalok, a fiatal gyermekes családok és az idosebbek keresik. Igaz, hogy a falusi turizmus kiváló pihenési lehetőség az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők számára, amit továbbra is biztosítani kell, de bizonyos, hogy más jövedelem kategóriából is megnyerhetők a falusi turizmus számára érdeklők.

A Bonnyán működő Somogy Kertje Üdülőfaló a falusi turizmus egy speciális és különleges formáját alakította ki, amely a falusi turizmust az aktív és egészségturizmussal ötvözi. Tapasztalataik szerint a vendégkör 90 %-át olyan 30-50 év közötti középosztálybeli vendégek teszik ki, akik szívesen áldoznak a faló adta lehetőségek kihasználására, ha az itteni szolgáltatás európai színvonalú.

Ez azt bizonyítja, hogy amennyiben lennének olyan idegenforgalmi objektumok, amelyek falusi környezetben ide illo jó színvonalú szállás és program lehetőségeket biztosítanak, akkor jelentosen bővíthető lenne a potenciális vendégkör.

A vizsgált kistérségben kevés vendégfogadásra alkalmas hely van, és az idegenforgalmi együttműködést is korlátozza az a tény, hogy a létező lehetőségek is igen különböző színvonalúak.

Megoldást kell találni tehát, a különböző jövedelem osztályok elérése illetve megtalálni azokat a csatornákat, amelyek alkalmasak a különböző igényű és utazási szokásokkal bíró vendégek elérésére.

A turisztikai kínálat, vagyis a programcsomagok összeállítása tekintetében alapvető probléma a szakértelem teljes hiánya az anyagi lehetőségek hiánya, és a különböző rétegeknek eladható szolgáltatások piaci ismeretének hiánya.

Ahhoz, hogy az idegenforgalmi piacon eladható termék álljon elő, ismerni kell a nemzetközi trendeket és a helyi lehetőségeket egyaránt. A programcsomagok összeállításához állandó személyes kapcsolatokra állandó egyeztetésekre van szükség. Annak, aki a szervezést végzi, feltétlenül szükséges a gépjármű használat, az intenzív Internetes és telefonos kapcsolat. Tulajdonképpen egy idegenforgalmi „üzletkötőre” van szükség, aki ha kiválasztotta a program elemeket és résztvevőket, azonnal az eladási csatornához továbbítja a kész programot. Egy ilyen munkatárs működésének jelentos utazási és kommunikációs költségei vannak, és ezek a költségek nem megtakaríthatóak.

Ennek a munkatársnak össze kell hangolnia a különböző szintű szolgáltatási igényeket és lehetőségeket, mert csak ennek eredményeként lehet elérni, hogy nem csak helyi, hanem kistérségi programok eladására is lehetőség legyen.

6. Stratégia orientált helyzetértékelés: A kistérség turizmusának SWOT analízise

6.1. Földrajzi és természeti környezet

Erosségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A természet érintetlenségének kiaknázása • Minimális mértéku a környezetszennyezés és 	<ul style="list-style-type: none"> • Elvaduló parlag földek, elhanyagolt környezet • Feltáratlan helyi természeti értékek • Tájjellegű építészeti és kulturális kínálatok hiánya • Helyi természeti és műemléki értékek, mint imázs-elemek megerősödésének hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> • A Balaton kiemelt üdülőkörzetbe tartozik a kistérség 9 települése • Nágocsi Zichy park, 200 éves barokk műemlék kastéllyal, természetvédelmi terület • Andocs köze lében Nagytoldi-pusztánál védett láp • Horgászatra alkalmas tavak, vadakban gazdag erdők • Természetjárásra, terepkerékpározásra alkalmas vidékek • Tájat színesítő patakok, vízfolyások • Védett falukép (Somogydöröcske) • Országos jelentőségű műemlékek (Andocs, Zala) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagy centrumok (Siófok, Kaposvár) között "holttérben" fekvő települések (perifériális fekvés)

6.2. Gazdaság és infrastruktúra

Erosségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Kidolgozott fejlesztési programok • Önkormányzati együttműködés és ezt koordináló szervezet 	<ul style="list-style-type: none"> • Szolgáltatási és szállás háttér hiányában egyes települések, területek kimaradnak a turizmusból • Meglévo szálláskínálat tovább szűkülése a rossz jövedelmezőség és a bizonytalan kereslet miatt • A terület alacsony szolgáltatási színvonala és hiányos kínálata • M7 autópálya dél-balatoni szakaszának elkészültekor a Balatonendréd - Lulla összekötőt közvetlen elérhetőséget teremtene egy nagy forgalmú, nemzetközi útvonallal • A Fiad - Gamás összekötőt hiánya miatt hátrányos helyzetű zsáktelepülések • Túraútvonalak kijelölése, kerékpárutak fejlesztésének hiánya • Tokeszegény, forráshiányos önkormányzatok • A térséget átszelő vasútvonal elavultsága 	<ul style="list-style-type: none"> • A több településen meglévő, használaton kívüli üzemépületek hasznosítása 	<ul style="list-style-type: none"> • A belső települések rossz közlekedési kapcsolata • A nagy forgalmú tranzit utakhoz (67-es) összekötőutak hiánya (Fiad, Gamás) • Kerékpárutak kiépíthetősége, kijelölt turistautak hiánya, információs rendszer gyengesége • Elmaradó helyi fejlesztések • Dezintegrált fejlődés, a belső egyenlenségek fokozódása • A turizmus nem válik reális alternatív jövedelem-forrássá • Leromló falvak, átalakuló települési arculat • Értékesítési problémák az agrár-gazdaságban • Szerkezetváltási válság az agrártermelésben • Az infrastrukturális beruházások elmaradásával további elszigetelődés • Csatornázatlanság miatt fokozott terhelés a vízkészletekre • A terület lakosság-megtartó képességének csökkenése

6.3. Idegenforgalom, marketing

Erosségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A helyi adottságokra épülő már működő korszerű idegenforgalmi centrum Bonnyán • Egységes idegenforgalmi tájékoztató tábla minden településen, rajta a kistérség illetve a település rövid leírásával, térképével. • Idegenforgalmi kiadványok jelentek meg • Egységes idegenforgalmi arculat megteremtése 	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi jellegzetességek, értékek vonzeróvé történő formálásainak és azok hangsúlyozásának hiánya a területi és turizmus marketingben • Arculati és PR program, átgodolt médiapolitika hiánya • Térségi rendezvények időbeni összehangolatlansága • Elemekre szétteso, összehangolatlan marketing akciók, egymást kioltó törekvések • Egységes turizmus és marketing információs rendszer és gyakorlat kialakításának hiánya • Felkészületlenség a turizmus fogadására • Kevés szálláshely, gyenge kapacitáskihasználtság a kereskedelmi - és magán szálláshelyeken • Hiányzó átfogó térségi információs és marketing szervezet • Hiányzó hírnév hordozó vonzerók, helyi termékek, rendezvények • Ökotúrák, természetvédelmi tanösvények létrehozása • Tájjellegű építészeti és kulturális kínálatok hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> • Falusi turizmus szálláshely kínálat fejlesztése • Kastélyok és kúriák turisztikai célú hasznosítása • Terület alatti termálvizek megléte 	<ul style="list-style-type: none"> • Vonzeró értékek kiaknázatlanok maradnak • Dezintegrált fejlődés, a belső egyenlenségek fokozódása • Kedvezőtlen helyzetű falvak erósió lemaradása

	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi természeti és muemléki értékek, mint imázs-elemek megerosödésének hiánya • Térségi kulturális, rendezvény, programkínálat kifejlesztésének hiánya • A turizmusnál eladás ösztönzés hiánya a helyi termékeknél • Hagyományos agrár - és kézműves termékek imázs terméké fejlesztésének hiánya • A terület alacsony szolgáltatási színvonala és hiányos kínálata • A kistérség, mint cél nem jelenik meg a köztudatban • Természet-közeli attrakív kínálatok kifejlesztése • A turizmus fogadóképességi feltételeinek feltérképezetlensége, fejlesztésének koordinálatlansága • A társuláson belül turizmus divízió hiánya 		
--	--	--	--

6.4. Humán erőforrás

Erosségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A szervezetrendszer fejlesztése, a terület-, vállalkozás-, gazdaság- és turizmus-, fejlesztési tevékenységekben • Vendégszeretet, külföldi látogatók érkezése helyi rokoni kapcsolatok által • Önkormányzati együttműködés és ezt koordináló szervezet megléte 	<ul style="list-style-type: none"> • Helyenként a helyi lakosság averziója a külföldiekkel, a turistákkal, a turizmussal szemben • Előregedő falvak, csökkenő népesség • Képzettségbeli hiányosságok • A turizmusban szakember-hiány és vállalkozói affinitás alacsony szintje • Lakossági passzivitás • A turizmus-orientált gondolkodás-mód hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> • Közösség fejlesztése térségi összefogáson alapuló turizmus-fejlesztés 	<ul style="list-style-type: none"> • A terület lakosság-megtartó képességének csökkenése • Tradicionális értékek eltűnése • Kedvezőtlen helyzetű falvak erózió lemaradása

6.5. A stratégia megalapozása

Jelen anyag az országos stratégiák figyelembevételével készült megyei turisztikai programhoz kapcsolódik legszorosabban. A megyei anyag kiemelten kezeli az ökoturizmust, mely lehetőséget, a kistérség jellemzőinek, adottságainak figyelembe vételével mi is a legfontosabbként tartottuk szem előtt.

Erosségek, lehetőségek kihasználása

- Óvni és védeni természeti örökségünket
- A fenntartható fejlődés, fejlesztés biztosítása
- Az együttműködésben, együttgondolkodásban rejlő elonyök kihasználása
- Közös térségi programok kidolgozása
- Egységes piaci megjelenés
- Hagyományokra alapozott turisztikai kínálat fejlesztése
- Meglévo idegenforgalmi centrum népszerűsítése
- Vallási turizmus kidolgozása Andocsra

Gyengeségek, veszélyek felszámolása, oldása

- Környezet tudatos cselekvési program kidolgozása
- Települések rehabilitációjának kidolgozása
- Programok, attrakciók összehangolása, kifejlesztése, megvalósítása
- Települések infrastruktúrájának szélesítése, elérhetőség biztosítása
- Térségi turisztikai marketingterv kidolgozása
- A lakosság felkészítése, felkészülése a turizmus fogadására
- Falusi porták felkészítése turisták fogadására
- Ökoturizmus feltételeinek megteremtése

6.6. Célkituzések, célok

A Koppányvölgye kistérség turizmusa – a helyzetfeltárára alapozottan, ebből a következtetések levonása után – akkor lesz fejlődőképes, fejleszhető, a térség számára jelentős jövedelemtermelő gazdasági ág, ha

1. A fenntartható fejlődés biztosítása mellett a természeti és építészeti örökség védelmet kap, a fejlesztések során prioritást nyer, így alkalmas lesz turisztikai vonzók kialakítására.
2. A települések – megőrizve egyedi értékeiket – rehabilitációja térségi elvek figyelembevételével történik meg. A közösségi építmények, terek megújulása mellett a magántulajdonok is hozzájárulnak a megnyerő falukép kialakításához.
3. A falusi turizmus és az ökoturizmus összekapcsolásának fejlesztésére az egyes portákat alkalmassá kell tenni az azt igénylő turisták fogadására.
4. A népi hagyományok ápolása tudatosan fejlődjön abba az irányba, hogy azok attraktívak, bemutatathatók legyenek, hatásukkal vonzókká váljanak a turisták számára.
5. A térséget felkeresők számára szálláshelyek kialakításával kell megteremteni a lehetőséget annak, hogy több napot is eltölthessenek az értékek megismerésével, aktív vagy passzív pihenéssel.
6. Kistérség elérhetőségét, települések egymás közti kapcsolatát és településon belüli közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése.
7. Kistérségi turisztikai fejlesztések szervezett keretek közötti összekapcsolása, megvalósítása. Turisztikai programcsomagok összeállítása, népszerűsítése.
8. A falusi turizmusban részt vevők képzése, oktatása.

6.7. Prioritások, alprogramok

A helyzetfeltárás, a SWOT analízis, a stratégia megalapozása és a célkitűzések alapján az alábbi prioritások, alprogramok kerültek megfogalmazásra:

1. Prioritás

Települések közúti és turisztikai útvonal hálózatának fejlesztése.

Alprogramok:

- a) A kistérség közvetlen bekapcsolása az országos fő közlekedési úthálózatba.
- b) Településeken belüli út és járdaépítések.
- c) Turista útvonalak kijelölése (gyalogos-bakancsos, kerékpáros, lovas).

2. Prioritás

Természeti és táji adottságok feltárásával és kihasználásával ökoturisztikai központok kialakítása.

Alprogramok:

- a) Falusi, közösségi és magán szálláshelyfejlesztés.
- b) Turisztikai attrakciók kialakítása, fejlesztése.
- c) Oktatás, képzés

3. Prioritás

Települések kommunikációs kapcsolatának fejlesztése.

Alprogramok:

- a) Szélessávú internethálózat kiépítése.
- b) Információs táblák, térképek, anyagok készítése.
- c) Kistérségi marketing terv készítése.

4. Prioritás

Épített örökség védelme, kulturális, népi hagyományok ápolása

Alprogramok:

- a) Falukép
- b) Muemléképületek felújítása, új funkcióval való ellátása.
- c) Bemutatóhelyek, falumúzeum létrehozása, a meglevo összegyűjtött értékek restaurálása, bemutatása.
- d) Kulturális hagyományok összegyűjtése, megújítása ápolása.

7. Marketing – stratégia a Koppányvölgye kistérség turizmusában, 2005.

1. A marketing stratégia vizsgálata

- A cél a kistérség turizmusa valamennyi területének **egyenletes fejlesztése** elmozdítása, piacra juttatása.

2. Marketing-mix 2005.

2.1. Termék- és szolgáltatáspolitikai

- **Turisztikai fotermekek és céljaik**
Ökoturizmus és gyógyturizmus, falusi turizmus, vallási turizmus

Ezen belül

- **Pionír termékek**

Ökoturizmus, gyógyturizmus, búcsújárás, kerékpáros és lovas turizmus, horgászturizmus.

- **Pionír termékek termékjellemzői**

- Innovativitás (újszerű megjelenés, új formák)
- Teljes szolgáltatáskör (teljesség)
- Közvetett eladási csatornák bevonása
- Minoséggel arányos bevezetési árak (magas árak), de nagy funkcionális árkedvezmények lehetősége.

A turisztikai fotermekek létrehozásának célja: **a kistérség turizmusában** a kitűzött stratégiai célok elérése.

- **A fotermekek hasznossága, minőség-politika, pozicionálás**
 - Az a tényező, hogy az első számú fotermekek – az ökoturizmus – vidéki, általában rurális térségben jelenik meg, messze nem jelenti azt, hogy olcsón, alacsony színvonalon tömegszerűen kerül kialakításra.
Ellenkezőleg: teljes körű minőségmenedzsment támogatással kell létrehozni, még a kerékpárút-hálózatot is.
 - **Fotermekek alaphasznossága**
Világ színvonalon létrehozandó anyagi-műszaki tartalom.
 - **Fotermekek kiegészítő hasznossága**
Biztosítani kell, hogy a fogyasztóink (? érkező turisták) **társadalmi presztízsét emelje a kistérségben eltöltött szabadidő;**
Ez azt jelenti, hogy a termékek tervezésénél extra hasznosságokat, különlegességeket, egyediségeket kell beépíteni.

○ **Terméktervezési stratégia**

Biztosítani kell, hogy a termékek **ne legyenek összetéveszthetők!** Egyediség, különlegesség kell, hogy jellemezze a megújuló és az új termékeket.

• **Termék/szolgáltatás – program**

A turizmusra különösképpen jellemző, hogy **ajánlattá** kell formálni a terméket, kvázi, „**csomagban**” kerül értékesítésre.

A marketing-tervezőmunka legjelentősebb aktusa, a termékek tervezése mellett, **az egyes piacok igényeinek megfelelő szortimentek összeállítása.** Erre a termékek egyedi tervezésével párhuzamosan kell sort keríteni.

○ **Szortiment**

El kell kerülni azt a gyakori hibát, hogy **figyelman kívül marad a fogyasztó motivációja!**

(Nem lehet úgy készíteni a programot, hogy: „a gyógyüdülésre érkező a szabad idejében vadászhat, lovagolhat, kerékpározhat ...”.)

A célcsoportra készített szortiment-politika nagy tudást, tapasztalatot és szakszerűséget feltételez.

○ **Termékcsaládok, termékvonalak, márkapolitika**

- **Horgászturizmus** – gasztronómia – felszerelések szaküzlete – horgászverseny – bemutató halászaton részvétel;
- **Kerékpáros turizmus** – túravezető – túraállomások – gasztronómia – látnivalók: romantikus helyek, vidék – jó, meg-bízható térképek – kommunikációs lehetőség – nyelvi tudás – gyakori, suru állomáshely-hálózat;
- **Ökoturizmus** – különleges természeti helyek – jó, olcsó szálláshely – animáció – kommunikáció lehetősége (nyelvtudás, szakértelem) – több napos, aktív program lehetősége – gazdag látnivalók – kituno guide-ok (szakmai broszúrák) – egyedi gasztronómia, nagyfokú szabadság – boséges, szabad mozgás- lehetőség (túra, kerékpártúra, horgászat) – színvonalas helyi ajándéktárgy – választék, vásárlási lehetőség – klub, program rossz ido esetére.
- **Vallásturizmus** – teljes ellátás, minőségi szálláshely, több napos tartózkodás, kiegészítő szolgáltatás

Az egyes termékvonalak márkázása szükséges. (Azonos márkanév alatti értékesítés, szlogen, logo.)

• **Kiszereles, csomagolás**

A turisztikai termékeket általában **prospektusok, kiadványok, honlapok** útján juttatják el a potenciális vendéghez.
(Ezen kívül, helyszínre küldött **programok, vásárok, bemutatók, szakmai napok** során találkozik a vendég a desztinációval.)

Központi kérdés, hogy **a potenciális vendégre hogyan hat** termékünk, termékcsomagunk első pillanatban, illetve, tartalmában, részleteiben?

A hatalmas európai piacokat megcélzó turisztikai kínálatok a marketing teljes eszköztárát bevetik a potenciális turista megszerzéséért.

Nemcsak turisztikai termékeink valóságos tartalma, hanem megjelenítésük, (azaz kiszerezésük, csomagolásuk) is döntő az értékesítés sikere szempontjából.

- A turisztikai termékek, „csomagolásának” színvonalát a legkitünőbb konkurencia csomagolási színvonalához kell közelíteni;
- A csomagolás alapkritériumai a kistérség turizmusában:
 - ?? színvonalas formaképzés, ugyanakkor a pazarlás elkerülése;
 - ?? uralkodjon a kiadványoknál a papír újrahasznosíthatósága;
 - ?? a tartalmi információk korrektsége;
 - ?? a csomagolás a célcsoportra irányuljon méret és volumen szempontjából
- **Márka (védjegy)**
(Itt nem jogi értelemben használjuk.)

Arra kell törekedni, hogy termékeinket azonosítani tudják velünk és **azonnal felismerjenek bennünket, mint a márkázott termékek gazdáit.**

Márkapolitika:

- ?? jelzések alkalmazása;
- ?? az átlagnál jobb minőség;
- ?? egységes és állandó megjelenési formák
- ?? a piaci ismertség állandó növelése;
- ?? állandó jelenlét a fő célpiacokon;
- ?? állandó árszint.

- **Corporate identity**
Biztosítani kell, hogy a kistérség lakossága, de a turizmushoz közvetlenül és közvetve kapcsolódó személyek és cégek **jól ismerjék, azonosuljanak a turisztikai imázssal, azt hordozzák, viseljék, képviseljék.**
A kistérség **közönsége ismerje, erősítse és öregbítse** a hely turizmusáról kialakult képet.

2.2. Árpolitika

Az áraknak meg kell felelniük a **marketing-céloknak!**

Az árakat a turisztikai termékek és szolgáltatások gazdái állapítják meg.

Ár :

- **dokumentálja** a teljesítményt;
- **jelzi**, hogy a korábbi árszinthez képest nagyobb keresletnek (? árcsökkenés), vagy kisebb keresletnek (? áremelkedés) kíván-e megfelelni;
- **ösztönöz** a színvonalról függő nyereség-elérésre.

- Ahhoz, hogy a „kistérség turizmusa” marketing-célkitűzései érvényre juthassanak, az egész térségre, évente és szezonálisan **ajánlati ár-karta** működtetése lenne indokolt!

Lényegesen javulhat az egységes piaci fellépés, közeledik az **ár-minőség összhang** egymáshoz. Erosödik a közös piaci fellépés hatékonysága.

- **Árkedvezmények**

A kistérség elő- és utószezonai közösségi marketing tevékenységének központjában az árkedvezmény-politika állhat.

Az elő- és utószezonai, a programhoz csatlakozó vállalkozások (és önkormányzatok) számára – cserébe – az egész megyére kiterjedő értékesítési marketing-akció lebonyolítása javasolt.

A célcsoportra irányított, **nagyszabású**, elő- és utószezonai kedvezményes értékesítési program hatékonyságához és eredményességéhez nem fér kétség.

2.3. Piacok (? célpiacok)

Értelmezésünkben **csak részpiacok vannak**. (A „piacot”, a **termékeink tartalma szerint**, részekre, célpiacokra osztjuk.)

A részpiacok vizsgálatánál elengedhetetlen **az új fogyasztói trendek ismerete**, a vásárlók új motivációi.

Az egyes részpiacok vizsgálata **alapos piackutatást feltételez**, melyre – sajnos – e munka keretei nem térhetnek ki.

(Ezért, a részpiacokra való, tömör megállapításaink az általunk megszerzett, illetve a szakmai sajtóban is visszatükröződő, egyébként alapos piac- megfigyelésekre hagyatkoznak.)

- **Ökoturizmus célpiacai**

Szemben az előbbi, demográfiai szegmentálással, **pszichográfiai szegmentációt** végzünk.

Az ökoturizmus kistérségi célterületeinek célpiaca **a fejlett Európa** fiatal és fiatal felnőtt, valamint családok csoportjai.

Elérhetőségük összetettebb marketingmunkát igényel, de **a marketing-tevékenység költségei alacsonyabbak**.

(Gyakori böngészők az interneten!)

A célpiac egyre bővül, fejlődik, erősödik, a kapcsolatrendszerek kiépítésének éppen itt az ideje.

- Vallásos turizmus célpiaca elsősorban a kül- és belföldi hívók, akik családosok, de a fiatalok és idosebb egyedülállókból álló csoportok is lesznek. A piac bővülő tendenciát mutat ott, ahol a meditáció mellett egyéb kínálat is van.

2.4. Értékesítési csatornák politikája

A kistérség turizmusa értékesítés-szervezése során, két, központi alternatíva áll előttünk:

- Eladás közvetlenül;
- Eladás kereskedelem útján.
- **Értékesítés-szervezés közvetlenül, saját erőkkel**
 - Saját szervezet az értékesítésre
 - Nem javasolt, költséges;
 - Megbízottak, képviselők, ügynökök (saját megbízásból)
A legmegfelelőbb formák egyike, ügynökeink közvetítik az ügyletet, eladják a kistérség termékeit;
 - Vásárok, eladási rendezvények
A leginkább bevett forma; a részvétel fontos, de a költségek egyre nőnek! Csak a legszükségesebb, szerény költségű részvétel javasolt! (? Együtt árulunk a saját konkurenciánkkal.)
- **Értékesítés-szervezés kereskedelem útján**
A legmegfelelőbb forma. A megye turisztikai termékeit legjobban a célpiacokon működő professzionális, állandóságot jelento, ottani helyi irodák tudják értékesíteni.

Ezek az utazásszervezők kelloképpen érdekeltté tehetők a kistérség megismertetésében a célpiacon.

E munka elemei:

- A célpiaci utazásszervezők felderítése;
- Helyi, közvetlen kapcsolatok kiépítése, ápolása;
- Üzletkötések elősegítése a célpiaci utazásszervező és a helyi termék gazdái közt.

2.5. Kommunikációs politika

(A piaccal való érintkezés legfontosabb területe, melyet, egyébként, sokak, tévesen a marketinggel azonosítanak.)

Meg kell tervezni a kistérség kommunikációs politikáját.

- Reklám,
- Közvélemény-formálás (PR, HR),
- Eladás-elmozdítás (SP).

- **Reklám**

- **Reklámüzenet**

Valamennyi fotermeéknek **saját reklámüzenete** legyen. Kiemelkednek a **látható** formában megjelenő üzenetek.

A reklámüzenet fejezze ki a terület természeti jellegét, megörzöttségét és a benne élő, a természetet aktív módon használó embert.

Nagy a piaci konkurencia a természetet eladó, kitűnő reklámüzenetekben.

- **Reklámeszközök, reklámhordozók**

A gyakorlat szerinti, brosúrák, szórólapok, térképek mellett, a fotermeékek vonatkozásában a következő eszközök használata indokolt:

?? **plakátok, sajtóhirdetések;**

?? bemutatók, hordozható demonstráció;

?? **kiemelt reklám:** minden fotermeék saját honlapja, a célpiacok nyelvén; **több, nagy portál** igénybevétele és a honlap folyamatos karbantartása; **Fontos** a honlap **korszerű szakmai tartalma**, mellesz kell a benne szereplő tartalom **élesztett, semmitmondó szövegeket** (? reklámtervezés).

?? **reklám-quizek, reklám-spotok** a célpiac helyi, fő csatornáin, nyeremény-nyaralások.

- **Reklám-költségvetés**

Forrás-koordinációval kell előteremteni a kistérség közösségi marketing **reklám-költségvetésének alapjait**. (Meggyőzés útján is meg kell értetni a vállalkozó szereplőkkel, hogy a területet csak közösen lehet a célpiacokon hatékonyan reklámozni.)

A reklám-költségvetés **évről-évre növekedni fog**, ezt a tételt sehol sem lehet megspórolni.

- **Közvélemény-formálás (PR, HR)**

A kistérségi közvélemény **bizalmának megszerzése, felépítése és ápolása** a célok jobb elérése érdekében.

- A stratégia **nyilvánosságra hozatala**, meggyőzés;

- **Tájékoztatás** minden jelentős eseményről;

- **Alkalmazkodás** a közvélemény elvárásaihoz, ameddig nem veszélyeztetni a célokat;

- A stratégia **integrálása** a közvéleménybe;

- **Kompromisszumok** megkötése.

- **Eladás-elomozdítás (SP)**

Ezt a tevékenységet a „marketing légierője”, a reklám már **előkészítette!**

Az eladás-elomozdítás két fő akcióterülete:

- a vendég/fogyasztó megnyerése,

- a kereskedelem (viszonteladók, utazásszervezők) megnyerése.

- **Pull-stratégiák**

- a vendég/fogyasztó megnyerése magunknak

○ **Oktatás, felvilágosítás, tapasztalatcsere**

?? tematikus filmek és CD-k készítése,

?? szaktanácsadás vendégeknek,

?? bemutató rendezvények.

E vendégek a jutalmat **otthoni szájpropagandával** fogják viszonzni.
(Rábeszélnek másokat, hogy érdemes a Koppányvölgyét meglátogatni.)

○ **Üzleti eszközök**

?? **Videok és CD-k elhelyezése** a balatoni utazási és tourinform irodákban, valamint a célpiacokon működő, magyar ITDH kirendeltségeken, nagykövetségeken és az ottani kamaráknál, és országonként mintegy 10-10, hazánk iránt érdeklődő utazásszervező irodánál, a célpiaci tájékoztatásért;

○ **Pénzbeli, anyagi elonyök juttatása**

?? nyereménykupon – akció;

?? ingyenes borkóstoltató programok;

?? elo- és utószezoni árkedvezmény-program;

?? akciók és árkedvezmények.

• **Push – stratégiák**

Az utazásszervezők/kereskedelem megnyerése:

○ **Üzleti eszközök**

?? Tematikus ajánlati csomagok készíttetése, kifejezetten utazási irodák, viszonteladók számára, terjesztés: honlapon át, és direkt-mail útján, kiemelten:

- szezonális kínálat a kistérségben;
- ökoturizmus kistérségben;
- kerékpárutak kistérségben;
- lovas-turizmus;
- gasztronómiai rendezvények;
- borturizmus;
- vadászati turizmus;
- kultúra, örökség, hagyomány;
- búcsúk idopontjának közlése.

○ **Pénzbeli, anyagi elonyök juttatása**

?? programok közös kistérségi reklámköltség-megosztásra;

?? visszatérítések beutaztató irodáknak;

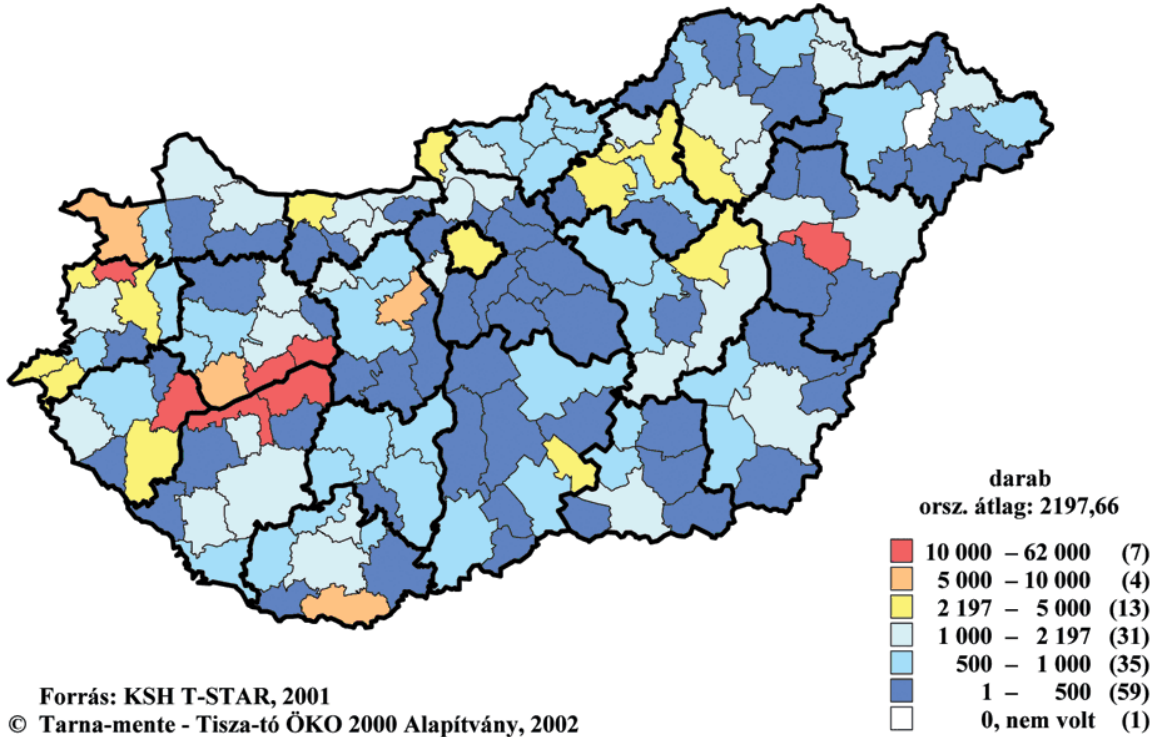
?? jutalmak adása balatoni irodáknak, amelyek buszos csoportokat szerveznek a parttól távolabbi, somogyi desztinációkhoz;

?? reklámköltség átvállalása balatoni irodáktól, amelyek háttértelepülésekre busztranszfereket szállít attrakciók helyszínére.

Mellékletek

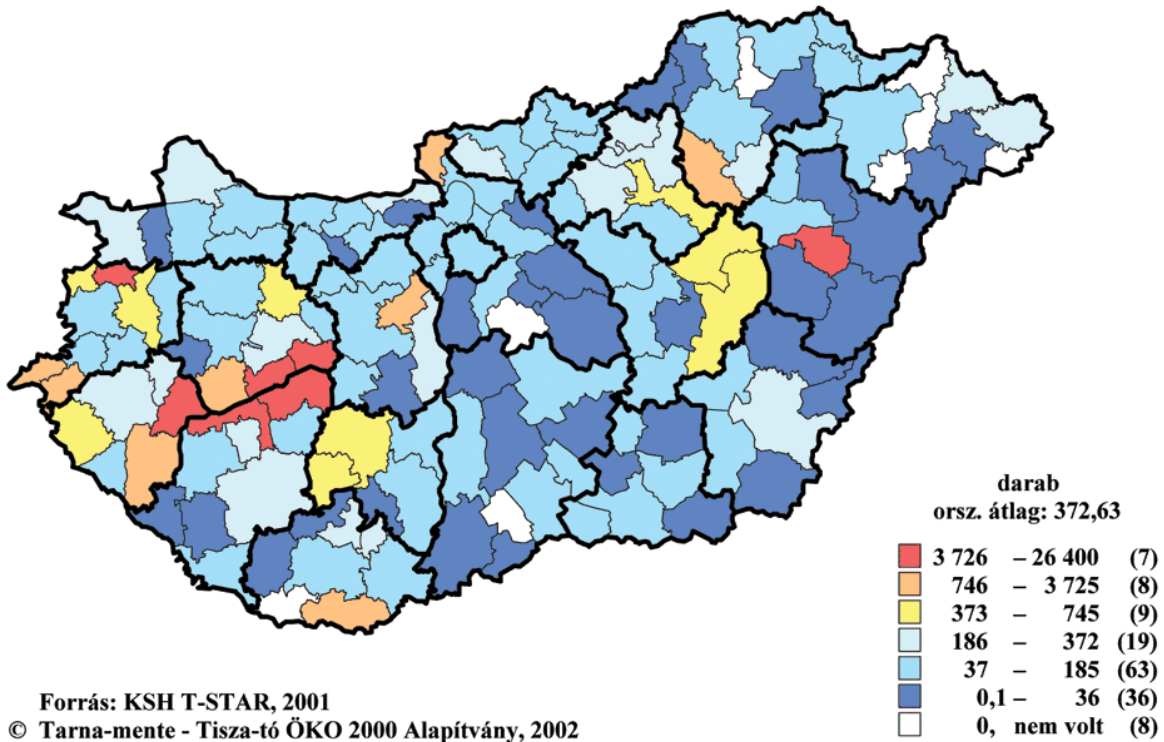
1. számú melléklet

Az 1.000 állandó lakosra jutó, a kereskedelmi és a magánszállásadás szállásférőhelyein eltöltött vendégéjszakák száma, 2001

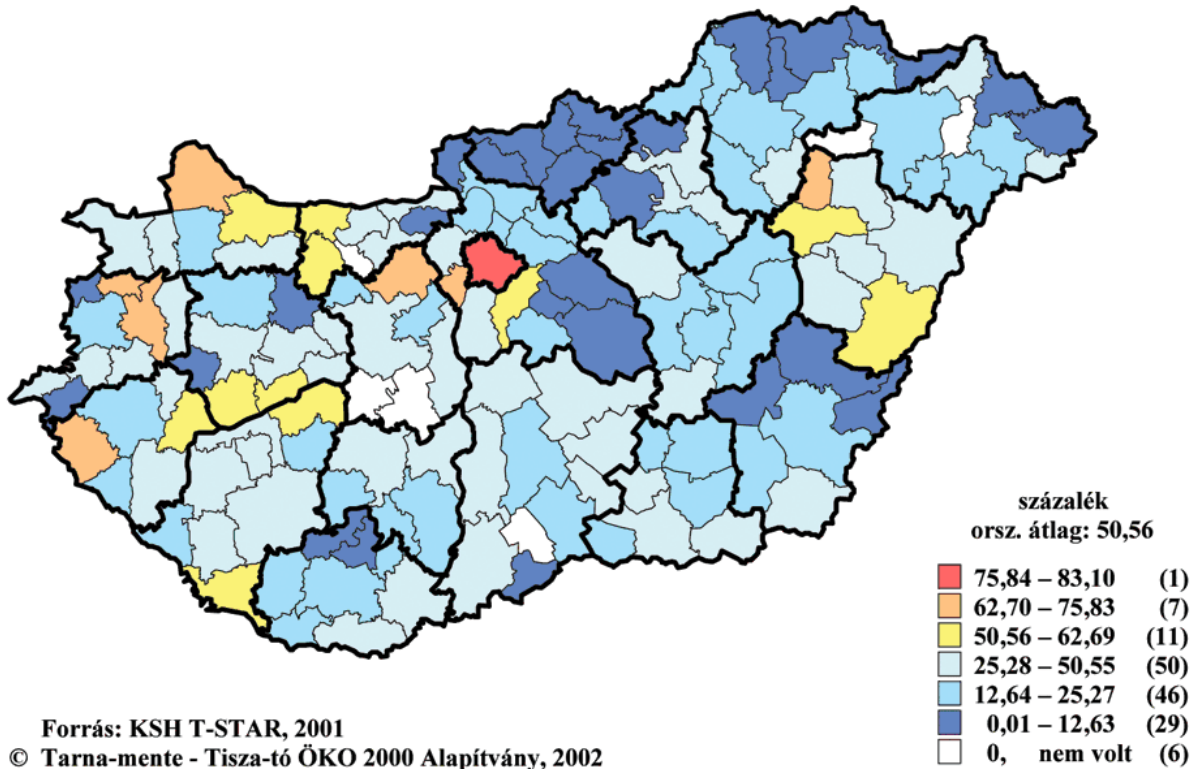
2. számú melléklet

Az 1.000 állandó lakosra jutó magánszállásadás keretében eltöltött vendégéjszakák száma, 2001

3. számú melléklet

A külföldi vendégek aránya a kereskedelmi szálláshelyeken, 2001

Forrás: KSH T-STAR, 2001
© Tarna-mente - Tisza-tó ÖKO 2000 Alapítvány, 2002

4. számú melléklet

A kistérség településeinek demográfiai adatai

Település neve	Terület (km²)	Népességszám (fo)	Népsűrűség (fo/km)
1.Andocs	43.27	1182	27
2.Bábonymegyer	21.93	929	42
3.Bedegkér	26.01	518	20
4.Bonnya	14.62	309	21
5.Fiad	14.91	200	13
6.Kánya	14.51	476	33
7.Kapoly	22.37	731	33
8.Karád	52.38	1739	33
9.Kára	5.37	65	12
10.Kisbárapáti	28.71	515	18
11.Lulla	10.39	268	26
12.Miklósi	10.47	257	25
13.Nágocs	22.26	693	31
14.Sérsekszolos	6.65	165	25
15.Somogydöröcske	10.83	185	17
16.Somogyacsa	24.46	216	9
17.Somogyegres	10.81	231	21
18.Somogymeggyes	15.65	585	37
19.Szorosad	6.48	103	16
20.Tab	25.86	4843	187
21.Tengod	30.21	561	19
22.Torvaj	11.42	313	27
23.Törökkoppány	25.80	485	19
24.Zala	9.24	268	29
25.Zics	15.01	404	27
Összesen:	479.62	16241	30.68

Forrás: S. megye statisztikai évkönyve. 2003 KSH Kaposvár

5. számú melléklet

A lakónépesség száma és változásai

kistérség	Lakónépesség az év végén		Települések átlagos népessége	1000 fo			A 60 évnél idosebbek arány
	fo	Változása 2001.év végéhez, %		Élve születés	halálozás	Belföldi vándorlási különbözet	
Barcsi	26341	-2,0	1013	9,8	14,7	-3,6	19,2
Csurgói	18734	-1,3	1041	9,5	16,2	-0,6	21,1
Kaposvári	123891	-0,3	1609	9,2	13,2	0,5	20,3
Lengyeltóti	11658	-2,3	1166	10,6	11,6	-15,0	19,9
Marcali	32249	-1,7	948	8,8	15,8	-2,7	21,6
Nagyatádi	28222	-1,4	1568	9,1	16,8	-4,1	19,8
Tabi	16241	-2,7	650	8,4	14,8	-7,9	22,2

Forrás : KSH 2003

6. számú melléklet

A kistérség lakásállománya

Település neve	Lakásállomány	2003-ban épített	2003-ban megszünt lakások száma
1.Andocs	478	1	-
2.Bábonymegyer	366	1	-
3.Bedegkér	248	-	1
4.Bonnya	148	1	-
5.Fiad	79	-	-
6.Kánya	222	-	-
7.Kapoly	343	-	-
8.Karád	839	1	3
9.Kára	46	-	-
10.Kisbárapáti	234	-	-
11.Lulla	94	-	-
12.Miklósi	124	2	-
13.Nágocs	248	1	-
14.Sérsekszolos	7	-	-
15.Somogydöröcske	104	-	-
16.Somogyacsa	185	-	-
17.Somogyegres	133	-	-
18.Somogymeggyes	241	-	-
19.Szorosad	59	-	-
20.Tab	1 876	11	-
21.Tengod	273	1	-
22.Torvaj	150	-	-
23.Törökkoppány	238	-	-
24.Zala	130	-	-
25.Zics	192	1	-
Összesen:	7 057	20	4

Forrás: Somogy megye statisztikai évkönyve. 2004.KSH Kaposvár

7. számú melléklet

A Tabi kistérség kereskedelmi és magán szálláshelyeinek kínálata 2003.

TELEPÜLÉS	kereskedelmi és magán szálláshelyek összesen	magán szálláshelyek	kereskedelmi szálláshelyek
ANDOCS	-	-	-
BÁBONYMEGYER	10	10	-
BEDEGKÉR	-	-	-
BONNYA	40	-	40
FIAD	-	-	-
KÁNYA	-	-	-
KAPOLY	-	-	-
KARÁD	59	47	12
KÁRA	-	-	-
KISBÁRAPÁTI	-	-	-
LULLA	12	12	-
MIKLÓSI	-	-	-
NÁGOCS	-	-	-
SÉRSEKSZOLOS	-	-	-
SOMOGYACSA	-	-	-
SOMOGYDÖRÖCSKE	-	-	-
SOMOGYEGRES	-	-	-
SOMOGYMEGGYES	-	-	-
SZOROSAD	-	-	-
TAB	11	-	11
TENGOD	8	-	8
TORVAJ	-	-	-
TÖRÖKKOPPÁNY	-	-	-
ZALA	-	-	-
ZICS	3	3	-
KOPPÁNYVÖLGYI KISTÉRSÉG	143	72	71

Forrás: KSH Somogy Megyei Statisztikai Évkönyv 2003